

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Katedra trestního práva

Sára Handlová

**Vybrané otázky trestného činu nebezpečného
pronásledování podle § 354 trestního zákoníku**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce: Prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Katedra trestního práva

Datum uzavření rukopisu: 9. 8. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou prací vypracovala samostatně, a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 9. 8. 2017

.....
Sára Handlová

Poděkování

Děkuji panu prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc., vedoucímu mé diplomové práce, za cenné připomínky a účinnou pomoc při jejím zpracování.

Zároveň bych chtěla poděkovat svým rodičům za jejich podporu, pomoc a trpělivost po celou dobu mého studia.

Velký dík patří mému tatínkovi za pomoc s jazykovou korekturou této práce.

OBSAH

Úvod.....	7
1 Stalking: pojem, charakteristika a vymezení jednotlivých otázek.....	9
1.1 Historický náhled na fenomén stalkingu	9
1.2 Problematika konkrétní definice	12
1.3 Fenomenologie stalkingu a jeho rozpoznávání.....	14
1.4 Specifické formy stalkingu	17
1.4.1 Cyberstalking.....	18
1.4.2 Ex-partner stalking	19
1.4.3 Celebrity stalking.....	21
1.5 Demytizace stalkingu.....	23
1.5.1 Nejčastější mýty	24
2 Kriminologické aspekty stalkingu.....	27
2.1 Pachatelé – stalkerů	27
2.1.1 Typologie dle vztahu pachatele k oběti a dle typu oběti (Holmes).....	28
2.1.2 Typologie dle osobnosti stalkera (Skoler).....	29
2.1.3 Typologie dle motivace (Mullen).....	30
2.1.4 Typologie dle nebezpečnosti (Boon a Sheridan).....	30
2.1.5 Typologie dle vzorců chování a motivů (Spitzberg a Cupach)	32
2.1.6 Shrnutí	33
2.2 Oběti.....	34
2.2.1 Typické oběti stalkingu	34
2.2.2 Klasifikace obětí.....	35
2.2.3 Falešné oběti	35
2.2.4 Dopady stalkingu na život oběti	38
2.2.5 Doporučovaný postup pro pomoc obětem pronásledování	39
2.2.6 Oběti stalkingu v České republice	41
2.2.6.1 Oběť versus poškozený	41
2.2.6.2 Práva oběti dle zákona o obětech trestných činů.....	42
2.2.6.3 Pomoc obětem stalkingu v ČR.....	44
3 Antistalkingová legislativa v ČR	50
3.1 Mediálně známé případy stalkingu v ČR.....	50
3.2 Cesta k přijetí právní úpravy stalkingu	51
3.3 Možnosti postihu stalkingu před přijetím TZ	52
4 Trestný čin nebezpečného pronásledování § 354 TZ.....	54
4.1 Systematika – zařazení.....	54
4.2 Skutková podstata trestného činu nebezpečného pronásledování	55
4.2.1 Objekt	58
4.2.2 Objektivní stránka	59
4.2.2.1 Dlouhodobost pronásledování.....	61
4.2.2.2 Vyhrožování ublížením na zdraví nebo jinou újmu – písm. a).....	62
4.2.2.3 Vyhledávání osobní blízkosti a sledování poškozeného – písm. b).....	63
4.2.2.4 Vytrvalý kontakt prostředky elektronické komunikace, písemně nebo jinak – písm. c)	63
4.2.2.5 Omezování obvyklého způsobu života – písm. d)	64
4.2.2.6 Zneužití osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu s poškozeným – písm. e).....	64

4.2.2.7	Vzbuzení důvodné obavy	65
4.2.3	Pachatel.....	67
4.2.4	Subjektivní stránka	67
4.3	Kvalifikovaná skutková podstata.....	68
4.4	Souběh nebezpečného pronásledování a dalších trestných činů.....	71
4.5	Trestání nebezpečného pronásledování	75
4.6	Vybrané procesní aspekty trestného činu nebezpečného pronásledování	78
4.6.1	Trestní stíhání se souhlasem poškozeného	78
4.6.2	Odposlech a záznam telekomunikačního provozu	80
4.6.3	Zvláštní způsoby řízení – odklony	80
4.6.3.1	Podmíněné zastavení trestního stíhání	81
4.6.3.2	Narovnání	82
4.6.3.3	Dohoda o vině a trestu.....	82
4.7	Srovnání se slovenskou právní úpravou	83
Závěr		88
Seznam citované a použité literatury a dalších zdrojů		91
Seznam použitých zkratk		98
Název diplomové práce v anglickém jazyce		99
Abstrakt		100
Summary		101
Klíčová slova		102

*Musí to být, musí to být, mé srdce.
Nechte mě smlčet, proč, vy cudné hvězdy!
Musí to být. Krev její neproleju
a její kůži, bělejší než sníh
a hebkou jako úběl, neporuším.
Leč zemřít musí, klamala by jiné.
Zhasni, má svíce, a pak — zhasni, svíce!
Když zhasím tebe, planoucí ty služko,
obnovit mohu zas jak dřív tvou záři,
kdybych si po ní stýskal. Ale tebe
jak jednou zhasím, arcidílo boží,
kde, kdeže vzít ten promethejský žár,
jenž by tě zážeh zas? Když růži urvu,
živoucí růst jí vrátit nedokáži
a musí zvadnout. Přivoním k ní na kři.
Políbí ji.
O vůně, že div nepřemluvíš právo,
by zlomilo svůj meč! Jen ještě jednou!
Taková mrtva bud', a zabiv tebe,
budu tě milovat. Už naposledy!
Tak sladké a tak strašné! Musím plakat,
leč jsou to kruté slzy, jako nebes:
trestají milující. Vzbudila se.*

William Shakespeare

Othello, mouřenín benátský (V. dějství, II. scéna),
překlad Martin Hlinský,
Brno 2006.

Úvod

Tuto práci jsem si dovolila uvést Shakespearovými verši ze hry Othello, mouřením benátský. Hlavní hrdina zde balancuje na tenké hranici mezi zbožňováním a žárlivostí, mezi vroucnou láskou a nenávisť tak dlouho, až tato rozporuplnost vyústí do tragického konce a Othello svou milovanou ženu Desdemonu zardousí. Podobné motivy nalezneme v dílech takových velikánů, jakými jsou William Shakespeare či Dante Alighieri, jejichž zobrazování lásky často hraničí až s posedlostí. S posedlostí či umanutým obdivem velmi úzce souvisí téma mé diplomové práce.

Na začátek bych ráda uvedla, že se v této práci snažím být pojmově konzistentní, proto používám pojem stalking nebo jeho česká synonyma pronásledování či slídění jako pojmenování jevu pronásledování v obecném slova smyslu. Na druhou stranu výraz nebezpečné pronásledování používám výhradně jako pojmenování skutku vyjádřeného v §354 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (dále jen TZ), tj. jevu, který dosahuje takové společenské škodlivosti, že je trestně postihován. Ač řada lidí chápe tyto dva pojmy jako synonyma, je důležité si uvědomit, že nebezpečné pronásledování je sice vždy stalkingem, nikoli však *vice versa*.

Hlavním cílem této práce je především pokusit se zodpovědět na otázky, zda je problematika stalkingu v České republice vhodně uchopena a právně upravena, zda postihuje trestný čin nebezpečného pronásledování všechny aspekty stalkingu, které mají být postihovány a v neposlední řadě, jaké má tato úprava mezery. Dílčím cílem této práce je tedy podrobný rozbor skutkové podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování, spolu s jeho komplexním a kritickým zhodnocením, a zasazením tohoto rozboru do širšího hmotněprávního, ale i procesněprávního kontextu. Dle mého názoru je pro naplnění cílů této práce, mimo jiné, nezbytné definovat jaké konkrétní škodlivé jednání by mělo být v souvislosti s pronásledováním trestně postihováno. To je také hlavním důvodem, proč je v této práci vyhrazen poměrně velký prostor pro definici stalkingu jako takového, včetně jeho historie a možných forem. Stejně jako to, že se část této práce zabývá podrobným popisem kriminologických aspektů stalkingu, především popisem typických pachatelů stalkingu a dopadů tohoto jevu na oběti.

Téma práce jsem si nevybrala náhodou. Důvodem pro mě byla nejen atraktivita tématu, ale také akademická zvědavost, která mě lákala podrobně rozebrat tento poměrně nový trestný čin z různých hledisek. Jedním z hlavních důvodů je však můj dlouhodobý zájem

o problematiku násilí na ženách, jehož je stalking spolu s domácím násilím a sexuálně motivovanými trestnými činy hlavním představitelem.

Tato práce je členěna do čtyř hlavních logických celků, přičemž první z nich je věnován pojmu stalkingu a jeho charakteristice, včetně jeho konkrétních forem a nejčastějších mýtů, které stalking provází.

Další celek popisuje důležité kriminologické aspekty stalkingu, a to především různé typologie pachatelů a obětí. Dále se také věnuje dopadům stalkingu na oběť a konkrétním nástrojům, které jsou v České republice dostupné obětem pro jejich účinnou obranu.

Třetí celek je věnován antistalkingové legislativě v České republice, respektive procesu přijetí nové skutkové podstaty do trestního zákoníku. Dále jsou v tomto celku uvedeny možnosti postihu stalkingu před přijetím nového trestního zákoníku.

Posledním, nejobsáhlejším, celkem je kapitola věnovaná trestnému činu nebezpečného pronásledování jako takovému. Tento celek obsahuje podrobný rozbor skutkové podstaty tohoto trestného činu spolu s problematikou ukládání trestních sankcí za tento čin a možnými souběhy trestného činu nebezpečného pronásledování s dalšími trestnými činy. Dále tato kapitola obsahuje rozbor některých procesněprávních institutů souvisejících s trestným činem nebezpečného pronásledování. Kromě toho obsahuje tento celek také porovnání se zahraniční, konkrétně slovenskou, právní úpravou.

Z pohledu metodologie jsem v této práci využila jak přístup analytický při zkoumání, třídění a porovnávání různých institutů souvisejících s nebezpečným pronásledováním či stalkingem obecně, tak přístup normativní, a to především v hodnocení jednotlivých institutů. Dále jsem využila i empirických poznatků, a to nejen z judikatury Nejvyššího soudu, ale i z různých výzkumů českých i zahraničních odborníků na stalking a konečně také ze svých poznatků, které jsem získala díky možnosti prostudovat, na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, anonymizované rozsudky Okresního soudu v Olomouci, které byly vydány od roku 2011 do současnosti, a byla v nich vyslovena vina za spáchání trestného činu nebezpečného pronásledování.

Diplomová práce reflektuje právní stav ke dni 9. 8. 2017.

1 Stalking: pojem, charakteristika a vymezení jednotlivých otázek

„Perverzní krásou stalkingu je, že nám poskytuje plodnou Petriho misku pro studium různých projevů mezilidského násilí.“¹ Touto větou uvedl svou studii jeden z předních odborníků na problematiku stalkingu a mně nezbyvá než souhlasit. Stalking je nové označení pro chování, které téměř jistě existovalo již po staletí.² Tento fenomén se však začal do obecného povědomí dostávat až v poměrně nedávné době, a to v devadesátých letech dvacátého století³. Důvod k eskalaci zájmu odborné i laické veřejnosti je spatřován v údajném zvýšení četnosti případů stalkingu, jeho medializaci, zvyšující se nebezpečnosti a v neposlední řadě jeho zjednodušení díky novým komunikačním prostředkům.

1.1 Historický náhled na fenomén stalkingu

Na konci osmdesátých a začátkem devadesátých let dvacátého století vzbudilo zájem několik mediálně velmi výrazných případů stalkingu. V této době se s tímto fenoménem začala vypořádávat i kriminologická, kriminálně psychologická a trestněprávní praxe. V psychiatrické praxi však bylo již podobné chování popsáno mnohem dříve, a to pod pojmem erotomanie (tj. patologická vazba na jinou osobu, která se alespoň zpočátku projevuje jako erotická náklonnost či umanutý obdiv). Tuto problematiku studovali v 18. století psychiatři Pinel a jeho žák Esquirol. Nebyli však zdaleka prvními vědci, kteří se o toto téma zajímali. Záznamy o studiu erotomanie nalezneme již v antické literatuře.⁴ Zájem o téma „erotické poblázněnosti“⁵ mezi dalšími renomovanými psychiatry v průběhu dvacátého století vzbudil mimo jiné případ 53leté Francouzky, která nabyla přesvědčení, že ji miluje anglický

¹ MELOY, J. Reid. "Stalking and Violence". BOON, Julian a Lorraine SHERIDAN, ed. *Stalking and psychosexual obsession: psychological perspectives for prevention, policing, and treatment*. New York: Wiley, 2002, s. 105. Wiley series in psychology of crime, policing, and law. ISBN 04-714-9459-3.

² PATHÉ, Michele. *Surviving stalking*. New York: Cambridge University Press, 2002, s. 13. ISBN 05-210-0964-2. Dostupné také z: <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam033/2001052720.pdf>

³ Někteří autoři dokonce stalking označují za trestný čin devadesátých let. Srov. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, s. 53. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

⁴ BOON, Julian a Lorraine SHERIDAN, ed. *Stalking and psychosexual obsession: psychological perspectives for prevention, policing, and treatment*. New York: Wiley, 2002, s. 168. Wiley series in psychology of crime, policing, and law. ISBN 04-714-9459-3.

⁵ Původní Ktretschmerův výraz pro erotomanii z roku 1918 srov. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 213. ISBN 978-80-7380-461-9.

král Jiří IV. Věřila tomu tak silně, že se potulovala v blízkosti Buckinghamského paláce a jakýkoli drobný podnět (např. zachvění závěsů v okně paláce) si vykládala jako tajný projev náklonosti projevovaný králem. Francouzský psychiatr de Clérambault jako první výslovně upozornil na fakt, že motivem tohoto chování vůbec nemusí být sexualita, erotika či nezpracovaná láska. Pravou příčinu spatřoval v pocitu mimořádnosti sebe sama, v pýše a v narušení kontaktu s realitou. Psychiatrie a psychologie se v první polovině dvacátého století snažila různými způsoby vysvětlit problematiku „milostného pronásledování“ jako psychopatologického jevu. De Clérambault popsal typický průběh pronásledování v následujícím třífázovém modelu:

- stadium pýchy: erotoman je plný nadějných očekávání a vykazuje chování typu namlouvání a dvoření;
- stadium zklamání: objevují se obavy, erotoman se cítí zhrzen, oběť pronásleduje výčitkami a falešným obviňováním;
- stadium hněvu: erotoman formuluje majetnické požadavky, signalizuje jejich prosazení cestou agrese, může vydírat či vyhrožovat pomstou.⁶

V průběhu druhé poloviny dvacátého století se kvůli rozšíření počtu případů zájem o umanuté obtěžování druhé osoby nevyžádanou pozorností, tedy chování, které odpovídá stalkingu, začíná přenášet z psychiatrických ordinací a klinik do soudních síní, a tím se stává problémem pro vědní obory s těsnou vazbou na kriminalitu.⁷

Ke všeobecné medializaci stalkingu a k jeho následné kriminalizaci nejvíce přispělo několik výrazných případů pronásledování známých osobností, které měly často tragické následky. Ať už jde o vraždu člena kapely The Beatles Johna Lennona (1980), atentát na amerického prezidenta Ronalda Reagana (1981) či vraždu herečky Rebeccy Schaeffer (1989), všechny tyto události mají společného jmenovatele, fanouška či obdivovatele, který se z různých důvodů a s různou úspěšností snažil ublížit slavné osobnosti⁸.

⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 213. ISBN 978-80-7380-461-9.

⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, s. 54. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

⁸ MELOY, J. Reid., Lorraine. SHERIDAN a Jens HOFFMANN, ed. *Stalking, threatening, and attacking public figures: a psychological and behavioral analysis*. New York: Oxford University Press, 2008, s. X. ISBN 978-0-19-532638-3.

Zřejmě nejznámějším byl v tomto ohledu případ J. W. Hinckleyho, který chtěl podle své pozdější výpovědi udělat dojem na herečku Jodie Foster. Po systematickém umanutém obtěžování se mu s herečkou stále nedařilo navázat kontakt, proto 30. 3. 1981 podnikl za účelem upoutání pozornosti neúspěšný atentát na amerického prezidenta Ronalda Reagana⁹.

Jedním z nejvýznamnějších katalyzátorů pro antistalkingovou legislativu devadesátých let ve Spojených státech byl případ vraždy herečky Rebecca Shaeffer, dne 18. 6. 1989 ji napadl její dlouholetý fanoušek Robert Bardo.¹⁰ Ten herečce dlouho psal zamilované dopisy a snažil se vetřít do její blízkosti v průběhu natáčení. Ochranka však bohužel herečce nepředala popis či fotografii tohoto pronásledovatele, a tak nic netušící Shaeffer otevřela dveře svému vrahovi.¹¹

Výše uvedené případy sice podnítily zájem veřejnosti, avšak zpočátku působily mylnou domněnku, že stalking je problémem pouze celebrit, prominentních či známých osobností, jako daň za jejich slávu a bohatství. To, že se problematika stalkingu velice úzce dotýká i „obyčejných“ nepriviligovaných osob se ukázalo záhy. Shodou okolností byly v USA ve stejné době jako herečka Rebecca Shaeffer zavražděny svými pronásledovateli tři nepriviligované ženy.¹²

V roce 1990 vznikla v Los Angeles první policejní jednotka specializovaná na stalking s názvem „Threat Management Unit“. Útvar se od začátku zaměřoval na včasné vyhodnocení rizika a předcházením projevů násilí vůči oběti pronásledování¹³. V roce 1991 byl v USA, konkrétně ve státu Kalifornie, přijat historicky první antistalkingový zákon¹⁴. Antistalkingová legislativa se začala postupně během devadesátých let šířit i do ostatních států USA

⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, s. 54. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

¹⁰ MELOY, J. Reid., Lorraine. SHERIDAN a Jens HOFFMANN, ed. *Stalking, threatening, and attacking public figures: a psychological and behavioral analysis*. New York: Oxford University Press, 2008, s. X. ISBN 978-0-19-532638-3.

¹¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, s. 68. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

¹² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, s. 68. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

¹³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 215. ISBN 978-80-7380-461-9.

¹⁴ STATE OF CALIFORNIA. Californian Penal Code. In: *Penal Code*. Section 646.9. Dostupné také z: https://leginfo.ca.gov/faces/codes_displaySection.xhtml?lawCode=PEN§ionNum=646.9.

a s určitým odstupem i do ostatních zemí světa¹⁵. V České republice byl upraven postih stalkingu až od 1. 1. 2010, kdy nabyl účinnosti zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Nejzávažnější formy stalkingu jsou kriminalizovány a postihovány jako trestný čin nebezpečné pronásledování.

1.2 Problematika konkrétní definice

Výraz stalking vychází z anglického slovesa „*to stalk*“, které je cambridgeským slovníkem definováno jako: „*to follow an animal or person as closely as possible without being seen or heard, usually in order to catch or kill them*“,¹⁶ což se dá volně přeložit jako pronásledování osoby nebo zvířete tak zblízka, jak jen to je možné, aniž by byl pronásledovatel spatřen či slyšen, obvykle za účelem chycení nebo zabití kořisti. Slovo stalking tedy v původním významu znamená stopování, slídění, přibližování se, pronásledování kořisti¹⁷. Toto pojmenování je dle mého názoru poměrně výstižné, ačkoli se v současnosti používaný význam slova stalking posunul a již se nejedná o pronásledování a uštívání lovné zvěře, ale lidské bytosti.

Na druhou stranu pro stalking v právním a klinickém smyslu neexistuje jednotná konkrétní definice. Odborníci předkládají své vlastní definice, které jsou založeny jednak na jejich konkrétním nazírání na fenomén stalkingu, ale především na jejich zkušenostech z praxe a z konkrétních případů. V důležitých charakteristikách se však v zásadě shodují.

Dle dostupných zdrojů se zřejmě jako první pojem stalking pokusili definovat ve své klinické studii autoři Meloy a Gothard, v polovině devadesátých let¹⁸, a to jako „*úmyslné, zlovolné a opakované pronásledování a obtěžování jiné osoby, které ohrožuje jeho nebo její*

¹⁵ PATHÉ, Michele. *Surviving stalking*. New York: Cambridge University Press, 2002, s. 7. ISBN 05-210-0964-2. Dostupné také z: <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam033/2001052720.pdf>

¹⁶ Cambridge dictionary. In: *Dictionary.cambridge.org* [online]. Cambridge University Press, 2017 [cit. 2017-06-26]. Dostupné z: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/stalk#british-1-2-1>

¹⁷ ABZ.cz: slovník cizích slov - on-line hledání. In: *ABZ.cz: slovník cizích slov* [online]. [cit. 2017-06-26]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/stalking-angl>

¹⁸ VÁLKOVÁ, Helena. Proč by neměl chybět v novém trestním zákoníku "Stalking" In: GŘIVNA, Tomáš a Marie VANDUCHOVÁ, ed. *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2008, s. 409. ISBN 97880-7357-365-2. Srov. též s HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2009, s. 490. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

bezpečnost“.¹⁹ Meloy dále ve svých studiích nad stalkingem polemizuje jako nad činem, který sám o sobě neobsahuje interpersonální násilné chování, pokud násilné chování chápeme jako úmyslný akt agrese proti jiné lidské bytosti, který má v zásadě za následek fyzickou újmu. Naproti tomu schéma stalkingu chápe jako hrozbu či obtěžování, které u oběti vyvolávají strach z případné újmy.²⁰

Česká odborná literatura se fenoménem stalkingu začala výrazněji zabývat až v poměrně nedávné době. Na druhou stranu se rozhodně nejednalo o jev v aplikační praxi dříve neznámý. Například v interní příručce pro potřeby Bílého kruhu bezpečí byl stalking vymezen jako „*různé varianty pronásledování v podobě více či méně zřetelného zastrašování či vyhrožování oběti, které zahrnuje jak psychické, tak až její fyzické terorizování, často (ale nikoli výhradně) vedené nenávistí, pomstou nebo i patologickou náklonností, které výrazně snižuje kvalitu jejího života a ohrožuje její bezpečnost*“²¹

Podobně definuje stalking Čírtková, a to v kriminologickém smyslu jako „*úmyslné, zlovolné pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu jejího života a ohrožuje její bezpečnost*“.²² Dále dle Čírtkové považuje forenzní psychologie stalking za „*specifickou variantu dlouhodobě opomíjeného násilí, jejímž hlavní znakem je obsesivní upnutí se známého nebo neznámého pachatele na určitou osobu. Ta je pachatelem obtěžována systematicky a úporně projevy nevyžádané a nechtěné pozornosti. Pronásledování může probíhat prostřednictvím dopisů, SMS, telefonicky nebo vtíráním se do blízkosti oběti*“.²³

Dle mého názoru je problematika definice jakéhokoliv potencionálního kriminálního jevu velmi důležitá už proto, že na jejím základě postupuje zákonodárce při určování trestnosti určitého chování. V případě stalkingu, který zahrnuje nepřeborné varianty jednání,

¹⁹ MELOY, J. Reid a Shayna GOTHARD. Demographic and Clinical Comparison of Obsessional Followers and Offenders With Mental Disorders. *American Journal of Psychiatry* [online]. 1995, s. 258-263 [cit. 2017-06-26]. Dostupné z: http://drreidmeloy.com/wp-content/uploads/2015/12/1995_DemographicandC.pdf

²⁰ MELOY, J. Reid. "Stalking and Violence" In. BOON, Julian a Lorraine SHERIDAN, ed. *Stalking and psychosexual obsession: psychological perspectives for prevention, policing, and treatment*. New York: Wiley, 2002, s. 105. Wiley series in psychology of crime, policing, and law. ISBN 04-714-9459-3.

²¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, Petra VITOUŠOVÁ, Martin KLOUBEK a Tomáš DURDÍK. Pronásledování: hodnocení a řízení rizika (metoda SAM) v poradenské praxi Bílého kruhu bezpečí. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012, s. 3290-3301. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

²² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, s. 53. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

²³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 212. ISBN 978-80-7380-461-9.

je jeho přesné vymezení a pochopení vskutku zásadní i když nelehký úkol. Preferuji co nejobecnější nejméně kazuistickou definici. Například takovou, jakou uvádí na svých oficiálních webových stránkách Ministerstvo spravedlnosti Spojených států amerických: „*Stalking je definován jako opakovaná a nechtěná pozornost, obtěžování, kontakt či jakékoli jiné chování, zaměřené na konkrétní osobu, které by mohlo v průměrně rozumném člověku vyvolat pocit strachu.*“²⁴

1.3 Fenomenologie stalkingu a jeho rozpoznávání

Důležitým prvkem pro řešení případů stalkingu a jejich prevenci je jeho rozpoznání, přesněji rozpoznání jeho projevů ve vnějším světě. Je potřeba popsat jaké způsoby chování a jaké metody používají stalkeri ke slídění či pronásledování svých obětí. Obecně stalking představuje problematické, společensky nepřijatelné vystupňování aktivit, které v přiměřené míře běžně používáme k navazování, udržování a ukončování vztahů. Dle právníků a jiných odborníků je velmi těžké stanovit přesný bod zlomu, tedy hranici, kdy se z běžného, možná trochu urputnějšího chování, stává obtěžování, a kdy toto obtěžování přechází v trestně stíhatelný stalking, čili nebezpečné pronásledování.²⁵ V současné době existují rozličné přístupy ke klasifikaci stalkingu. Jednotlivá třídění se liší podle hledisek, která autoři na stalkingu akcentují (typ vztahu, chování stalkera, motivace, přítomnost psychopatologie aj.). Pro prvotní posouzení věci se mi jeví jako nejvhodnější využít obecné dělení podle způsobu chování stalkerů dle Čírtkové²⁶. Ta rozlišuje případy obtěžování, případy pronásledování a případy pronásledování s vyhrožováním.

- **Obtěžování** (distální stalking) je nejmírnější podobou stalkingu. Pachatel oběť atakuje z prostorové či virtuální dálky. K zasilání vzkazů, fotografií či dárečků využívá různá telekomunikační média. Oběť bohužel netuší, zda je tento způsob stalkingu jen předehrou k jeho závažnějším formám (pronásledování) nebo zda se jedná o stalkera „specialistu“, který se zaměřuje pouze na obtěžování, a oběti tedy nehrozí nebezpečí fyzického napadení.

²⁴ The United States Department of Justice: Stalking. *Justice.gov* [online]. [cit. 2017-06-28]. Dostupné z: <https://www.justice.gov/ovw/stalking>

²⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 224. ISBN 978-80-7380-461-9.

²⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 225. ISBN 978-80-7380-461-9.

- **Pronásledování** (proximální stalking) zahrnuje více či méně otevřený kontakt mezi pronásledovatelem a obětí. Tento kontakt se může odehrávat zanecháváním vzkazů za stěračem vozidla oběti, či na dveřích bytu nebo kanceláře, přes sledování oběti, ničení jejího majetku, až po razantnější pokusy o přímý kontakt, které mohou vyústit až ve fyzické napadení.
- **Pronásledování s vyhrožováním** představuje nejvyhrocenější podobu stalkingu. Pronásledovatel vyhrožuje oběti na dálku či přímo vážnou újmou nebo ztrátou. Většinou stalker oběť zastrašuje ublížením blízkým osobám nebo přímo oběti, vlastní sebevraždou, zdemolováním majetku, odebráním či únosem společných dětí atd.

Velice podrobný náhled na problematiku dělení dle způsobu chování a metod stalkerů poskytuje Pathé²⁷. Stalkeré mohou přijít do kontaktu se svou obětí jedním nebo více z následujících způsobů.

- **Sledování**

Někteří pachatelé sledují svou oběť z dálky a nepozorovaně (osobně, v autě či na kole), zatímco jiní se snaží oběť kontaktovat přímo a zapříst s ní hovor. Toto sledování probíhá většinou při běžných činnostech oběti, v nákupních centrech, při setkání s přáteli atd. Ať už stalker jedná přímo či nepřímou, oběť může mít nepříjemný pocit neustálého pronásledování.

- **Dozor**

Stalker, často ve voze, „hlídkuje“ před domem oběti. Někdy pobízí další osoby, aby ho na „směně“ vystřídaly.

- **Stalking by proxy – pokusy o kontakt přes třetí osoby**

Pronásledovatel zmanipuluje své okolí, či dokonce v některých případech i okolí oběti. Přesvědčí jej například o tom, že oběť pronásledování je vlastně on sám. Okolí pak ve snaze pomoci organizuje vzájemná setkání a domlouvá oběti, aby byla rozumná.

- **Objednávání zboží nebo služeb jménem oběti**

Poměrně častým jednáním stalkerů je, že na jméno a adresu oběti objednávají různé zboží či služby. Většinou se jedná o taxi, donášku jídla, stěhováky atp. Stává se také, že stalker

²⁷ PATHÉ, Michele. *Surviving stalking*. New York: Cambridge University Press, 2002, s. 11-13. ISBN 05-210-0964-2. Dostupné také z: <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam033/2001052720.pdf>

naopak ruší služby, které si oběť objednala. Může jít o dodávku plynu, elektřiny či o kabelovou televizi.

- **Podání falešné žaloby na oběť**

Stalker se chce s obětí zkontaktovat za každou cenu, a proto neváhá jít až na hranu možného, kdy kontakt proběhne u soudu.

- **Šíření pomluv za účelem zdiskreditování oběti**

Někteří stalkeri se snaží upoutat pozornost šířením nepravdivých informací o oběti mezi jejími přáteli, kolegy, či nadřízenými. Toto jednání může způsobit nejen poškození reputace oběti, ale může mít i mnohem závažnější dopady. Pachatel může tvrdit, že oběť zneužívá své děti nebo páchá jinou trestnou činnost.

- **Výhrůžky**

Výhrůžky mohou být explicitní nebo implicitní. Pachatel může vyhrožovat fyzickým útokem nebo slibovat diskreditaci či veřejné zahanbení. Často se výhrůžky netýkají jen přímo oběti, ale i jejich rodinných příslušníků, přátel či domácích mazlíčků.

- **Ničení majetku či útoky na domácí mazlíčky**

Většinou se v tomto případě jedná o poškození vozidla oběti (např. proříznutí gum, poškrábání laku aj.). Výjimkou však nejsou ani zničené poštovní schránky či pomalované fasády.

- **Útok**

Nejzávažnější formou stalkingu je přímý atak oběti. Tyto případy nejsou příliš časté a většinou jim předchází vyhrožování. Stalkerem - útočníkem bývá často bývalý partner oběti. Útok může mít i sexuální povahu.

Považuji za důležité uvést i další znaky, které pomáhají úspěšně a hlavně zavčas rozpoznat stalking, a to nejen společností jako takovou, ale v první řadě obětí a jejím okolím. Pro oběť je velmi důležité poznat, kdy už pachatelovo jednání není normálním projevem (ne)přízně, aby včas mohla situaci řešit zejména s policií či s jinými příslušnými úřady. Jedná se o následující projevy:²⁸

²⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 225. ISBN 978-80-7380-461-9.

- **Jednostrannost**

K aktivitám stalkera dochází i přesto, že oběť jasně a jednoznačně odmítla jeho nabídky či výzvy a zároveň požadovala ukončení nevyžádaných aktivit.

- **Bezvýsledná ignorace**

I přesto, že oběť uplatnila strategii „nulové reakce“ (neodpovídá na SMS, nezvedá telefon, ani jinak nereaguje na pokusy o kontakt), stalker je stále aktivní.

- **Programovost**

Aktivity stalkera se odehrávají v uceleném jednotném rázu. Jeho činy na sebe navazují, zapadají do sebe, řetězí se. Stalker se může odvolávat na svá předchozí tvrzení a na reakce oběti, a tím odůvodňuje své následující akce.

- **Úmysl**

V případech stalkingu je vždy patrný motiv či cíl, který pronásledovatel sleduje.

- **Stupňovitost**

Aktivity stalkera se stupňují z hlediska jejich frekvence i závažnosti.

- **Absence sebereflexe**

Jedná se absenci náhledu stalkera na problematičnost jeho chování. Domnívá se totiž, že jeho chování je oprávněné, správné, ba i žádoucí.

1.4 Specifické formy stalkingu

Shledávám velice obtížným zařadit jednání nazvané stalking do určité formy či „škatulky“. Jedná se o tak multidimenzionální rozmanitý jev, že je velmi těžké jej klasifikovat. Některé jeho formy jsou taky specifické, ať už využívanými prostředky, postavením oběti, vlastnostmi pachatele či jejich vzájemným vztahem, že jsem shledala vhodným věnovat některým z těchto forem zvláštní kapitolu. Vybrala jsem tři okruhy, které se vyskytují nejčastěji. Jedná se o cyberstalking, celebrity-stalking a ex-partner stalking, který může být pokračováním domácího násilí.

1.4.1 Cyberstalking

Jak už jsem výše uvedla, moderní technologie velmi rozšířily možnosti pachatelů stalkingu. Jedním ze specifických způsobů pronásledování pomocí nových technologií je právě cyberstalking. Toto jednání může mít několik forem. Dle Čírtkové se dá chování označované za cyberstalking rozdělit do tří podskupin. Jedná se o emailstaling, internetstalking a computerstalking.²⁹ V případě emailstalkingu jde o obtěžování emailovými zprávami nebo soukromými zprávami na sociálních sítích. Tyto zprávy mohou mít téměř „neškodný“ obsah a oběť jen deptá jejich intenzita či fakt, že pachatel o oběti ví a sleduje ji. V horším případě mohou zprávy obsahovat sexuální podtext nebo mohou být výhružné. Za internetstalking se označuje pachatelovo zveřejňování citlivých údajů oběti, její zesměšňování, urážení na internetových stránkách a sociálních sítích. Jednoduše řečeno ve veřejně přístupném prostoru. Nejsofistikovanější metodou je computerstalking. V tomto případě se útočník snaží převzít kontrolu nad počítačem oběti. Může se jednat o jeho zavirování, ovládnutí či zpřístupnění nahrávacího zařízení obrazu nebo zvuku, kdy pachatel může následně oběť z pohodlí domova, často bez jejího vědomí, nerušeně sledovat.

To, že pachatel útočí na oběť ve virtuálním světě z bezpečné vzdálenosti, je pro čím dál hojněji vyskytující se cyberstalking vskutku zásadním aspektem. Kontakt může probíhat kdykoli a kdekoli, jediným předpokladem je dosažitelnost oběti v kyberprostoru. V současné době je to pro pachatele marginální problém, jelikož je běžný člověk dosažitelný téměř neustále díky mobilním telefonům a sociálním sítím. Výhodou pro útočníka je také jednoduchost a nenáročnost virtuálních útoků naproti běžnému fyzickému kontaktu nebo napadení.³⁰

Za rozšířením cyberstalkingu stojí dle Čírtkové³¹ právě snadná dosažitelnost oběti, dále nízký práh zábran pachatele, který má díky využívaným prostředkům značný odstup, který je nejen fyzický, ale i mentální, a dovolí si to, co by si nikdy ve skutečném světě nedovolil. Další výhodou je faktor veřejnosti, který figuruje u dříve zmíněného internetstalkingu. Oběť je často lynčována veřejně nejen pachatelem, ale i dalšími

²⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Cyberstalking - je možné se účinně bránit? *Právo a rodina*. Wolters Kluwer, 2013, **15**(11), s. 1-6. ISSN 1212-866X.

³⁰ SÝKORA, Michal. Trestní postih cyberstalkingu. *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica*. 2013, **2012**(4), s. 95-104. ISSN 0323-0619.

³¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Cyberstalking - je možné se účinně bránit? *Právo a rodina*. Wolters Kluwer, 2013, **15**(11), s. 1-6. ISSN 1212-866X.

nezainteresovanými osobami, které se jen náhodou přidaly. Neviditelný dav dává útočnickovi značné sebevědomí, i když by v reálném světě například kvůli svým mentálním schopnostem útoku vůbec schopen nebyl. Ve virtuálním světě se stírají rozdíly a pokrývá se sociální realita, mentálně silná, inteligentní oběť může lehce podlehnout útoku jinak mnohem slabšího pachatele.³²

Cyberstalking ohrožuje všechny uživatele internetu, avšak zvláště zranitelní a velmi jednoduše dosažitelní jsou v tomto případě mladiství. Virtuální stalking může u mladistvých souviset se sexuálním obtěžováním či s šikanou.³³

Existuje však mnoho preventivních nástrojů, kterými se dají jednoduše ochránit potenciální dospělí i dětské oběti cyberstalkingu. Nejdůležitější je dle mého názoru obecná multimediální gramotnost, která by měla být součástí každé uvědomělé výchovy či výuky již od velmi útlého věku. Je potřeba si uvědomit, že pachatelé velmi často zneužijí obsah, který jim oběť sama svým neuváženým jednáním poskytne.

Na závěr je potřeba zdůraznit, že online svět není o nic méně reálný než svět mimo síť. Proto by si měl každý uvědomit, že veškeré jednání v online světě může mít zanedlouho závažné „offline“ následky.³⁴

1.4.2 Ex-partner stalking

Dle Čírtkové je stalking specifickým projevem vztahového násilí, který se může objevit v reálných či v iluzorních vztazích. V reálných vztazích se často jedná právě o pronásledování bývalým partnerem. Jedná se až o 50% všech případů stalkingu.³⁵ Z mého vzorku případů, kterými se zabýval Okresní soud v Olomouci od roku 2011, se o ex-partner stalking, kdy pronásledovatelem byl bývalý partner – muž, jednalo v 90% případů.

³² SÝKORA, Michal. Trestní postih cyberstalkingu. *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica*. 2013, **2012**(4), s. 102. ISSN 0323-0619.

³³ BOON, Julian a Lorraine SHERIDAN, ed. *Stalking and psychosexual obsession: psychological perspectives for prevention, policing, and treatment*. New York: Wiley, 2002, s. 201 - 219. Wiley series in psychology of crime, policing, and law. ISBN 04-714-9459-3.

³⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Cyberstalking - je možné se účinně bránit? *Právo a rodina*. Wolters Kluwer, 2013, **15**(11), s. 1-6. ISSN 1212-866X.

³⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 228. ISBN 978-80-7380-461-9.

Charakteristickým hlavním tématem ex-partner stalkingu je dle Čírtkové „*neschopnost unést jednostranné ukončení intimního partnerského vztahu*“³⁶. Zároveň bývá často v anamnéze ukončeného vztahu zjišťováno domácí násilí. Nejde jen o domácí násilí, které může být předzvěstí budoucího ex-partner stalkingu. Některé signály mohou být varováním již za doby trvání vztahu. Jedná se například o pedantské chování partnera nebo o sociální izolaci, kdy se pár s nikým dalším nestýká, protože je jim přece nejlépe samotným.³⁷ Obecně bývají pronásledovatelé z řad bývalých intimních partnerů více násilní než neznámí pronásledovatelé. Neznamená to však, že každý ex-partner stalker se uchyluje k násilí.³⁸

Motivací ex-partner stalkera bývá buďto snaha vztah obnovit, anebo se pomstít za rozchod. Tyto motivy se také velmi často prolínají, láska a nenávisť se stávají jedním, z čehož vnikají různé druhy obsesivního chování, mimo jiné stalking. Smíšeným pocitům pachatele odpovídá i obsah nevyžádaných vzkazů (např. v podobě SMS, emailů, telefonátů, dopisů atd.), střídá se v nich vyznání lásky, žádosti o odpuštění, vyjádření obdivu s výhrůzkami a agresivními sděleními. Způsob chování pachatele se také v průběhu pronásledování mění. Jednou je milý a pozorný, podle svého názoru se jen snaží „pomoci“, jindy je agresivní na oběť i její okolí. Výjimkou nejsou ani případy fyzického napadení oběti či jejich blízkých. Například pan T. napadl a zranil otce své bývalé partnerky, který ji kvůli obavě z ex-partnera doprovázel na zastávku vlaku. Za několik dní psal pachatel oběti milostné omluvné SMS.³⁹ Není neobvyklé, že jednání pachatele ex-partner stalkingu nezůstane jen u pronásledování. Často souběžně oběti vyhrožuje, fyzicky ji napadá, narušuje její domovní svobodu nebo jí krade věci.

De Becker uvádí, dle mého názoru zjednodušující, axiom dynamiky ex-partner stalkingu: „*Muži, kteří neumí nechat jít, si vybírají ženy, které neumí říct ne.*“⁴⁰ V této větě spatřuji problematické svalování části viny na oběť, což je dle některých viktomologů

³⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 220. ISBN 978-80-7380-461-9.

³⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Nebezpeční expartneri. *Právo a rodina*. Wolters Kluwer, 2011, 13(3), s. 1-8. ISSN 1212-866x.

³⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, s. 74. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

³⁹ Rozsudek Okresního soudu v Olomouci, sp. zn. 6T 261/2014

⁴⁰ BOON, Julian a Lorraine SHERIDAN, ed. *Stalking and psychosexual obsession: psychological perspectives for prevention, policing, and treatment*. New York: Wiley, 2002, s. 42. Wiley series in psychology of crime, policing, and law. ISBN 04-714-9459-3.

opodstatněné, dle mého názoru je to však zavádějící a jedná se o tak zvaný „victim-blaming“⁴¹, který může mít fatální dopady na oběť, mimo jiné zapříčiňuje její sekundární viktimizaci. Znamená to tedy, že pokud by žena uměla říct ne, nebyla by pronásledována? Opravdu by to stačilo? V některých případech by možná větší ráznost odmítnutí pachatelů ve stalkingu zabránila, ale například dle rozsudků, které jsem měla možnost prostudovat, si pachatelé i velmi jasné odmítnutí vykládali jen jako hru nebo dokonce i jako svádění k další akci.

1.4.3 Celebrity stalking

V kapitole 1.1 Historický náhled na fenomén stalkingu jsem se mimo jiné zabývala pronásledováním prominentů, které v podstatě odstartovalo zájem o fenomén stalkingu jako takového. Nejde však zdaleka jen o pár ojedinělých případů z počátku devadesátých let minulého století. S určitou formou stalkingu, většinou páchanou obsesivně fixovaným „fanouškem“, se dle výzkumu univerzity v Darmstadtu setkalo 72% známých osobností.⁴² Velkou četnost výskytu tohoto fenoménu, stejně jako rozšířený zájem o něj, můžeme nepřímou dovedit z velkého množství článků o této problematice v především zahraničních zpravodajských médiích. Oběťmi se stávají herci, zpěváci, režiséři, ale i jiné známé osobnosti, jako jsou politici, novináři či známí lékaři. Stalking se nevyhýbá ani příbuzným známých osobností. Dceři současného amerického prezidenta Donalda Trumpa, Ivance, psal její pronásledovatel několik let výhrůžné emaily a zprávy na Twitteru, posílal jí fotky, na kterých byl pokrytý vlastní krví a nakonec ji vyhledal v luxusním obchodě se šperky, kde jí vyhrožoval sebevraždou.⁴³ Pronásledování se nevyhnula ani dcera bývalého prezidenta Baracka Obamy Malia. Její pronásledovatel několikrát vnikl do budovy, kde vykonávala

⁴¹ Jedná se o případy, kdy se vina, nebo její část, za trestný, nebo jiný protiprávní, čin svaluje na oběť. Jedním z důvodů je představa, že svět je spravedlivý, tzn., že si každý za to, co se mu stane, může do jisté míry sám. Častěji se s victim-blamingem setkáme u trestných činů, jako je znásilnění, stalking atp. než u loupeže či napadení. Stejně tak je mnohem častěji svalována vina na oběť v případech, že pachatele dříve znala. Srov. FOX, Kathleen A. a Carrie L. COOK. Is Knowledge Power? The Effects of a Victimology Course on Victim Blaming. *Journal of Interpersonal Violence* [online]. 2011, 26(17), s. 3407-3427 [cit. 2017-07-25]. DOI: 10.1177/0886260511403752. ISSN 0886-2605. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0886260511403752>

⁴² Je třeba upřesnit, že do výzkumu byli zařazeni pouze televizní moderátoři (moderátorky). Má se za to, že tato profese je principiálně náchylnější, protože trvalá přítomnost na obrazovce vytváří lepší podmínky pro vznik intenzivní emocionální vazby. Srov. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada), s. 68. ISBN 978-80-247-2207-8.

⁴³ Celebrity stalking victims: Ivanka Trump. In: *Nydailynews.com* [online]. [cit. 2017-07-09]. Dostupné z: <http://www.nydailynews.com/entertainment/gossip/celebrity-stalking-victims-gallery-1.45896?pmSlide=1.2647097>

pracovní stáž a tam ji mimo jiné žádal o ruku. Její případ rozpoutal vášnivou debatu na sociálních sítích o podceňování vážnosti stalkingu označováním pachatele slovem „*lovelorn*“⁴⁴. Toto označení může k pachateli vyvolávat určité sympatie, místo toho aby byl vnímán jako závažná hrozba.⁴⁵

Momentálně existují jen dílčí empirické výzkumy této problematiky. Zatím je jisté jen to, že laická představa o psychopatickém pronásledovateli, který prahne po (sexuálním) násilí a terorizování oběti, je přehnanou démonizací. Dále také víme, že nelze vytvořit obecný profil pronásledovatele celebrit. Mezi pachateli obou pohlaví existuje velký věkový i sociální rozptyl. Společnými znaky bývá, že se většinou jedná o nešťastné sociálně méně úspěšné jedince. U pronásledovatelů celebrit je možné pozorovat častější psychotické potíže, které jsou naopak u pronásledovatelů neprominentních lidí velmi vzácné. Celebrity stalking je propojován s erotománií. Ve hře není sex, ale idealizovaná představa romantické lásky, kdy pronásledovatel může trpět představou, že ho oběť jeho zájmu hluboce miluje.⁴⁶

Zvláštností u pronásledování prominentů je také střídavá volba terčů pronásledování. Stalker je schopen v průběhu své „kariéry“ vystřídat několik obětí. Pronásledující žena obtěžovala četnými dopisy nejprve hudebníka, poté známého sportovce a nakonec zpěváka. Pronásledování vždy skončilo ve chvíli, kdy její idol oznámil oficiální vážný vztah. Tato strategie může být poměrně účinná. Obzvlášť znepokojivý je však případ zpěvačky Björk. Její pronásledovatel jí ve chvíli, kdy oznámila vážný vztah, poslal v dopise bombu a následně spáchal sebevraždu v přímém přenosu. Díky videu mohla policie naštěstí včas bombu zadržet.

Samotné „přeskakování“ z jedné osoby na druhou naznačuje, že pronásledovatelům jde mnohem více o sám proces stalkingu než o konkrétní cílovou osobu. Současným teoretickým východiskem pro zkoumání tohoto fenoménu je teorie vazby, kdy pachateli chyběla v dětství těsná vazba na referenční osobu. Pachatel může připomínat dítě, které hledá blízký kontakt u rodiče. Správnost tohoto přístupu potvrzují i údaje z druhé strany. Objektem stalkingu se totiž stávají především přátelsky a dostupně působící prominenti.

⁴⁴ česky zhrzený milenec, opuštěný milenkou. Srov. *Google translator* [online] [cit. 2017-07-09]. Dostupné z: <https://translate.google.cz/?hl=cs#en/cs/love-lorn>

⁴⁵ Man detained after allegedly stalking Malia Obama at internship. In: *Sunday Morning Herald: Daily Life* [online]. [cit. 2017-07-09]. Dostupné z: <http://www.smh.com.au/lifestyle/celebrity/man-detained-after-allegedly-stalking-malia-obama-at-internship-reports-20170419-gvo8ml.html>

⁴⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, s. 68. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

V sedmdesátých letech dvacátého století byla často terčem pronásledování zpěvačka a herečka Olivia Newton-John, kterou média prezentovala jako „milé děvče odvedle“.⁴⁷

Motivy pronásledovatele mohou být v případě celebrity-stalkingu různé. Mnoho pronásledovatelů bere svou činnost mimo jiné jako zvrácenou „cestu ke slávě“. Snad nejlépe toto formuloval atentátník na Lennona M. Chapman. Je mu připisována věta: „*Byl jsem Mr. Nobody (pan Nikdo), dokud jsem nezabil největšího Mr. Somebody (pana Někoho) na světě*“.⁴⁸

1.5 Demytizace stalkingu

Fenomén stalkingu opřádá mnoho mýtů a polopравd. Laická, ale i odborná veřejnost, má o stalkingu často velmi zkreslené představy. Jedním z hlavních důvodů je dle mého názoru atraktivita tématu pro média. Není žádným tajemstvím, že zpravodajství si často libuje v senzačních vyhocených zprávách, které někdy úplně nemusí reflektovat realitu, ba naopak ji spíše pokrývají. Již od devadesátých let dvacátého století, kdy téma stalkingu zažívalo největší „mediální boom“, se v médiích objevovaly hlavně ty nejtragičtější případy, které končily nejméně napadením oběti či vraždou. Často jsou také vykreslovány případy se sexuálním podtextem, které mohou mít na diváky či čtenáře až magnetický vliv. Dále jsou často líčeny případy pronásledovaných celebrit. Veřejnost se proto může domnívat, že právě toto je stalking v jeho pravé podobě a stává se, že jeho mírnější projevy nebo případy netýkající se privilegovaných osob často bere na lehkou váhu.

Avšak nejen zpravodajská média deformují chápání dynamiky stalkingu, nemalý podíl mají i média zábavní. Ať už se jedná o film či beletrii, na trhu najdeme nepřeborné množství děl, která zobrazují stalking v různých podobách. Zajímavé je, že problematika stalkingu je často v těchto typech děl zlehčována. Především hollywoodské filmy někdy zobrazují velmi pokřiveně údajnou romantickou lásku, kdy „*chlapec chce dívku, dívka chlapce nechce, chlapec dívku obtěžuje, chlapec dívku získá*“⁴⁹. Filmový pronásledovatel zde tedy nevypadá

⁴⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, s. 69. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

⁴⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, s. 71. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

⁴⁹ např. filmy *Flashdance*, *Tootsie*, *Kid*, *Libánky v Las Vegas*, *Incident proposal*, *The Heartbreak In*. BOON, Julian a Lorraine SHERIDAN, ed. *Stalking and psychosexual obsession: psychological perspectives for prevention, policing, and treatment*. New York: Wiley, 2002, s. 37. Wiley series in psychology of crime, policing, and law. ISBN 04-714-9459-3.

jako nebezpečný slídlil, ale jako vrcholně romantický hrdina, který pouze získává srdce své milované.

Dle mého názoru je nanejvýš žádoucí, aby se problematika stalkingu řešila co nejotevřeněji a z různých úhlů pohledu. Pro účinnou prevenci je důležitá především informovanost veřejnosti. Té nelze docílit bez toho, aby odborníci i laici chápali, že stalking může mít různé aspekty, může probíhat různými způsoby a hlavně se může dít rozličným lidem. Je důležité odlišit realitu od přehánění bulvárního zpravodajství a brát v potaz tzv. „uměleckou licenci“ zábavních médií.

1.5.1 Nejčastější mýty

Velice nebezpečným a bohužel velmi rozšířeným mýtem, se kterým se běžně setkáváme, je domněnka, že všichni stalkeři jsou duševně nemocní nebo narušení. Pravdou je, že způsoby jednání stalkera nám mohou připadat „nenormální“, avšak většinou neznají přítomnost psychické choroby. Stalkeři bývají často sociálně nadprůměrně obratní, obecně přátelští a korektní a dokáží obrátit situaci ve svůj prospěch. Oběť je pak zdiskreditována, ztrácí důvěryhodnost a podporu okolí. Pronásledování sice může, ale také nemusí být spojeno s psychickou poruchou. Jedním ze znaků stalkingu je sice obsesivní fixace na jinou osobu, ale ta zdaleka nemusí značit komplexní duševní poruchu a může být jen součástí pachatelovy osobnosti.⁵⁰

Dalším neméně problematickým mýtem je názor, že stalking je totéž co milenecký blud, respektive erotické poblouznění, a že pachatel pouze touží po erotickém kontaktu. Tuto představu splňují odmítnutí partneři, či lidé skutečně nemocní erotomanií. Dle Čírtkové policie i justice oba tyto případy dříve často zlehčovala. Vina byla často přikládána samotné oběti ať už kvůli jejímu údajnému nevhodnému chování, oblékání, či dokonce provokacím. Oběť byla odkazována na civilní soudy a psychiatry. Naštěstí se nyní situace mění a pronásledování je přičítáno spíše motivům, jako je pomsta, zášť či nenávisť.⁵¹

⁵⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, s. 57. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

⁵¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, s. 58. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

Velmi rozšířený je také mýtus, že pachatel stalkingu je cizí, neznámá osoba. Tento názor je rozšířen i u jiných trestných činů⁵², a tím bývá hrubě podceňována jejich nebezpečnost. Dle výzkumů se jen 10% případů stalkingu dopustí oběti neznámá osoba. Naopak ty nejzávažnější případy stalkingu s tragickými konci bývají páčány oběti více než dobře známou osobou.⁵³

Dle mého názoru se hlavně kvůli senzacechtivým zpravodajským médiím setkáváme často s tvrzením, že stalking vždy končí násilím či napadením oběti, což je také rozšířený mýtus. Veřejnost slýchá v podstatě jen o těchto vyhocených případech. Dle statistik je však „pouze“ každá pátá oběť stalkingu svým pronásledovatelem skutečně napadena. Mnohem častější jsou případy „pouhého“ psychoteroru.⁵⁴ Bohužel tato představa může paradoxně ztěžovat zdárnou prevenci těchto vážných případů. Dle mého názoru je totiž zásadní odhalit stalking již v jeho počáteční, v podstatě „neškodné“ formě, aby se dalo zabránit jeho vyhocení.

Média také často utváří mylnou představu o pachateli stalkingu jako pouze o muži. Je pravdou, že muži bývají statisticky častějšími pachateli stalkingu, jakožto i téměř všech ostatních trestných činů⁵⁵, ale to neznamená, že se ženy pachatelkami stalkingu nestávají. Dle výzkumů víme, že až v 20% případů stalkingu, které končí napadením, jsou pachatelkami ženy. Rozhodně se nedá tvrdit, že by ženy-stalkerky byly jakkoli méně nebezpečné než muži.⁵⁶

Dalším z rozšířených mýtů o stalkingu se týká strategie jeho řešení. Má se za to, že konfrontovat pronásledovatele s obětí je vždy účinná strategie řešení. Naneštěstí stalking není běžný interpersonální konflikt, u kterého by fungovala strategie vyjednávání, která je u většiny konfliktů často nejlepším řešením. Dynamika a podstata tohoto jevu se v zásadních ohledech liší. Stalkerovi jde o to získat s obětí kontakt, lhostejno zda pozitivní či negativní.

⁵² Např. u trestného činu znásilnění. Dle statistik je u více než poloviny případů znásilnění pachatelem blízká nebo známá osoba. Srov. RUSNÁKOVÁ, Šárka. Mýty o znásilnění. In: *Bílý kruh bezpečí* [online]. [cit. 2017-07-08]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/znasilneni/>

⁵³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 219. ISBN 978-80-7380-461-9.

⁵⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 219. ISBN 978-80-7380-461-9.

⁵⁵ Dle dostupných dat jsou v České republice muži pachateli 80 – 90% všech trestných činů. Statistické přehledy kriminality. *Policie.cz* [online]. [cit. 2017-07-05]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

⁵⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 219. ISBN 978-80-7380-461-9.

Vyjednávání proto nemůže splnit svůj cíl – zastavení stalkingu, bylo by jen jeho pokračováním, protože by stalker v podstatě dosáhl svého a je velice pravděpodobné, že by dále ve své činnosti pokračoval.⁵⁷

⁵⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 220. ISBN 978-80-7380-461-9.

2 Kriminologické aspekty stalkingu

Ještě než se v této práci dostanu k trestněprávním aspektům stalkingu, čili k trestnému činu nebezpečného pronásledování, připadá mi důležité analyzovat kriminologické aspekty této problematiky. Kriminologie, jako věda o obětech a pachatelích trestných činů, jakožto o kriminalitě jako takové, její kontrole a jejímu předcházení⁵⁸, nám dává odpovědi na otázky, proč někdo daný trestný čin páchá, jak ho páchá, jaká je jeho motivace, kdo může být potencionální obětí, jaké jsou dopady na oběť a jak je možné dané trestné činnosti předcházet. Díky tomu, že kriminologie poskytuje tyto zásadní poznatky, může legislativa efektivně a informovaně vykonávat svou funkci, tzn. tvořit, měnit a rušit zákony.

2.1 Pachatelé – stalkeré

V České republice se s empirickými výzkumy stalkingu až na výjimky příliš často nesetkáme. V zahraničí je tomu naopak. Různým aspektům stalkingu se věnují mnohé studie. V nich se nejčastěji setkáme právě se zkoumáním pachatelů, hledáním jejich motivací a snahou najít typické povahové vlastnosti či další společné rysy, které by systematizací usnadnily nazírání na danou problematiku. Skupina pronásledovatelů je ve studiích podrobena různým psychologickým testům, výsledky jsou pak porovnány s kontrolní skupinou a analyzovány. Ze studií vyplývá množství často rozporuplných závěrů. Zajímavým výstupem, ke kterému se většina vědců kloní, je tvrzení, že „*pronásledování je více ovlivněno osobností pachatele než situačními faktory. Z toho plyne, že chování oběti má na spuštění pronásledování nepatrný nebo žádný vliv.*“⁵⁹ Zjednodušeně řečeno, problém tkví v psychologii pachatele, nikoli v oběti. Dalším zajímavým fenoménem, u kterého panuje všeobecná shoda, je poměrně výrazná odlišnost v osobnosti mužských a ženských pachatelů stalkingu. Zatímco u mužů, kteří jsou dle výzkumů pachateli stalkingu v 79% případů⁶⁰, má údajně vliv na spuštění obtěžujícího jednání, jako je slídění či pronásledování, jejich nedostatečně vyvinutá schopnost řešit problémy ve vztazích („*problem solving skills*“), u žen,

⁵⁸ NOVOTNÝ, Oto, Josef ZAPLETAL a kol. *Kriminologie*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004, s. 15. ISBN 80-735-7026-2.

⁵⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 216. ISBN 978-80-7380-461-9.

⁶⁰ VISINGER, Radek. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2009, 8(11), s. 333. ISSN 1213-5313.

kteře vykazují v této oblasti naopak obecně nadprůměrné výsledky, je stalking volen zcela cíleně, programově a kontrolovaně. Je tedy pravděpodobné, že je stalking sycen u obou pohlaví velmi odlišnými dispozicemi.⁶¹

Obecně však psychologické výzkumy došly k závěru, že jednotný profil pachatele stalkingu neexistuje. Odborníci se proto začali snažit pachatele třídít do různých typologických skupin, dle určitých proměnných. Těmi jsou nejčastěji osobnostní rysy pachatele, jeho motivace, míra nebezpečnosti jeho jednání, vzorce chování či jeho vztah k oběti. Abychom získali jakékoli validní informace o psychologii a typech pronásledovatelů, musíme, dle mého názoru, jednotlivá dělení pachatelů vnímat v kontextu a aplikovat jich více najednou dle rozdílných kritérií. V následujících podkapitolách se proto snažím stručně nastínit, některé z nejznámějších typologií pachatelů tak, abych pokryla nejpodstatnější kritéria.

2.1.1 Typologie dle vztahu pachatele k oběti a dle typu oběti (Holmes)

Stalking je vždy druhem vztahového násilí. Obecně je důležité rozlišovat, zda oběť pachatele zná nebo ne. Základní dělení spočívá v tom, zda pachatel a oběť mají mezi sebou reálný většinou partnerský intimní vztah nebo zda je vztah pouze iluzorním výplodem pachatelovy fantazie.⁶²

V roce 1993 publikoval Holmes psychologickou studii o pachatelích stalkingu. Uplatňuje v ní „*victim based*“ princip, tzn. dělení pachatelů dle typu oběti a jejímu vztahu k pachateli. Na základě zjištěných poznatků rozčlenil pronásledovatele do šesti skupin.⁶³

- **Pronásledovatel celebrit (celebrity stalker)**, který si vybírá svou oběť v zábavním průmyslu.
- **Vášnivý pronásledovatel (lust stalker)**, jehož motivací je hlavně sex. Dokáže často měnit oběti.

⁶¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 216. ISBN 978-80-7380-461-9.

⁶² VÁLKOVÁ, Helena. Česká podoba stalkingu podle § 354 TrZ v širších než jen trestněprávních souvislostech. *Trestněprávní revue*. 2009, 8(9), s. 227-263. ISSN 1213-5313.

⁶³ BOON, Julian a Lorraine SHERIDAN, ed. *Stalking and psychosexual obsession: psychological perspectives for prevention, policing, and treatment*. New York: Wiley, 2002, s. 64. Wiley series in psychology of crime, policing, and law. ISBN 04-714-9459-3.

- **Pronásledovatel se zjištěnou motivací (hit stalker)** netrpí žádnou psychickou poruchou, pouze chce získat od oběti peníze či jiné výhody.
- **Pronásledovatel politiků (political stalker)**, který vždy pronásleduje veřejně činnou osobu, kterou však osobně nezná.
- **Zhrzený, odmítnutý, láskou zklamaný pronásledovatel (love-scorned stalker)** trpí představou, že s ním oběť je či byla v milostném vztahu. Oběť pachatele většinou nezná, případně ho zná jen okrajově. Pronásledovatel se po nějaké době domnívá, že ho jeho objekt touhy zradil.
- **Ex-parter stalker (domestic stalker)** si na rozdíl od zhrzeného pronásledovatele vybírá za oběť výhradně svého bývalého partnera.

2.1.2 Typologie dle osobnosti stalkera (Skoler)

Další psychologický přístup k dělení stalkerů uplatnil v roce 1998 Skoler. V úvodu své studie o archetypech a psychosomatické stalkingu s nadsázkou polemizuje nad zajímavou otázkou, zda můžeme Shakespeara s ohledem na jeho dílo považovat za stalkera. Zřejmě ne náhodu jsou nosným tématem některých jeho děl jevy jako oidipovský komplex či škatulkování žen do vzorců matka/děvka – čistá/nečistá. Skoler na Shakespearových sonetech a jeho osobnosti obecně dále ilustruje jednotlivé typy pronásledovatelů, které rozdělil do čtyř graduujících skupin.⁶⁴

- **Histrionský stalker** si kompenzuje svou frustraci a nedostatečnost v sexuální oblasti a ve vztazích obecně. Často se potýká s žárlivostí, zábrany, masochismem či s konkurenčním chováním ve vztazích. V jeho fantaziích může oběť figurovat jako „nečistá – děvka“, kterou svým jednáním vlastně zachraňuje a „očisťuje“.
- **Borderline stalker** nejprve střídá primitivní adoraci a odmítání oběti. Později s rostoucím vztekem, frustrací a žárlivostí se přiklání k pokusům o její devaluaci.
- **Narcistický stalker** očekává obdiv. Idealizuje si sebe i oběť. Odmítnutí vnímá jako ponížení a reaguje na něj hněvem či agresí.
- **Disociální stalker** využívá hrozby a predaci ke kontrole svého objektu za jakou obranu proti své psychologické dekompenzaci. Jeho rostoucí narcistický hněv často vyústí v agresivní řešení konfliktů.

⁶⁴ SKOLER, Glen. The Archetypes and Psychodynamics of Stalking. MELOY, J. Reid, ed. *The psychology of stalking: clinical and forensic perspectives*. San Diego, Kalifornie: Harcourt Academic, 1998, s. 85-111. ISBN 01-249-0561-7.

2.1.3 Typologie dle motivace (Mullen)

Jednou z nejznámějších typologií pronásledovatelů, kterou publikoval australský tým v čele s Mullenem v roce 1999, je dělení pachatelů stalkingu dle jejich motivace. Mimo jiné se výzkum věnoval i skupině mladistvých stalkerů, ve které nebyly případy pronásledování o nic méně závažné. Mullen rozdělil pronásledovatele do pěti následujících skupin.⁶⁵

- **Odmítnutý pronásledovatel (rejected stalker)** se buďto snaží obnovit ukončený vztah, čímž se překrývá s ex-partner stalkerem z jiných typologií, nebo se chce pomstít za odmítnutí. Motivací bývá zesílená žárlivost a touha po pomště.
- **Hledač intimity (intimacy seeker)** si z nedostatku reálných vztahů vytvoří fiktivní vztah k cizí či jen povrchně známé osobě. Často je tímto objektem známá osobnost. Pronásledovatel touží po akceptaci danou osobou.
- **Nekompetentní svůdce (incompetent suitor)** je sociálně nekompetentní či málo zdatný jedinec, který touží po intimním vztahu. Neshledává se však s citovou odezvou.
- **Nenávistný slídlil (resentful stalker)** má za to, že mu oběť způsobila újmu. Tato újma může být fiktivní i reálná (např. si žena středního věku vyhlédne mladou ženu, která je dle ní „příliš krásná“; jedná se také často o sousedské spory). Pachatel nachází uspokojení ve vytrvalém rafinovaném slídění.
- **Predátorický agresor (predatory stalker)** se vyznačuje snahou o fyzické napadení oběti. Často se jedná o sexuálně motivovaný útok. Pachatele vzrušuje ovládání a kontrola oběti.

2.1.4 Typologie dle nebezpečnosti (Boon a Sheridan)

Na základě 124 reálných případů vyvinuli v roce 2002 hodnotitelé Boon a Sheridan systém třídění pronásledovatelů na základě nebezpečnosti. Cílem autorů bylo vytvořit komplexní hodnocení pro policejní praxi tak, aby jej mohli policisté využít při řešení skutečných živých případů a zároveň usnadnit vymáhání práva před soudem.⁶⁶ Tato kategorizace je velmi praktická také proto, že je poměrně dost srozumitelná i laikům.

⁶⁵ MULLEN, Paul E., Michele PATHÉ a Rosemary PURCELL. *Stalkers and their victims*. 2. vydání. New York: Cambridge University Press, 2009, s. 67-123. ISBN 978-0-521-73241-3.

⁶⁶ PINALS, Debra A. *Stalking: psychiatric perspectives and practical approaches*. New York: Oxford University Press, 2007, s. 40. ISBN 978-0-19-518984-1.

Pronásledovatelé jsou v této typologii rozděleni do čtyř skupin. Klasifikace zahrnuje popis, četnost výskytu, základní instrukce pro řešení jednotlivých případů a případové studie.⁶⁷

- **Pronásledování bývalým partnerem** (ex-partner harassment/stalking; výskyt 50%) se vyznačuje záští a nenávisť pachatele vztahující se k historii vztahu. Je pravděpodobné, že se ve vztahu vyskytovalo domácí násilí. Útočník se nezdráhá manipulovat okolí oběti a získávat je na svou stranu. Je zde vysoké riziko fyzického násilí a škod na majetku. Je doporučeno veškerý kontakt s pronásledovatelem omezit na minimum.
- **Poblázněný obdivovatel** (infatuation harassment; výskyt 18,5%) je kategorií, která se dělí do dvou podskupin podle věku: „mladý zamilovaný“ a „zamilovaný středního věku“. Terč pronásledování se jeví spíše jako „idol“ než jako „oběť“. Objekt pachatelovi touhy dominuje jeho fantazii a tvoří středobod jeho prožívání. I když pronásledovatel často usiluje o kontakty se svým idolem, nebývá zde zvýšené riziko fyzického napadení. V případě mladého obdivovatele se doporučuje citlivý přístup pomocí psychologické a poradenské intervence. V případě obdivovatele středního věku se doporučuje prakticky tentýž postup spolu s naprostým přerušением veškerých kontaktů s obětí. Cílem obou skupin pachatelů mohou být jak osoby, které znají ze svého osobního života (většinou se jedná o spolužačky či kolegyně na pracovišti), tak i slavné osobnosti.
- **Poblouzněný fixovaný pronásledovatel** (delusional fixation stalking) je kategorií, která se také dělí do dvou, v tomto případně podstatně odlišných, podskupin. U obou podskupin se jedná o pronásledovatele s psychickými poruchami.
 - Méně nebezpečný pronásledovatel (výskyt 15,3%) má často poruchy chování či osobnosti. Žije v iluzorní představě, že oběť stojí o kontakt s ním. Oběť je často žena, která přichází s pachatelem profesně do kontaktu. Pachatel se většinou neuchyluje k závažným hrozbám či k násilí. Oběť by měla přerušit veškeré styky s pachatelem a hledat co nejdříve právní pomoc.
 - Nebezpečnější pronásledovatel (výskyt 15,3%) se vyznačuje vyšším stupněm psychického narušení. Pravděpodobně byl již v péči psychiatrického zařízení nebo je evidován policií pro svou nebezpečnost. Ve svém jednání je tento

⁶⁷ BOON, Julian a Lorraine SHERIDAN, ed. *Stalking and psychosexual obsession: psychological perspectives for prevention, policing, and treatment*. New York: Wiley, 2002, s. 71-81. Wiley series in psychology of crime, policing, and law. ISBN 04-714-9459-3.

pachatel nevypočitatelný. K pronásledování používá různé metody a vyskytuje se nahodile na různých místech. Oběťmi bývají muži i ženy, obvykle s vyšším společenským postavením. Doporučuje se, aby oběť spolu s přerušením jakýchkoli styků s pachatelem co nejrychleji kontaktovala policii a případně iniciovala psychiatrické vyšetření.

- **Sadistický pronásledovatel** (sadistic stalking; výskyt 12,9%) je nejméně častým typem pronásledovatele, avšak vykazujícím enormní nebezpečnost. Pachatelovým cílem je dostat život oběti pod absolutní kontrolu. Postupuje rafinovaně a bezcitně. Střídá projevy laskavosti s hrubostí, čímž se oběť může přestat orientovat v dané situaci. Výhrůžky typu „zemřeme spolu“ nebo zasílání shnilých květin jsou na denním pořádku. Tyto případy je nutné brát velmi vážně. Je nutné, aby byla oběť od pachatele okamžitě izolována. Ve většině případů je nutné dokonce i utajovat místo pobytu oběti. Vyšetřovatelé musí brát v potaz, že pachatel je často velmi inteligentní a předvídá formální postupy autorit.

Na závěr je nutno podotknout, že každý jednotlivý akt stalkingu nelze hodnotit izolovaně. Chování některých pronásledovatelů v tomto výzkumu korespondovalo s více než jedním typem stalkera, proto je procentuální součet výskytu větší než 100%

2.1.5 Typologie dle vzorců chování a motivů (Spitzberg a Cupach)

Jako poslední bych ráda zmínila méně známou charakteristiku pachatelů stalkingu Spitzbergra a Cupacha. Tato metoda analyzuje vzorce chování v závislosti na motivaci pachatelů. Autoři tvrdí, že pachatelé stalkingu nejsou zdaleka homogenní skupinou, jejich motivy jsou rozmanité, navíc se mohou v průběhu trvání stalkingu měnit. Proto Spitzberg a Cupach nehovoří o typech pronásledování, ale popisují svou metodu jako „dimenze stalkingu“. Dle autorů lze popsat každý případ stalkingu na základě dvou následujících dimenzí:

- dimenze chování: kontrolované versus expresivní (emocionální, afektivní),
- dimenze motivace: amorózní motivy (láska, obdiv) versus nepřátelské motivy (nenávist, zášť, hněv, pomsta).

Obě dimenze si lze představit jako dvě na sebe kolmé osy, vychází nám tedy celkem čtyři možné kombinace pachatelů: amorózní + expresivní, amorózní + kontrolovaný,

neprátelský + kontrolovaný a nepřátelský + expresivní. Obecně jsou nepřátelské dimenze hodnoceny jako více rizikové, protože je zde vysoké riziko ohrožení oběti.⁶⁸

2.1.6 Shrnutí

Z výše uvedeného vyplývá, že i když jsou typologie pachatelů různé, některé aspekty se překrývají. Jde například o, v několika různých děleních uvedeného, i když různě pojmenovaného, ex-partner stalkera a celebrity-stalkera. Z kapitol o historii stalkingu a o způsobu provádění stalkingu víme, že se v těchto dvou případech jedná o nejčastější formy pronásledování. Proto je pochopitelné, že se na ně zaměřují téměř všichni autoři výzkumů a zahrnují je pak do svých typologií.

Proč je ale vlastně tak důležité zabývat se dopodrobna jednotlivými schémata pachatelů? Nebylo by jednodušší prostě popsat dané jednání a identifikovat ho jako stalking bez potřeby se podrobněji zabývat pachatelem? Za prvé, podrobný popis problematiky otevírá dveře pro hlubší vhled a pochopení. Zákonodárce může lépe a přesněji definovat skutkovou podstatu daného činu. Za druhé, typologie nám dává mnohem variabilnější možnosti pro prevenci daných jevů, protože se problematické osoby dají lépe rozpoznat, a jejich jednání se dá utnout již v zárodku. Dále typologie slouží také pro účinnou terapii stalkerů. Moderní experti vycházejí z názoru, že k nápravě pachatele zdaleka nestačí jen represe, ale je nutná i péče. Má se za to, že valná většina stalkerů je „napravitelná“, také vzhledem k tomu, že stalking většinou není způsoben psychickou chorobou, ale pouze komplexním chybným chováním. Pachatele stalkingu proto terapeuti většinou neléčí, ale jen pracují s managementem rizika. Klient si musí uvědomit svá osobní zranitelná místa a naučit se reagovat na krizové situace jinak než pronásledováním.⁶⁹ V případě, že známe dopodrobna důvody, motivace, typ osobnosti a vzorce chování stalkera, může být tato terapie mnohem efektivnější. Z toho vyplývá, že podrobná znalost a rozboru jevu prospívají nejen vědní disciplíně jako takové, ale celé společnosti.

⁶⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 230. ISBN 978-80-7380-461-9.

⁶⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, s. 82. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

2.2 Oběti

Obětí stalkingu se může stát doslova každý. Nezáleží na barvě pleti, sociálním statusu, kulturním zázemí, vzhledu, sexuální orientaci nebo pohlaví.⁷⁰ Dle studie provedené National Violence Against Women Survey v roce 1998 ve Spojených státech se se stalkingem v průběhu života setká každá 12. žena a každý 45. muž.⁷¹ Z pohledu viktimologie⁷² představuje stalking velice zajímavou problematiku. Pronásledování nikdy není jednorázový čin, se kterým by se mohla oběť postupně, v průběhu času, vyrovnávat. Oběť se cítí neustále v ohrožení, protože stalking v sobě obsahuje mnoho drobných incidentů a oběť nikdy neví, jaké další aktivity stalkera budou následovat. Oběť tedy prochází mnohonásobnou, opakující se, pokračující viktimizací. Vzhledem k tomu, že stalking vždy zahrnuje porušování privátní sféry života oběti⁷³, většině obětí ve výsledku nejde o trestní stíhání či potrestání pachatele, ale o znovuoobnovení narušeného soukromí⁷⁴.

2.2.1 Typické oběti stalkingu

Jak jsem již uvedla výše, neexistuje přesně popsaná typická oběť stalkingu. Avšak statisticky bývá obětí stalkingu spíše svobodný člověk žijící bez partnera nebo osoba krátce po partnerském rozchodu.⁷⁵ Některé skupiny osob jsou stalkingem ohroženy více než jiné. Jedná se hlavně o profesní skupiny, které se těší větší sociální prestiži nebo patří do skupiny pomáhajících profesí. Jedná se například o mnohokrát zmíněné herce, zpěváky, politiky, ale i o lékaře, terapeuty či vysokoškolské pedagogy. Tyto skupiny bývají terčem pro specifické projevy stalkingu. U prominentů to bývá většinou umanutý obdiv. U pomáhajících profesí

⁷⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, s. 82. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

⁷¹ VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, s. 53. ISBN 978-808-6131-764.

⁷² Vědní obor zabývající se obětí a jejími biosociálními a psychologickými charakteristikami, procesy viktimizace, vztahy mezi obětí a pachatelem, rolí oběti v průběhu vyšetřování a soudního projednávání trestného činu, pomocí oběti a v neposlední řadě i prevencí viktimizace. Srov. KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 568. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-717-9813-4.

⁷³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 212. ISBN 978-80-7380-461-9.

⁷⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, s. 83. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

⁷⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, s. 82. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

jsou častější nepřátelské projevy stalkingu. Stalking se také vedle domácího násilí či sexuálního obtěžování a násilí pokládá za specifický projev násilí na ženách. Dle zahraničních studií se ženy stávají oběťmi stalkingu průměrně v 80 % případů.⁷⁶ Jak jsem již uvedla výše, v 50 % případů stalkingu se jedná o pronásledování bývalým partnerem. Z toho vyplývá, že pokud by byly různé druhy stalkingu rovnoměrně rozloženy dle pohlaví, a pokud bereme v potaz pouze heterosexuální páry, ex-partner stalking, kdy muž pronásleduje a žena je obětí, vydá za 40 % všech případů pronásledování. Obecně bych tedy ženy obecně a zvláště pak ženy krátce po partnerském rozchodu také zařadila do skupiny osob, které jsou více než jiné ohroženy potencionálním stalkingem.

2.2.2 Klasifikace obětí

Stejně jako pachatelé stalkingu jsou podrobování výzkumu a kategorizaci, nejinak je tomu i u obětí. Pathé a Mullen ve svém výzkumu⁷⁷ rozdělují oběti do skupin podle předchozího vztahu s pachatelem, což nám umožňuje lépe pochopit a důkladněji popsat jednotlivé typy obětí, nikoli jen jednu obecnou „ideální“ oběť stalkingu.

Kategorie obětí jsou následující:

- prior intimates – předchozí intimní vztah,
- friends and casual acquaintances – přátelé a známí,
- professional contacts – profesní kontakty (klienti ohrožených skupin jako jsou lékaři, právníci, sociální pracovníci, učitelé atp.),
- workplace contacts – kontakty z pracoviště,
- strangers – cizí lidé (bez předchozího kontaktu),
- the famous – známé osobnosti,
- secondary victims - druhotné oběti (rodina a přátelé primární oběti).

2.2.3 Falešné oběti

S fenoménem falešné viktimizace se setkáváme již od biblických dob. V 39. kapitole knihy Genesis je popsán příběh Josefa a Putifara. Josef byl otrokem u kapitána faraonovy

⁷⁶ PATHÉ, Michele a Paul MULLEN. The Victim of Stalking. BOON, Julian a Lorraine SHERIDAN, ed. *Stalking and psychosexual obsession: psychological perspectives for prevention, policing, and treatment*. New York: Wiley, 2002, s. 3. Wiley series in psychology of crime, policing, and law. ISBN 04-714-9459-3.

⁷⁷ MULLEN, Paul E., Michele PATHÉ a Rosemary PURCELL. *Stalkers and their victims*. 2. vydání. New York: Cambridge University Press, 2009, s. 35-53. ISBN 978-0-521-73241-3.

stráže Putifara. Josef byl velmi atraktivní muž a Putifarova manželka se ho snažila svést. Když Josef den po dni z loajality ke svému pánovi jeho manželku odmítal, rozzlobila se a pověděla svému muži, že ji otrok Josef chtěl znásilnit. Putifar se rozzlobil a nechal Josefa vsadit do faraonova žaláře. Josef byl faraonem propuštěn až po dvou letech díky své schopnosti interpretovat sny.⁷⁸

S termínem „nepravá oběť“ se ve viktimologii setkáváme poměrně často. Nepravá, falešná nebo předstírající oběť je osoba, která se vydává za oběť trestného činu, ačkoli jí ve skutečnosti není. Toto jednání může mít velice závažné dopady. Jedná se například o plýtvání zdroji, kdy vyšetřování falešných případů zbytečně zatěžuje orgány činné v trestním řízení. Plýtvání se také týká sociálně-psychologických služeb a dalších druhů pomoci, o které falešné oběti směle žádají. Tyto zdroje v důsledku chybí jinde. Dále jde o podryvání věrohodnosti skutečných obětí. Vzhledem k tomu, že i některé skutečné případy mohou být těžko uvěřitelné, falešné obvinění skutečným obětem situaci ještě více komplikuje. Neméně závažné je podezírání nevinných osob. Nejen, že vyšetřování způsobuje falešně obviněné osobě problémy v různých oblastech života, kdy trpí stigmatizací a ztrátou bezúhonnosti, v krajním případě, stejně jako ve výše zmíněném biblickém příběhu, může mít falešné obvinění fatální následky. Mimo to mají falešné oběti trestných činů negativní vliv na veřejné mínění. Jelikož jejich časté přehnaně dramatické líčení událostí, které se nestaly, a jejich následná medializace mají tendence způsobit velké rozjitření emocí ve společnosti.⁷⁹

U případů stalkingu je fenomén falešné viktimizace velmi rozšířen. Někteří autoři dokonce spojují „syndrom falešné viktimizace“ právě jen se stalkingem.⁸⁰ První empirické výzkumy na toto téma provedla spolu s kolegy Pathé v roce 1999 na vzorku 150 případů. Autoři studie rozlišili falešné oběti do pěti kategorií.⁸¹

⁷⁸ MOHANDIE, Kris, Chris HATCHER a Douglas RAYMOND. False Victimization Syndromes in Stalking. MELOY, J. Reid, ed. *The psychology of stalking: clinical and forensic perspectives*. San Diego, California: Harcourt Academic, 1998, s. 225. ISBN 0124905617.

⁷⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, s. 103. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

⁸⁰ Jiní vědci ho rozšiřují i na vymyšlená znásilnění, další ho spojují také s Münchhausenovým syndromem. Srov. MOHANDIE, Kris, Chris HATCHER a Douglas RAYMOND. False Victimization Syndromes in Stalking. MELOY, J. Reid, ed. *The psychology of stalking: clinical and forensic perspectives*. San Diego, California: Harcourt Academic, 1998, s. 227. ISBN 0124905617.

⁸¹ MULLEN, Paul E., Michele PATHÉ a Rosemary PURCELL. *Stalkers and their victims*. 2. vydání. New York: Cambridge University Press, 2009. ISBN 978-0-521-73241-3.

- **Duševně nemocní s bludy (delusional victimisation)**

Tito lidé trpí kvůli své závažné duševní poruše přesvědčením, že jsou oběťmi sledování. Jejich stav se většinou zakládá na paranoidních stavech, perzekučních bludech či erotománii.

- **Falešná reviktimizace (false revictimisation)**

Jedná se o bývalé skutečné oběti stalkingu. Z těchto osob se mohou stát falešné oběti, protože, kvůli dříve prožitému, mohou být hypersenzitivní a sociálně akceptovatelné chování si mohou vykládat nepatřičně. V tomto případě se opět nejedná o vědomý proces smyšleného obvinění.

- **Obrácené role (role reversal)**

V tomto případě jde o pachatele vydávajícího se za oběť pronásledování. Tato zvrácená výměna rolí může mít několik příčin. Může se jednat o manipulaci okolím oběti nebo o určité psychopatologické mechanismy, které pachatele utvrzují v jeho přesvědčení, že je vlastně v dané situaci obětí (např. po jednostranném rozchodu ze strany partnera).

- **Předstírání (factitious disorders)**

Tyto oběti předstírají záměrně to, že jim bylo ublíženo, aby mohly profitovat z pozice „pacienta“. Uspokojení jim přináší právě zájem a pozornost okolí.

- **Simulování (malingerers)**

Simulující oběti, stejně jako předstírající oběti, úmyslně předstírají viktimizaci, avšak za účelem dosažení finančních nebo jiných výhod, nikoli za účelem uspokojení z pozornosti.

Koncept jednoduchého rozpoznání falešných obětí neexistuje. Některé skutečné oběti mohou být mnohem méně přesvědčivé než oběti falešné. Avšak díky různým indiciím je většinou možné nakonec zjistit, že oběť je falešná.

Nepravé oběti častěji tvrdí, že je pronásleduje neznámý pachatel, či více pachatelů najednou. Případy pronásledování neznámým pachatelem se přitom vyskytují velmi zřídka. Stalking páchaný více pachateli najednou je také velmi nepravděpodobný, jelikož se u pronásledování téměř vždy jedná o dílo jednotlivce. Dále falešná oběť často působí přes údajné obtěžování poměrně spokojeně, neprojevuje žádné autentické zoufalství. Také se neostýchá využívat jakoukoli nabízenou pomoc, naopak pravým obětem bývají tyto služby a

výhody zpočátku spíše trapné. U falešných obětí bývá snadno rozpoznatelná a i pro laika viditelná přítomnost povahových zvláštností a psychopatologických projevů. Nepravá oběť také často uvízne ve spleti svých lží a ocitá se v důkazní nouzi, kdy není schopna svá tvrzení jakkoli podložit. Je také důležité brát v úvahu životní období údajné oběti. V jejím životě mohou zrovna kumulovat problémy, stresy, krize nebo se může vyrovnávat s těžkým rozchodem.⁸²

Přesto, že neexistují přesná data, má se za to, že se počet falešných obětí spíše nadhodnocuje. Ačkoli je předstíraná viktimizace spíše výjimkou, musí se na ni při přijímání trestních oznámení či v psychologických poradnách myslet. To však není důvod k primární nedůvěře vůči obětem stalkingu. Rozpoznat falešnou viktimizaci je někdy snadné (např. u psychicky narušených jedinců), jindy je to složitější. Záleží také na způsobilosti konkrétního profesionála rozpoznat signály předstírání a lží. Stejně tak důležitou roli hraje odborná znalost o stalkingu obecně, jeho pachatelích a obětech. Obecně však platí, že i falešné oběti, a to především osoby se syndromem falešné viktimizace, potřebují spíše pomoc než odsouzení. Často se totiž nejedná o vědomý proces, nýbrž o psychosociální potíže, kterými tyto osoby trpí.⁸³

2.2.4 Dopady stalkingu na život oběti

Velice na mě zapůsobil výrok v článku Infielda a Platforda, že stalking je „*znásilnění bez sexu*“⁸⁴. Toto přirovnání nám může pomoci uchopitelněji přiblížit pocity oběti, a vůbec situaci, kterou si prochází. Pronásledování omezuje a poškozuje oběť v mnoha oblastech, ať už jde o oblast sociální, partnerskou, pracovní či psychickou. Někteří autoři tento komplexní stav popisují jako „*stalking trauma syndrom*“⁸⁵. Oběť musí velmi často rapidně změnit své návyky. Výjimkou není ani změna zaměstnání, místa bydliště či přátel.⁸⁶

⁸² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, s. 106-107. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

⁸³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, s. 110. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

⁸⁴ INFIELD, Paul a Graham PLATFORD. *Stalking and the Law*. BOON, Julian a Lorraine SHERIDAN, ed. *Stalking and psychosexual obsession: psychological perspectives for prevention, policing, and treatment*. New York: Wiley, 2002, s. 221. Wiley series in psychology of crime, policing, and law. ISBN 04-714-9459-3.

⁸⁵ COLLINS, Melissa J. a Mary Beth WILKAS. *Stalking Trauma Syndrome and the Traumatized Victim*. DAVIS, Joseph A., ed. *Stalking crimes and victim protection: prevention, intervention, threat assessment, and case management*. Boca Raton, FL: CRC Press, 2001, s. 317-334. ISBN 978-0-8493-0811-6.

⁸⁶ VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, s. 53. ISBN 978-808-6131-764.

Dle výzkumů 53% obětí volí změny na pracovišti, 39% obětí změnu bydliště, 25% obětí myslelo někdy na sebevraždu a 15% obětí zažívá konflikty se svým sociálním okolím.⁸⁷ Oběť stalkingu také může trpět posttraumatickou stresovou poruchou. Ta je spojena s *hypervigilancí*, která spočívá v poruchách spánku, ve zvýšeném emocionálním předráždění a v prožívání stavů úzkosti anebo *intruzí*, která spočívá v jasně doložitelných změnách chování oběti.⁸⁸ Dle výzkumu Technické univerzity v Darmstadtu oběti nejčastěji trpí následujícími symptomy:⁸⁹

- znovuprožívání (76 % obětí; opakující se, vtíravé, stresující vzpomínky; tělesné reakce při kontaktu s podněty připomínajícími stalking; flashbacky; opakující se noční můry),
- vyhýbání se (50 % obětí; pocit, že vlastní budoucnost je značně narušená; vyhýbání se podnětům, které připomínají stalking; ztráta zájmu o dříve důležité aktivity; odmítání mluvit o stalkingu a neschopnost vybat si některé jeho důležité aspekty),
- hypervigilance (90 % obětí; nadměrná bdělost a ostražitost; poruchy spánku; zvýšená lekavost; podrážděnost a afektivní výbuchy; poruchy koncentrace).

2.2.5 Doporučovaný postup pro pomoc obětem pronásledování

Předložit obecný návod, jak účinně pomoci obětem stalkingu a jak zastavit pachatele stalkingu v jeho činnosti, není snadnou záležitostí. Ze zahraničí je známo, že k účinnému managementu stalkingu nestačí jen činnost policie, ale i mnoha dalších odborníků (např. z oblasti psychologie, psychiatrie, ze specializovaných organizací na ochranu obětí pronásledování, ale také z dalších institucí typu probační a mediační služby). Pro úspěšné zvládnutí situace je klíčové pracovat nejen s obětí, ale i s pachatelem. Ve většině případů totiž pro změnu pachatelova chování nestačí jen hrozba sankce, ale celková změna jeho myšlení. Někdy je nezbytné přistoupit i k terapeutickým opatřením umožňujícím pachateli zvládat stres, frustraci, agresi a případné další obtížné životní situace, při kterých se uchyluje

⁸⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007, s. 122. ISBN 978-80-2472014-2.

⁸⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, s. 85. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

⁸⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, s. 85. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

ke stalkingu. Tato terapie je však vhodná až po ukončení případu. Po dobu, po kterou trvá pronásledování, je zásadní především zajištění podpory a ochrany oběti.⁹⁰

V zásadě je třeba oběť informovat o podstatě stalkingu a jeho pachatelích. Dát jí potřebnou podporu a porozumění vlastním reakcím a příznakům, které je potřeba určitým způsobem „normalizovat“ (oběť má často pocit, že se zblázní, že jí „rupnou“ nervy). Je důležité také odbourat pocit viny, který je přítomen hlavně u ex-partner stalkingu. Oběť musí mít také pocit, že jí okolí bere vážně. Následuje obnovení pocitu vlastní identity a sebecitu, spolu s obnovením iluze kontroly nad svým životem (tato kontrola pochopitelně nikdy není stoprocentní).⁹¹ Obecně je potřeba vždy volit individuální přístup k oběti a jejím skutečným potřebám.

Existují také některá doporučení pro oběti, která zmírňují dopady stalkingu na její život, případně se pronásledování snaží zastavit již v jeho počátcích. Je doporučováno důsledné přerušování kontaktů s pachatelem a jejich naprostá ignorace. Zároveň je dobré se stalkerovi důsledně vyhýbat, jít mu z cesty, což bývá pronásledovanými vnímáno jako nespravedlnost, protože oběť přeci nic špatného neudělala, nevidí tedy důvod v tom, proč by se sama měla omezovat. Někdy je však toto jednoduché omezení nejmenším zlem. Oběť by si měla uvědomit, že to jediné, co má skutečně pod kontrolou, je její vlastní chování, jehož změna může nepřímo ovlivnit i chování stalkera.⁹² Dále by si měla potencionálně ohrožená osoba vyhledávat již v počátcích informace o stalkingu, o tom, jak se bránit, a jak účinně hledat pomoc. Zároveň je vhodné stalking již od počátku dokumentovat. Uchovávání a shromažďování důkazů bývá klíčové pro další vyšetřování. Některé oběti mají přirozené tendence se nevyžádaných SMS či dopisů okamžitě zbavovat. Naopak je žádoucí každý incident, včetně jeho případných svědků, zaznamenat.⁹³ Dále je doporučováno stalking zveřejnit a informovat o něm okolí. I když se oběť často za pronásledování stydí, včasné informování okolí zabrání pachateli jeho následnou manipulaci. V tomto případě platí efekt první informace, kdy v případě, že pachatel začne šířit v okolí oběti nepravdy, je pro oběť

⁹⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007, s. 123. ISBN 978-80-2472014-2.

⁹¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007, s. 124. ISBN 978-80-2472014-2.

⁹² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, s. 90. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

⁹³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007, s. 125. ISBN 978-80-2472014-2.

velmi obtížné je vyvracet. V neposlední řadě je pro oběť důležité hledat pomoc a podporu. Jedná se o aktivní strategii, která zmírňuje pocity pasivity a bezmoci. Důvěryhodná osoba, může oběť nejprve vyslechnout a poté ji může pomoci utvrdit v záměru vyhledat profesionální pomoc.⁹⁴

2.2.6 Oběti stalkingu v České republice

První empirický výzkum obětí stalkingu v ČR provedly relativně nedávno, v roce 2014, Imříšková a Podaná. Autorky došly k závěrům, které se nijak podstatně neliší od celosvětových trendů. Dle tohoto výzkumu se se stalkingem setká v průměru 6% obyvatel ČR, přičemž prevalence u žen je vyšší než u mužů.⁹⁵ Další studie s názvem *Násilí na ženách: průzkum napříč EU*, jež byla realizována na vzorku alespoň 1 400 žen v každé zemi EU pomocí standardizované metodologie, mimo jiné, ukázala, že v České republice zažilo nebezpečné pronásledování během svého života 9 % žen (průměr EU činí 18 %).⁹⁶

V následujících podkapitolách bych se tedy, raději než opětovnému obecnému rozboru obětí pronásledování v ČR, chtěla věnovat konkrétním institutům umožňujícím ochranu a pomoc, jakožto i vymezení pojmu oběti v českém právním řádu.

2.2.6.1 Oběť versus poškozený

Pro začátek je důležité vymežit si základní pojmy této podkapitoly, oběť a poškozený. Laikům se tato dvě slova mohou zdát jako synonyma, ale je potřeba dodržovat správnou terminologii a odlišit jejich význam.

Poškozený je pojem striktně procesní. Používá se pro označení jednoho ze subjektů trestního řízení, který je zároveň stranou v trestním řízení. Pojem poškozeného je definován v zákoně č. 161/1961 Sb., trestním řádu (dále jen TR) jako ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož

⁹⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, s. 90. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

⁹⁵ PODANÁ, Zuzana a Romana IMŘÍŠKOVÁ. Prevalence a charakteristiky stalkingu v České republice: výsledky viktimologického výzkumu. *Trestněprávní revue*. 2014, **13**(4), s. 94-99. ISSN 1213-5313.

⁹⁶ Blíže viz FRA: *Violence Against Women: an EU-wide Survey*. 2014. Dostupné z: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf.

úkor se pachatel trestným činem obohatil.⁹⁷ Výkon práv poškozeného se orientuje především na naplnění účelu trestního řízení a je tímto účelem také omezen.⁹⁸

Naproti tomu pojem oběť je definován v zákoně o obětech trestných činů. Tento zákon vymezuje primární oběť - oběť přímou, nepřímou oběť a zvlášť zranitelnou oběť. Obětí přímou se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.⁹⁹ Byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považují se, utrpěli-li v důsledku smrti oběti újmu, za oběť též její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner, druh nebo osoba, které oběť ke dni své smrti poskytovala nebo byla povinna poskytovat výživu.¹⁰⁰ Tyto osoby jsou oběťmi nepřímými. Zvláště zranitelnou obětí je například dítě, osoba vyššího věku, či osoba hendikepovaná.¹⁰¹ Ochrana těchto osob je třeba věnovat náležitou pozornost, jelikož jsou tyto osoby mnohem náchylnější k sekundární viktimizaci.

Oba pojmy se částečně překrývají, avšak dá se říci, že pojem poškozeného je užší oproti pojmu oběť, v tom smyslu, že u obětí, na rozdíl od poškozeného, stačí pouhá skutečnost, že trestným činem měla vzniknout újma. U poškozeného k této újmě musí skutečně dojít. Pojem oběť je tedy nutno vnímat spíše jako subjekt zvláštní péče ze strany státu, nikoli jako subjekt trestního řízení. Obětí může z logiky věci být pouze fyzická osoba, na rozdíl od poškozeného, jež může být i osobou právnickou.¹⁰²

2.2.6.2 Práva oběti dle zákona o obětech trestných činů

V roce 2013 v České republice nabývá účinnosti nový zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů (dále jen ZOTČ), který na rozdíl od předchozí právní úpravy komplexně upravuje práva a postavení obětí trestného činu. Tento předpis kopíruje moderní evropské

⁹⁷ zákon č. 161/1961 Sb., trestní řád, § 43 odst. 1

⁹⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: 4. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 10. 2016 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 264/2006 Sb.* Praha: Leges, 2010, s. 258. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-160-1.

⁹⁹ zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, § 2 odst. 2

¹⁰⁰ zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, § 2 odst. 3

¹⁰¹ zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, § 2 odst. 4

¹⁰² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: 4. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 10. 2016 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 264/2006 Sb.* Praha: Leges, 2010, s. 258-259. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-160-1.

trendy¹⁰³ a vyhovuje požadavkům na sjednocování evropské legislativy, jelikož jsou v něm implementovány příslušné unijní předpisy¹⁰⁴.

- **Právo na poskytnutí odborné pomoci**

Jedná se o právní, psychologické či sociální poradenství poskytované subjekty zapsanými v registru poskytovatelů odborné pomoci obětem trestných činů. Právo na poskytnutí této pomoci bezplatně mají zvláště zranitelné oběti.

- **Právo na informace**

Oběť má v zákonem stanoveném rozsahu právo na přístup k informacím, které se týkají věci, v níž se stala obětí trestného činu.

- **Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím**

Policisté mají povinnost ve stanovených případech, kdy dochází k ohrožení bezpečí oběti, provést úkon nebo přijmout jiné opatření k zajištění bezpečí oběti.

- **Právo na ochranu soukromí**

Jedná se o zákaz poskytování osobních údajů oběti.

- **Právo na ochranu před druhotnou újmou**

Oběť a osoba jí blízká mají právo požádat v kterémkoliv stadiu trestního řízení, popřípadě i před jeho zahájením, aby byla při úkonech, kterých se účastní, učiněna potřebná opatření k zabránění jejich kontaktu s osobou, kterou oběť označila za pachatele, která je podezřelá ze spáchání trestného činu, nebo proti níž se vede trestní řízení. Orgány činné v trestním řízení musí postupovat citlivě, hlavně co se týče podání vysvětlení, výslechů či jiných kontaktů s obětí. Otázky zasahující do intimní oblasti oběti je možné klást jen v nezbytných případech. Bohužel je prokázáno, že právě orgány činné v trestním řízení jsou často zdrojem sekundární viktimizace.¹⁰⁵

¹⁰³ VÁLKOVÁ, Helena a Tomáš GRIVNA. Nový zákon o obětech trestných činů a jeho význam pro aplikační praxi. *Trestněprávní revue*. 2013, 12(4), s. 83-87. ISSN 1213-5313.

¹⁰⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu.

¹⁰⁵ POLMOVÁ, Olga. Právo oběti trestné činnosti na citlivé zacházení. *Trestněprávní revue*. 2009, 8(4), s. 113-114. ISSN 1213-5313.

- **Právo na peněžitou pomoc**

V některých přesně specifikovaných případech má oběť nárok na peněžitou pomoc od státu.

2.2.6.3 Pomoc obětem stalkingu v ČR

Oběti stalkingu obecně potřebují pomoc a ochranu ještě předtím než případ dospěje do stádia, kdy je dané jednání prohlášeno za trestný čin nebezpečného pronásledování a pachatel je sankcionován podle trestního zákoníku, této problematice se ostatně budu podrobně věnovat v kapitole o trestném činu nebezpečného pronásledování. Zároveň některé případy nedosahují takové společenské škodlivosti, aby byly trestným činem. Proto v českém právním řádu existují i další instituty, kromě sankcí dle trestního zákoníku, které umožňují oběti určitou obranu proti stalkingu. Jedná se o instituty trestního, správního, ale i civilního práva. Trestní právo obsahuje možnost vydání předběžného opatření (dle TŘ), stěžejním předpisem pro ochranu oběti je však též výše zmíněný ZOTČ. Správní právo poskytuje ochranu oběti v zákoně o Policii ČR. V rámci civilního práva se naskýtá možnost vydání předběžného opatření dle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen ZZŘS).

V neposlední řadě je také třeba uvést další zásadní složku pomoci obětem pronásledování v České republice. Touto složkou jsou některé neziskové organizace, které se zaměřují na pomoc obětem trestných činů. Tyto organizace hrají v celém konceptu pomoci obětem nezastupitelnou roli, proto se jim budu v této části věnovat blíže.

- **Předběžné opatření dle ZZŘS**

Institut předběžného opatření je upraven v § 400 až § 414 ZZŘS. Dle nadpisu celého tohoto oddílu se jedná o nástroj na ochranu proti domácímu násilí. Jak již však bylo uvedeno výše, pronásledování se často s domácím násilím prolíná, ať už tak že z něj vychází nebo na něj navazuje. Dle dikce ustanovení je evidentní, že je předběžné opatření aplikovatelné pouze na osoby žijící ve společné domácnosti. Z toho vyplývá, že toto opatření je použitelné v podstatě jen na některé vybrané případy ex-partner stalkingu. Vzhledem k tomu, že pronásledování mezi současnými partnery není prakticky téměř vůbec možné¹⁰⁶, umím si

¹⁰⁶ Chování charakterizující stalking je v trvajícím partnerském vztahu klasifikováno spíše jako domácí násilí. Stalking totiž nastává až ve chvíli, kdy pronásledovatel již s obětí nežije ve společné domácnosti. Srov. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, s. 47. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

představit situaci, kdy se bývalý partner ještě z nějakého důvodu zdržuje ve společném obydlí a zároveň začíná svou oběť pronásledovat.

Každopádně ustanovení o předběžném opatření svou dikcí na pronásledování resp. sledování pamatuje, jelikož ho přímo zmiňuje. Návrh totiž obsahuje vylíčení skutečností, které osvědčují, že je společné bydlení navrhovatele a odpůrce v domě nebo bytě, ve kterém se nachází společná domácnost, pro navrhovatele nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči navrhovateli nebo jinému, kdo ve společné domácnosti žije, anebo vylíčení skutečností, které osvědčují nežádoucí sledování nebo obtěžování navrhovatele.¹⁰⁷ Pokud soud návrhu vyhoví, může uložit odpůrci předběžným opatřením zejména, aby opustil společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí, nezdržoval se ve společném obydlí nebo do něj nevstupoval, aby nevstupoval do bezprostředního okolí společného obydlí navrhovatele a nezdržoval se tam, aby se zdržel setkávání s navrhovatelem, nebo se zdržel nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoliv způsobem.¹⁰⁸ Předběžné opatření pak trvá jeden měsíc s možností prodloužení až na šest měsíců.

Vzhledem k tomu, že lhůta pro rozhodnutí soudu o předběžném opatření činí 48 hodin, jedná se o ustanovení poměrně flexibilní a pro oběť velmi nápomocné. Avšak, jak už jsem uvedla výše, tento institut není zdaleka vhodný pro většinu typů stalkingu.

- **Krátkodobá ochrana dle zákona o Policii ČR**

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR (dále jen PolZ) přináší oběti možnost využití prostředků tzv. krátkodobé ochrany. Tyto prostředky jsou taxativně uvedeny v ustanovení § 50 PolZ. Jedná se o fyzickou ochranu (ochrana bezpečnosti osoby zajištěním přítomnosti policisty), dočasnou změnu pobytu osoby, použití zabezpečovací techniky a poradensko-preventivní činnost. V souvislosti se stalkingem jsou pro nás relevantní všechna tato opatření.

Policie poskytuje dané prostředky ochrany dle vlastního uvážení v případech, kdy oběti či osobě jí blízké hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí a zároveň nelze existující riziko eliminovat použitím běžné policejní činnosti, anebo není možné poskytnout oběti zvláštní ochranu dle zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka. Krátkodobá ochrana se poskytuje po dobu nezbytně nutnou, nejdéle však po dobu dvou měsíců. Avšak

¹⁰⁷ zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, § 402 odst. 1

¹⁰⁸ zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, § 405 odst. 1

po uplynutí této doby může ředitel krajského ředitelství Policie ČR rozhodnout (a to i opakovaně) o prodloužení této lhůty.

Se žádostí o poskytování krátkodobé ochrany se lze obrátit na každého policistu. Ten po vyhodnocení situace žádost neprodleně postoupí útvaru příslušnému k zajišťování krátkodobé ochrany. Posouzení důvodů pro poskytování krátkodobé ochrany provádí specialisté služby kriminální policie a vyšetřování krajského ředitelství Policie ČR.¹⁰⁹

Zároveň je nutno dodat, že pokud oběť nejprve nekontaktuje některou neziskovou organizaci zabývající se pomocí obětem trestných činů, jsou to právě policisté, kteří jsou většinou prvními osobami, které s obětí přichází v souvislosti s pronásledováním do kontaktu. Jejich přístup, chování a citlivost k oběti je tedy jedním z nejdůležitějších aspektů ve vztahu k ochraně a pomoci obětem pronásledování. Takže, i když policisté nemají za to, že je potřeba oběti stalkingu poskytnout krátkodobou ochranu, měli by být vyškolenými profesionály, a měli by využít jiných dostupných metod a prostředků, jak oběti pomoci. Mimo jiné mohou využít spolupráce právě s organizacemi specializujícími se na tíživé životní situace obětí trestné činnosti.

- **Vykázání dle zákona o Policii ČR**

Dle ustanovení § 44 PolZ lze vykázat osobu ze společně obývaného bytu nebo domu, lze-li na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, důvodně předpokládat, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví anebo svobodě nebo zvlášť závažného útoku proti lidské důstojnosti. Toto vykázání může proběhnout i v nepřítomnosti vykázané osoby. Vykázání trvá po dobu deset dnů ode dne jeho provedení. Tento institut je dle mého názoru vhodný opět pro úzkou skupinu možných obětí a pachatelů stalkingu, zároveň je možné jej využít pouze v krajních závažných případech.

- **Předběžné opatření dle trestního řádu**

V souvislosti s přijetím ZOTČ, jímž byl trestní řád již po osmdesáté osmé novelizován, byl zaveden, zcela nový, v trestním řádu dosud neznámý, institut předběžného opatření. Jedná se o nástroj, jenž má za cíl ochránit oběť trestného činu před prohlubováním primární viktimizace, a pokud možno eliminovat viktimizaci sekundární. Tento cíl je naplněn prostřednictvím možnosti pachateli uložit taxativně vymezené povinnosti (resp. zákazy).

¹⁰⁹ Krátkodobá ochrana - otázky a odpovědi. *Policie.cz* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/kratkodoba-ochrana-otazky-a-odpovedi.aspx>

Trestní řád v kontextu s předběžným opatřením hovoří výhradně ukládání těchto opatření obviněnému. Z toho vyplývá, že tato opatření nelze uložit před zahájením trestního stíhání. Ačkoli by pro oběť bylo výhodné moci využít předběžného opatření již před zahájením trestního stíhání, tento institut musí proporcionálně vyvažovat zásadu vedení procesu s šetřením práv oběti s právem na presumpci nevinu pachatele.

Předběžné opatření je upraveno v § 88b až § 88o TR. Za splnění stanovených podmínek je možno uložit pachateli některé z níže uvedených opatření. Podmínkami pro ukládání těchto opatření jsou probíhající trestní stíhání, které mohlo být zahájeno v jakékoli formě, dále dostatečně zjištěné skutečnosti, které nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo trestní stíhání zahájeno, vykazuje všechny znaky trestného činu a že jej spáchal obviněný, dále musí existovat důvodná obava, že bude obviněný trestnou činností opakovat nebo daný trestný čin dokoná a v neposlední řadě se musí mít za to, že účelu předběžného opatření s ohledem na osobu obviněného a na povahu a závažnost trestného činu nelze dosáhnout jinak. Soud uloží předběžné opatření, pokud jej vyžaduje ochrana zájmů poškozeného (resp. oběti), osoby jemu blízkých nebo ochrana zájmů společnosti.

Taxativní výčet možných druhů předběžných opatření obsahuje ustanovení § 88c TR. Ta jsou blíže rozvedena v ustanoveních § 88d až § 88l TR. Pro trestný čin nebezpečného pronásledování jsou krucióálními opatřeními zákaz styku s poškozeným, osobami jemu blízkými nebo s jinými osobami, zejména svědky (zákaz styku s určitými osobami), zákaz vstoupit do společného obydlí obývaného s poškozeným a jeho bezprostředního okolí a zdržovat se v takovém obydlí (zákaz vstupu do obydlí), zákaz zdržovat se na konkrétně vymezeném místě a zákaz výkonu konkrétně vymezené činnosti, jejíž povaha umožňuje opakování nebo pokračování v trestné činnosti (zákaz výkonu konkrétně vymezené činnosti). Dále si umím představit možnost zákazu držet a přechovávat věci, které mohou sloužit k páčání trestné činnosti (například se může jednat o různé kamerové systémy sloužící ke sledování oběti nebo speciální počítačové programy).

O uložení, změně či zrušení předběžných opatření rozhoduje ve formě usnesení v řízení před soudem předseda senátu, v přípravném řízení v závislosti na jeho povaze rozhoduje soudce nebo státní zástupce, přičemž vždy musí přihlížet k dříve uloženým opatřením dle jiného právního předpisu (v úvahu přichází zejména ZZŘS). Rozhodnutí musí být opřeno o konkrétní skutkové okolnosti, nikoli o dohady či domněnky. Orgány činné v trestním řízení v případě předběžného opatření postupují z úřední povinnosti, ačkoli oběť sama může podat návrh na jeho vydání. Trestní řád v tomto případě explicitně neuvádí lhůty

pro rozhodnutí o předběžném opatření, aby však opatření dosáhlo svého účelu, mělo by o něm být rozhodnuto bez zbytečných průtahů, v souladu se zásadou rychlosti trestního řízení. Přípustným opravným prostředkem proti tomuto usnesení je stížnost, která může být podána státním zástupcem, obviněným a poškozeným.

Předběžné opatření slouží k prozatímní, dočasné úpravě poměrů mezi poškozeným a obviněným. Na rozdíl od institutu vazby není u předběžného opatření uvedena nejvyšší přípustná délka jeho trvání. Zákon sice stanovuje obecné pravidlo, že předběžné opatření trvá, dokud to jeho účel vyžaduje a zaniká nejpozději s právní mocí rozsudku či jiného rozhodnutí, avšak otázkou zůstává, zda s ohledem na zásadu presumpce nevinoty, není tímto institutem obviněný omezen na své osobní svobodě až příliš.

V případě, že obviněný poruší některé z uložených opatření, trestní řád uvádí tři důsledky nesplnění uloženého předběžného opatření, jimiž jsou uložení pořádkové pokuty, uložení jiného druhu předběžného opatření, nebo vzetí obviněného do vazby za podmínek stanovených trestním řádem. Ačkoli to není v trestním řádu uvedeno, teoreticky by mohlo být nerespektování zákazu výkonu konkrétně vymezené činnosti a zákazu zdržovat se na konkrétně vymezeném místě podřazeno pod skutkovou podstatu trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí nebo vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) TZ – pachatel vykonává činnost, která mu byla rozhodnutím soudu nebo jiného orgánu veřejné moci zakázána). Porušení předběžného opatření zákazu vstupu do obydlí a zákazu styku s určitými osobami by teoreticky bylo možné posoudit i podle ustanovení o zákazu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 2 TR. Na druhou stranu by bylo zřejmě vhodné, v případě kriminalizace nerespektování uložených předběžných opatření, zvážit aplikaci zásady subsidiarity trestní represe dle § 12 odst. 2 TZ.¹¹⁰

- **Neziskové organizace**

Svou nezastupitelnou roli v pomoci a ochraně obětí stalkingu hrají neziskové organizace a další poskytovatelé pomoci obětem trestných činů zapsaní v příslušném registru¹¹¹. Některé organizace, jako například Člověk v tísni, mají širší specializaci než jen pomoc obětem trestných činů, jiné, jako například Bílý kruh bezpečí, se na tuto pomoc

¹¹⁰ JELÍNEK, Jiří. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin advokacie* [online]. 2013, (5), s. 27-30 [cit. 2017-07-26]. ISSN 1210-6348. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/predbezna-opatreni-v-trestnim-rizeni>

¹¹¹ Registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů. *Justice.cz* [online]. Ministerstvo spravedlnosti České republiky [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: <https://otc.justice.cz/verejne/seznam.jsf>

specializují. Právě Bílý kruh bezpečí (dále jen BKB), který v ČR funguje od roku 1991, je dle mého názoru, jedním z nejvýznamnějších článků v řetězci pomoci obětem stalkingu, mimo jiné proto, že se, kromě dalšího, na pronásledování zvláště zaměřuje. BKB poskytuje odbornou, bezplatnou a diskrétní pomoc v mnoha směrech. Oběti mohou získat praktické informace na internetových stránkách organizace, nonstop bezplatné telefonní lince nebo osobně v jedné z poraden, které jsou dostupné v každém krajském městě, u odborníků z oblasti práva, psychologie či sociálního poradenství.

Komplexní odborná pomoc pracovníků BKB se opírá o důkladné zjištění a posouzení informací o chování a aktivitách pronásledovatele, o tom, zda se oběť již pokusila zamezit pronásledování a o všech dalších důležitých okolnostech. Zároveň dvojice poradců, složená vždy z právníka a krizového intervenanta, řeší společně s obětí tři základní otázky. Za prvé, pomocí získávání informací od oběti zjišťují, zda se skutečně jedná o stalking (potažmo o trestný čin nebezpečného pronásledování). Za druhé, vyhodnocují, zda oběti hrozí fyzické napadení. A za třetí, volí nejvhodnější strategii intervence (defenzivní, ofenzivní či kombinovanou¹¹²). Oběť stalkingu si z poradny odnáší možná reálná řešení své situace, včetně doporučení, jak dál postupovat.¹¹³

Dále je nutno uvést, že pracovníci BKB měli zásadní podíl na kriminalizaci stalkingu v České republice, tj. jeho zakomponování do trestního zákoníku.¹¹⁴

¹¹² Defenzivní strategie obsahuje například přerušení veškerých kontaktů s pachatelem či změnu bydliště oběti. Ofenzivní strategie nastupuje především v případě evidentní neefektivnosti defenzivní obrany a sestává se například z konfrontace pachatele ze strany blízkých oběti (nikoli s obětí samotnou). Jestliže není ani jedna ze strategií efektivní, je nutné přistoupit k podání trestního oznámení. Srov. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Nebezpečné pronásledování: jak ho rozpoznat? Poznámky k trestnosti stalkingu. *Právo a rodina*. Wolters Kluwer, 2009, 11(7), s. 5-6. ISSN 1212-866X.

¹¹³ Bílý kruh bezpečí: nebezpečné pronásledování. *Bkb.cz* [online]. [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/nebezpecne-pronasledovani/>

¹¹⁴ Více o této problematice v kapitole 3.2 Cesta k trestnému činu nebezpečného pronásledování.

3 Antistalkingová legislativa v ČR

V minulých kapitolách jsem již nastínila okolnosti, které vedly k přijetí prvních antistalkingových zákonů ve světě. Čeští zákonodárci však s přijetím konkrétního antistalkingového opatření poměrně otáleli. Trestný čin nebezpečného pronásledování byl nakonec zařazen do zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, s účinností od 1. 1. 2010, tzn. téměř dvacet let po první, kalifornské, úpravě stalkingu.¹¹⁵

3.1 Mediálně známé případy stalkingu v ČR

Obdobně jako v jiných zemích světa, předcházela antistalkingové legislativě v České republice medializace tohoto fenoménu, a to především tragických případů, které skončily smrtí oběti.¹¹⁶ „Morální paniku“ veřejnosti rozpoutaly především dva případy mladých žen zavražděných svými pronásledovateli. První z těchto dvou případů se odehrál v roce 2007, druhý případ v roce 2008, tedy těsně před přijetím nového trestního zákoníku, potažmo zařazením trestného činu nebezpečného pronásledování.

Kauza z roku 2007 je zřejmě tím nejznámějším případem stalkingu u nás. Jedná se o případ Michaely Maličkové, kterou po dvouletém úporném pronásledování ubil větví její kolega z práce Petr Hanuš. Nejsmutnějším a nejvíce šokujícím na tomto případě je to, že se Michaela Maličková se svým případem obrátila na Policii ČR a na Bílý kruh bezpečí, s jehož pomocí svou situaci dokonce zveřejnila v reportáži. Svůj problém tedy aktivně řešila. Nikdo však bohužel jejímu tragickému osudu nedokázal zabránit. V době útoku na Michaelu Maličkovou byl Petr Hanuš pravomocně odsouzen za trestný čin násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci, avšak byl mu povolen odklad trestu z důvodu špatného psychického stavu.¹¹⁷ Lze polemizovat, zda by se tento případ mohl stát v případě, že by byl stalking jako takový v té době již kriminalizován. Pochopitelně nikdy není možné zamezit všem tragickým událostem, ale zrovna v tomto případě, kdy oběť byla tak kooperující a aktivní by to možné být mělo a mohlo. Petr Hanuš se projevoval jako sadistický stalker, byl zřejmě psychicky

¹¹⁵ HORÁKOVÁ, Monika. *Stalking - první zkušenosti*. 2012, 11(10), s. 221-224. ISSN 1213-5313.

¹¹⁶ FRYDECKÁ, Lucie. Proboha, ať už mi dá pokoj!. In: *Bílý kruh bezpečí* [online]. MF Dnes, 2007 [cit. 2017-07-19]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/aktuality/n111-z-tisku-proboha-at-uz-mi-da-pokoj/>

¹¹⁷ KOPECKÝ, Kamil. *Stalking a Kyberstalking: Nebezpečné pronásledování* [online]. Olomouc: NET UNIVERSITY, 2010 [cit. 2017-07-22]. ISBN 978-80-254-7737-3. Registrační číslo: CZ.1.07/1.3.13/02.0040. Dostupné z: <http://www.e-nebezpeci.cz/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd>. Studie.

narušený, a jako takovému by mu asi nejlépe pomohl vhodný terapeutický zásah odborníka, který by měl zkušenosti s pronásledovateli. Právě včasný zásah tohoto typu může oběti, dle mého názoru, zachránit život.

Druhý případ byl zaznamenán v dubnu roku 2008. Bývalý přítel oběť dlouhodobě pronásledoval a poté ji v Praze před nákupním centrem zastřelil. Sám krátce poté spáchal sebevraždu.¹¹⁸

3.2 Cesta k přijetí právní úpravy stalkingu

Zajímavé je, že přestože se o stalkingu a jeho postihu hovořilo již v roce 2007, nebyla zprvu žádná skutková podstata postihující tento jev ve vládním návrhu nového trestního zákoníku obsažena. Tento návrh byl Poslanecké sněmovně předložen ministrem spravedlnosti Pospíšilem dne 25. 2. 2008.¹¹⁹ Důvodem byl odkaz na zásadu subsidiarity trestní represe a princip *ultima ratio*, což znamená, že trestní právo chrání práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob a dalších subjektů, jakož i právem chráněné zájmy společnosti a státu, včetně ústavního zřízení České republiky, jen tehdy, jestliže právní prostředky jiných právních odvětví k jejich ochraně nepostačují.¹²⁰ V tomto případě mělo dostačovat přestupkové právo či právo na ochranu osobnosti. Ústavně právní výbor však návrh zákona projednal a 1. 7. 2008 vydal usnesení s pozměňovacími návrhy. Mimo jiné zde bylo navrženo zařazení nové skutkové podstaty nebezpečného pronásledování do výčtu trestných činů¹²¹. Poslanecká sněmovna tento návrh nové skutkové podstaty nakonec schválila a návrh zákona postoupila Senátu, a ten jej po schválení předložil prezidentu Klausovi k podpisu. Trestní zákoník byl vyhlášen ve Sbírce zákonů dne 9. 2. 2009 pod číslem 40/2009 Sb. Trestný čin nebezpečného pronásledování se tedy u nás s účinností od 1. 1. 2010 stává součástí právního řádu.

¹¹⁸ VISINGER, Radek. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2009, 8(11), s. 332. ISSN 1213-5313.

¹¹⁹ Sněmovní tisk 410 Vl.n.z. trestní zákoník - EU. *Psp.cz* [online]. [cit. 2017-07-31]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&t=410>

¹²⁰ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník a naplňování funkce a základních zásad trestního práva hmotného. *Bulletin advokacie*. 2009, (10), s. 22-36. ISSN 1210-6348.

¹²¹ Původně § 352, později § 354.

3.3 Možnosti postihu stalkingu před přijetím TZ

Pronásledovatele bylo možno určitými způsoby postihovat i před přijetím trestního zákoníku. Avšak tyto postihy se často vztahovaly jen na určité specifické druhy stalkingu, nebyly příliš efektivní nebo přišly pozdě. A jak již víme z předchozích kapitol této práce, včasné odhalení pronásledování a následná práce s pachatelem i obětí jsou klíčovými aspekty úspěšného zvládnání stalkingu.

Z trestněprávního hlediska bylo možné jednotlivé aktivity, které jsou dnes jako celek podřazovány pod skutkovou podstatu trestného činu nebezpečného pronásledování, postihovat jednotlivě. Jednotlivé komponenty stalkingu však často nejsou nijak společensky škodlivé (např. zasilání darů, SMS zpráv atd.), a proto byly dříve nepostižitelné. Tato situace bohužel dostatečně nereflektovala pravou podstatu stalkingu. Válková se k trestněprávní možnosti postihu stalkingu podle zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, vyjadřuje jako o neefektivní a těžkopádné.¹²² Jedinou možností postihu zůstávala subsumpce jednání stalkerů pod různé skutkové podstaty, avšak pouze v tom případě, že byly naplněny jejich znaky i další zákonné požadavky. Jednalo se například o: neoprávněné nakládání s osobními údaji (§178), výtržnictví (§202), pomluvu (§206), týrání svěřené osoby (§215), úmyslné ublížení na zdraví (§221), znásilnění (§241), či v nejhorším případě vraždu (§219).¹²³ Stávalo se však, že orgány činné v trestním řízení přistupovaly k mnohým takovýmto případům poměrně laxe, zejména v případě, kdy nedošlo k porušení, ale „pouze“ k ohrožení právem chráněného zájmu. Fatální důsledky tohoto přístupu však na sebe nedaly dlouho čekat, kupříkladu jako v případě Michaely Malické.¹²⁴

Dalšími možnostmi obrany bylo využití institutů civilního práva. Oběť stalkingu mohla využít institutu předběžného opatření dle občanského soudního řádu¹²⁵ nebo se bránit negatorní žalobou. Pronásledovatel se svým chováním může dopustit (a zpravidla se také dopouští) zásahu do práv na ochranu osobnosti oběti. Úprava těchto práv byla v době před účinností trestního zákoníku obsažena v zákoně č. 40/1964 Sb., občanském zákoníku,

¹²² VÁLKOVÁ, Helena. Česká podoba stalkingu podle § 354 TrZ v širších než jen trestněprávních souvislostech. *Trestněprávní revue*. 2009, 8(9), s. 260. ISSN 1213-5313.

¹²³ VÁLKOVÁ, Helena. Česká podoba stalkingu podle § 354 TrZ v širších než jen trestněprávních souvislostech. *Trestněprávní revue*. 2009, 8(9), s. 261. ISSN 1213-5313.

¹²⁴ VÁLKOVÁ, Helena. Proč by neměl chybět v novém trestním zákoníku "Stalking". GŘIVNA, Tomáš a Marie VANDUCHOVÁ, ed. *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2008, s. 419. ISBN 97880-7357-365-2.

¹²⁵ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, § 76b (ve znění s účinností od 1. 1. 2007 do 19. 7. 2009)

a to v ustanovení § 11, které stanoví, že každá fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy. Oběť se, v případě, že došlo k porušení této sféry, mohla domáhat zdržení se neoprávněných zásahů do svých osobnostních práv a aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění právě prostřednictvím negatorní (též záporní) žaloby.

Předběžného opatření podle občanského soudního řádu bylo možno využít do 31. 12. 2013, tj. do účinnosti ZZŘS, jímž byla příslušná část občanského soudního řádu zrušena. Úprava tohoto institutu však zůstává velmi podobná a vzhledem k tomu, že jsem se jí již podrobně zabývala v kapitole Pomoc obětem stalkingu v ČR, není, dle mého názoru, potřeba tento institut opět rozebírat. Pouze bych ráda opět zdůraznila, že toto předběžné opatření bylo aplikovatelné pouze na některé případy ex-partner stalkingu, případně na jiné formy stalkingu mezi spolubydlícími osobami (např. mezi rodiči a dětmi či jinými spolubydlícími osobami sdílejícími společnou domácnost), jelikož bylo toto opatření primárně zaměřeno na domácí násilí.

Dále přicházela v úvahu výše zmíněná krátkodobá ochrana dle zákona o Policii ČR a také postih stalkingu jako přestupku proti občanskému soužití¹²⁶.

¹²⁶ Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, § 49

4 Trestný čin nebezpečného pronásledování § 354 TZ

S účinností od 1. 1. 2010 byla díky novému trestnímu zákoníku, do českého právního řádu zavedena nová skutková podstata trestného činu nebezpečného pronásledování uvedena v ustanovení § 354 TZ, čímž byly nejtěžší projevy stalkingu uznány natolik společensky nebezpečnými, že je třeba je postihovat podle trestního práva. Je důležité si uvědomit, že sice každé nebezpečné pronásledování je stalking, avšak každý stalking není nebezpečné pronásledování. Dle zásady subsidiarity trestní represe¹²⁷, která je hmotněprávním korektivem rozsahu trestního bezpráví, by trestní právo mělo být používáno pouze v krajních, společensky škodlivých, případech, kdy nedostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.¹²⁸ Vzhledem k tomu, že stalking v sobě obsahuje nepřeborné množství různých variant chování a dosahuje často velmi rozdílné intenzity, je vždy potřeba zvažovat zda jsou prostředky trestního práva v daném konkrétním případě jediným vhodným nástrojem řešícím tuto problematiku, zda je případ natolik společensky škodlivý, a zda nestačí uplatnění odpovědnosti podle kupříkladu občanského nebo správního práva.

V následujících podkapitolách se pokusím o rozbor skutkové podstaty nebezpečného pronásledování a o její zařazení do systematiky trestního zákoníku. Spolu s tím popíšu některé procesní aspekty problematiky nebezpečného pronásledování a nakonec tuto problematiku komparativně porovnáám se slovenskou právní úpravou.

4.1 Systematika – zařazení

Trestný čin nebezpečného pronásledování je ve všech svých formách úmyslným přečinem¹²⁹, neboť soud uloží pachateli trest odnětí svobody do jednoho roku, v případě kvalifikované skutkové podstaty do tří let.

Nebezpečné pronásledování je ve zvláštní části TZ zařazeno do hlavy desáté, která nese název „trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných“. Obecně je zvláštní část trestního

¹²⁷ §12 odst. 2 TZ „Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.“

¹²⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016, s 34. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5.

¹²⁹ § 14 odst. 2 TZ „Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.“ Srov. též ŠAMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012, s. 3293. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

zákoníku rozdělena do třinácti hlav, podle druhových objektů, které jsou příslušnými skutkovými podstatami chráněny. Systematika řazení jednotlivých hlav souvisí s významem, jenž je jednotlivým chráněným hodnotám prisuzován.¹³⁰ Druhovým objektem hlavy desáté trestního zákoníku má být bezporuchové mezilidské soužití. Konkrétním objektem skutkové podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování je však tělesná a duševní integrita pronásledované osoby, spolu s její svobodou a soukromím¹³¹. Za zamyšlení stojí, zda je tato skutková podstata zařazena do desáté hlavy vhodně. Různí autoři na to mají rozličné názory. Někteří z nich se domnívají, a já s nimi musím souhlasit, že by bylo vhodnější zařadit tuto skutkovou podstatu do hlavy druhé zvláštní části trestního zákoníku, tj. „trestné činy proti právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství“.¹³² Tímto zařazením by dal zákonodárce najevo, že si chráněného zájmu, porušeného nebezpečným pronásledováním, cení více a že akcentuje jeho závažnost jako porušení privátní sféry života jedince. Šámal tvrdí, že vzhledem k tomu, že i trestný čin nebezpečného vyhrožování dle § 353 TZ je zařazen mezi trestné činy narušující soužití lidí, není ani zařazení § 354 TZ nelogické.¹³³ Spolu s Visingerem se však domnívám, že jak nebezpečné vyhrožování, tak nebezpečné pronásledování zařazené v díle pátém hlavy desáté TZ, jež zahrnuje trestné činy narušující soužití lidí, není příliš šťastné, jelikož rysem této hlavy je ochrana skupinových, nikoli privátních, zájmů.¹³⁴

4.2 Skutková podstata trestného činu nebezpečného pronásledování

*„Skutková podstata trestného činu (resp. u mladistvých spáchání provinění) je jedním z formálních znaků trestného činu. Jde o právní formu vyjadřující typové znaky trestného činu uvedené v trestním zákoně.“*¹³⁵ Jedná se o souhrn subjektivních a objektivních znaků, které vytyčují různé druhy trestných činů a zároveň je od sebe odlišují. Definici můžeme

¹³⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016, s. 47. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5.

¹³¹ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 11. 2011, sp. zn. 3 Tdo 1378/2011

¹³² VISINGER, Radek. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2009, 8(11), s. 334. ISSN 1213-5313.

¹³³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012, s. 3293. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹³⁴ VISINGER, Radek. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2009, 8(11), s. 334. ISSN 1213-5313.

¹³⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016, s. 162. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5.

chápat tak, že skutková podstata je souborem hlavních znaků toho kterého škodlivého jednání. Znaky jsou pak základem pro jeho správnou kvalifikaci. Na druhou stranu, ve skutkové podstatě není zahrnut konkrétní skutkový děj, tedy detailní průběh dané specifické události, skutková podstata je jen jakýmsi jeho odrazem. Znaky skutkové podstaty trestného činu nalezneme v trestním zákoníku v části obecné a zvláštní. Předmětné znaky mohou být obligatorní či fakultativní. Obligatorními znaky se rozumí objekt, objektivní stránka, pachatel a subjektivní stránka. Tyto znaky existují u každé skutkové podstaty, i když nemusí být vždy výslovně vyjádřeny v dispozici dané normy. Fakultativními znaky jsou takové znaky, které se nemusí vyskytovat u všech skutkových podstat. Jedná se například o místo, čas, určitý prostředek spáchání trestného činu, cíl, pohnutku či motiv trestného činu. Pokud však konkrétní skutková podstata daný fakultativní znak vyžaduje, potom musí být tento znak splněn, aby byla skutková podstata trestného činu naplněna.¹³⁶

Skutková podstata trestného činu nebezpečného pronásledování je vymezena v ustanovení § 354 TZ takto:

„(1) Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že

a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmu jemu nebo jeho osobám blízkým,

b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,

c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,

d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo

e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu,

a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) vůči dítěti nebo těhotné ženě,

b) se zbraní, nebo

c) nejméně se dvěma osobami.“

Nahlédneme-li na skutkovou podstatu jako na celek, je patrné, že ustanovení obsahuje základní a kvalifikovanou skutkovou podstatu, již budu věnovat pozornost v kapitole 4.3. Co

¹³⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016, s. 165. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5.

se týče základní skutkové podstaty, je na první pohled zřejmé, že jedná o taxativní, čili uzavřený výčet možného sankcionovaného jednání pachatele. Zákonodárce rozdělil první odstavec na pět pododstavců, jež vymezují okruhy nedovolených jednání. V ustanovení zcela chybí generální klauzule, případně jakákoli jiná zobecňující formulace, která by činila skutkovou podstatu méně kazuistickou. Po hlubším zkoumání musím konstatovat, že skutková podstata není, dle mého názoru, formulována nejšťastněji. Vezmeme-li v úvahu veškeré výše zmíněné aspekty a varianty stalkingu, musíme logicky dojít k závěru, že způsobů jednání považujících se za pronásledování existuje vskutku nepřeborné množství. Navíc musíme brát v potaz často velmi těžko předvídatelné kombinace těchto jednání, která sama o sobě nemusí být v zásadě škodlivá. Stalkingem může být cokoliv, od pronásledování, posílání darů, objednávání služeb, přes posílání milostných či výhružných dopisů, mrzačení domácích mazlíčků, až po atentát na prezidenta.

Můžeme se jen domnívat, z čeho bral zákonodárce inspiraci pro současnou úpravu skutkové podstaty nebezpečného pronásledování.¹³⁷ Je nasnadě uvažovat o tom, že se zřejmě mohlo jednat o inspiraci právní úpravou sousedních zemí, zejména Rakouska, které na rozdíl od Německa také uvádí taxativní výčet jednání. Zároveň rakouská úprava, stejně jako česká, pod sebe nesubsumuje závažnější formy stalkingu (např. končící napadením nebo usmrcením oběti) a tyto situace kvalifikuje jako ublížení na zdraví či vraždu.¹³⁸ Zákonodárce totiž ve skutkové podstatě trestného činu nebezpečného pronásledování zohlednil pouze takové druhy chování, jež výrazně zhoršují dosavadní způsob života oběti, a které nebyly postižitelné před 31. 12. 2009 pod skutkovou podstatu žádného z existujících trestných činů.¹³⁹ Někteří odborníci, kupříkladu Válková, se domnívají, že konstrukce německé trestněprávní úpravy je vhodnější a bylo by užitečnější se jí inspirovat. Důvodem je především to, že obsahuje generální klauzuli¹⁴⁰, která umožňuje flexibilně reagovat na, v době

¹³⁷ Nevíme to, jelikož nebezpečné pronásledování nebylo obsaženo ve vládním návrhu trestního zákoníku a chybí tedy v důvodové zprávě. Viz. JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 496. Glosátor. ISBN 978-80-7502-106-9.

¹³⁸ VISINGER, Radek. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2009, 8(11), s. 335-336. ISSN 1213-5313.

¹³⁹ VANTUCH, Pavel. K postihu stalkingu (nebezpečného pronásledování) podle §354 trestního zákoníku. *Trestní právo*. 2011, (2), s. 5-13. ISSN 1211-2860.

¹⁴⁰ §238 odst. 1, č. 5 německého trestního zákona (StGB) „Kdo se dopustí jiného srovnatelného jednání...“ Viz. VÁLKOVÁ, Helena. Proč by neměl chybět v novém trestním zákoníku "Stalking". GRIVNA, Tomáš a Marie VANDUCHOVÁ, ed. *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2008, s. 416-417. ISBN 97880-7357-365-2.

přijímání právní úpravy, neznámé, obdobně nebezpečné, srovnatelné varianty jednání¹⁴¹, a zároveň že v sobě zahrnuje i nejzávažnější formy stalkingu.

Dle mého názoru je v pořádku, že skutková podstata trestného činu nebezpečného pronásledování v sobě nezahrnuje některé další druhy chování, které jsou již obsaženy v jiných skutkových podstatách. Na druhou stranu chybějící generální klauzuli považují za závažný nedostatek.

4.2.1 Objekt

Jelínek objekt trestného činu definuje jako „*společenské vztahy, zájmy a hodnoty chráněné trestním zákonem*“¹⁴². Objekt zpravidla není přímo vyjádřen ve skutkové podstatě trestného činu, a proto jej musíme dovozovat výkladem. Jde v podstatě o teoretickou, abstraktní konstrukci. Tento pojem úzce souvisí s tzv. ochrannou funkcí trestního práva, jako krajního prostředku ochrany společnosti. Objekt trestného činu dělíme na obecný (rodový), druhový (skupinový) a individuální. Obecný objekt vyjadřuje souhrn nejdůležitějších zájmů, vztahů a hodnot, které chrání jakýkoli trestní zákon. Vodítkem pro rozpoznání druhového objektu pro nás jsou názvy jednotlivých hlav ve zvláštní části trestního zákoníku, jež také určují systematiku celého kodexu. Individuální objekt označuje jednotlivý zájem, který je třeba trestním právem chránit, a který je také znakem každé jednotlivé skutkové podstaty.

Jak jsem již uvedla výše, trestný čin nebezpečného pronásledování nalezneme v systematické zvláštní části trestního zákoníku v hlavě desáté, oddílu pátém, který „*chrání veřejný pořádek proti jednání, které hrubě narušuje soužití lidí, především chrání skupiny obyvatel i jednotlivce před násilnými útoky a vyhrožováním z rasistických či jiných xenofobních pohnutek a před vyvoláním takových nálad v obyvatelstvu*“.¹⁴³ V kapitole 4.1 se zabývám problematikou diskutabilního zařazení nebezpečného pronásledování do této hlavy.

¹⁴¹ Např. vývoj nových, k trestné činnosti zneužitelných, technologií často překračuje hranice naší fantazie. Viz. VÁLKOVÁ, Helena. Proč by neměl chybět v novém trestním zákoníku "Stalking". GRIVNA, Tomáš a Marie VANDUCHOVÁ, ed. *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2008, s. 416-417. ISBN 97880-7357-365-2.

¹⁴² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016, s. 170. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5.

¹⁴³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016, s. 826. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5.

Individuálním objektem u trestného činu nebezpečného pronásledování je, dle Šámalova komentáře k trestnímu zákoníku, kromě nerušeného mezilidského soužití i „ochrana tělesné a duševní integrity, osobní svobody a soukromí každého jednotlivce“.¹⁴⁴

Je důležité nezaměňovat pojmy objekt trestného činu, jež je chráněným zájmem, a hmotný předmět útoku, jež představuje „osoby nebo věci, na které pachatel bezprostředně útočí, a tím zasahuje objekt trestného činu“¹⁴⁵. Předmět útoku je fakultativním znakem trestného činu, jelikož, na rozdíl od objektu, nemusí být přítomen u všech trestných činů. V případě nebezpečného pronásledování je předmětem útoku jednatel.¹⁴⁶

4.2.2 Objektivní stránka

Dalším obligatorním znakem skutkové podstaty trestného činu je objektivní stránka. Ta je tvořena způsobem spáchání trestného činu a jeho následky. Obligatorními znaky objektivní stránky trestného činu jsou jednání, následek a příčinná souvislost mezi jednáním a následkem. Fakultativními znaky jsou zejména místo a čas jednání, účinek a hmotný předmět útoku.¹⁴⁷

Nejvyšší soud ve svých nálezech popisuje objektivní stránku trestného činu nebezpečného pronásledování jako „jednání spočívající v dlouhodobém pronásledování prováděném taxativně vymezenými formami (pod písmeny a) až e)), které jsou způsobilé v jiném vzbudit důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých“. Za společného jmenovatele těchto forem pak označuje záměr obětí nebezpečného pronásledování obtěžovat tak intenzivně, že to ohrožuje její psychickou a v některých případech i fyzickou integritu.¹⁴⁸ Jednání tedy spočívá v dlouhodobém pronásledování a následkem je vzbuzení důvodné obavy o život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob blízkých. Toto jednání musí být v příčinné souvislosti s následkem. Zjednodušeně řečeno, oběť musí mít důvodnou obavu právě z jednání pachatele, nikoli z čehokoli jiného.

¹⁴⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012, s. 3293. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹⁴⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016, s. 177. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5.

¹⁴⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016, s. 867. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5.

¹⁴⁷ tamtéž s. 179 a násl.

¹⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 9. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1082/2011.

Obecně může jednání vypadat pouze jako „neškodná“ pozornost, která může vyústit přes nevhodné chování k chování škodlivému až patologickému. Je důležité identifikovat moment, od kterého představuje jednání pachatele pro oběť reálnou hrozbu, tedy že je způsobilé vzbudit v ní důvodnou obavu. Tuto hranici však ve většině případů není vůbec jednoduché určit. Dle Nejvyššího soudu, pachatel tuto hranici zcela zjevně překročí ve chvíli, „kdy je z okolností případu zřejmá bezvýslednost snahy pronásledovatele získat přízeň oběti, navzdory tomu však v jejím pronásledování neúnavně pokračuje, popř. se začne vůči oběti chovat násilně“¹⁴⁹.

Při tvorbě skutkové podstaty má zákonodárce nelehký úkol vyjádřit jednání, které má být prohlášeno za trestné jednoznačně, jasně, přesně a zřetelně (naplňuje tím požadavek *nullum crimen sine lege certa, nulla poena sine lege certa*¹⁵⁰). Jednání nesmí být popsáno vágně, neurčitě či nejednoznačně, avšak přílišná kazuistika také není žádoucí. Pojdme se tedy podívat, jak se s tímto úkolem zákonodárce vypořádal v případě skutkové podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování.

Konkrétní projevy nebezpečného pronásledování v sobě obsahují širokou škálu možných variant. Ať už se jedná o primárně nezákonná jednání (vyhrožování, omezování v obvyklém způsobu života aj.) nebo o jednání ve své podstatě dovolená (posílání dopisů, telefonování, vyhledávání osobní blízkosti aj.), Nejvyšší soud judikuje, že i když jednání samo o sobě nemusí naplňovat znaky skutkové podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování, v celém kontextu se toto jednání za nebezpečné pronásledování považuje.¹⁵¹ Zaměřme se nyní na to, jak zákon vymezuje jednání, které je nebezpečným pronásledováním. Základním předpokladem je dlouhodobé pronásledování, jehož formy zákon taxativně vymezuje (v § 354 odst. 1 písm. a) až e) TZ). V souhrnu musí být pronásledování tak intenzivní, že je způsobilé vzbudit v jiném důvodnou obavu. K tomu, aby bylo jednání pachatele trestné, stačí, aby naplňovalo třeba jen jednu z taxativně vymezených forem. Avšak vzhledem k tomu, že je nebezpečné pronásledování a stalking obecně většinou velice komplexním jevem, nezřídka se stává, že pachatel jedná podle více forem vymezených nezákonných způsobů chování.

¹⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. 4 Tdo 1263/2012.

¹⁵⁰ Jedná se o požadavek určitosti trestněprávní normy. Zásada *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege* se obvykle překládá jako: „žádný trestný čin bez zákona, žádný trest bez zákona“.

¹⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. 4 Tdo 1263/2012.

V následujících podkapitolách si přiblížíme, jak konkrétně tato jednání naplňují objektivní stránku trestného činu nebezpečného pronásledování.

4.2.2.1 Dlouhodobost pronásledování

Pojem dlouhodobosti se zdá na první pohled zdánlivě jasný, avšak v trestním zákoníku není nijak konkretizován. Kupříkladu není stanovena žádná minimální doba, po kterou musí pronásledování trvat, aby se dalo subsumovat pod skutkovou podstatu trestného činu nebezpečného pronásledování.

Dle judikatury Nejvyššího soudu se pod pojmem dlouhodobosti u trestného činu nebezpečného pronásledování rozumí: „*Přinejmenším několik vynucených kontaktů nebo pokusů o ně, které zároveň musí být způsobilé v poškozeném vyvolat důvodnou obavu. Zpravidla se bude tedy jednat o soustavně, vytrvale, tvrdošijně a systematicky prováděná jednání, vybočující z běžných norem chování, které mohou v některých případech i nebezpečně gradovat.*“¹⁵² Na druhou stranu ojedinělé či náhodné projevy, byť jinak nežádoucího chování, tyto požadavky nesplňují.

Jinými slovy se pachatel snaží různými prostředky a projevy (posílání dárků, ničení věcí, vyhrožování, sledování, čekání před domem jako „doprovod“ aj.) změnit (popř. narušit) obvyklý způsob života poškozeného, ohrozit jeho duševní rovnováhu a postupně jej dostat pod svůj vliv. Je důležité zdůraznit, že soud posuzuje každý případ individuálně. Nezáleží tedy ani tak na reálné době pronásledování, ale spíše platí rovnice, že čím větší různorodost jednotlivých forem pronásledování a čím vyšší frekvence a intenzita, tím kratší může být období, které podřadíme pod dlouhodobé pronásledování. Zároveň soud posuzuje, zda byla v konkrétním případě podmínka dlouhodobosti opravdu splněna nebo zda se jednalo o pouhý exces v chování nahodilé povahy.¹⁵³ Lze odkázat také na klinické chápání stalkingu, kdy se jedná o opakované, trvající nechtěné navazování kontaktů s obětí za použití násilí nebo jiných obdobných praktik. Opakováním se rozumí více než deset pokusů o kontakt, trvajícím minimálně po dobu čtyř týdnů.¹⁵⁴ Zároveň považují za důležité vyzdvihnout myšlenku Nejvyššího soudu, jež požadavek dlouhodobosti pojímá ve vztahu k jednání pachatele jako

¹⁵² usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1084/2014

¹⁵³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012, s. 3294. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹⁵⁴ VANTUCH, Pavel. K postihu stalkingu (nebezpečného pronásledování) podle §354 trestního zákoníku. *Trestní právo*. 2011, (2), s. 7. ISSN 1211-2860.

celku, nikoli ve vztahu k jeho jednotlivým formám. Jen tak je možné komplexně zhodnotit a následně postihovat nebezpečné pronásledování, které, jak už jsem výše zmínila, může být tvořeno různými druhy jednání, která samostatně nemusí vykazovat příznačnou škodlivost.¹⁵⁵

4.2.2.2 Vyhrožování ublížením na zdraví nebo jinou újmu – písm. a)

S pojmem výhrůžka nemá aplikační praxe žádné zásadní potíže. Jedná se o protiprávní jednání s charakterem *vis compulsiva*, které je objektivně způsobilé vzbudit důvodnou obavu, aniž je ovšem nutné takovou obavu skutečně vyvolat. Konkrétně u nebezpečného pronásledování musí být obsah zúžen na ublížení na zdraví nebo jinou újmu.¹⁵⁶ Dle Nejvyššího soudu musí být výhrůžka u trestného činu nebezpečného pronásledování provedena nedovoleným způsobem a prostředky, musí být vážně míněna (nesmí jít o žert) a musí být zaměřena, jak již bylo uvedeno, na ublížení na zdraví nebo způsobení jiné újmy. Taková výhrůžka může směřovat buď přímo proti poškozenému, anebo může mu být vyhrožováno způsobením ublížení na zdraví nebo jiné újmy osobám jemu blízkým, čímž je pronásledován poškozený, neboť se u něj vyvolává strach o zdraví a bezpečí takových blízkých osob.¹⁵⁷ U výhrůžky pochopitelně nemusí být pachatel a poškozený přítomni na jednom místě, může se jednat o výhrůžku dopisem, emailem či po telefonu.

Ublížením na zdraví se dle ustanovení § 122 odst. 1 TZ rozumí takový stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařského ošetření. Zákonodárce však, zřejmě záměrně, volí širší rozsah předmětu hrozby než jen ublížení na zdraví a *minori ad maius* usmrcení, a to jinou újmu. Tato újma by měla být srovnatelně závažná právě s ublížením na zdraví. Může se jednat o ublížení na majetku, narušení rodinného soužití, sexuální integrity či dobré pověsti.¹⁵⁸ Zároveň s ohledem na podmínku pro naplnění skutkové podstaty nebezpečného pronásledování, že jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o život a zdraví osob

¹⁵⁵ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1084/2014

¹⁵⁶ Na rozdíl od nebezpečného vyhrožování dle § 353 odst. 1 TZ, kde jde o vyhrožování usmrcením, těžkou újmu na zdraví nebo jinou těžkou újmu.

¹⁵⁷ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 9. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1082/2011

¹⁵⁸ VISINGER, Radek. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2009, 8(11), s. 334. ISSN 1213-5313.

jemu blízkých, usuzujeme, že výhrůžka nemusí směřovat jen vůči osobě poškozeného, ale i vůči osobám jemu blízkým¹⁵⁹.

4.2.2.3 Vyhledávání osobní blízkosti a sledování poškozeného – písm. b)

Toto ustanovení je třeba vykládat v širokém smyslu slova, neboť pouze tak je možné účinně ochránit jedince před závažnými útoky a narušením jeho soukromí. Pod tento pojem je možné zahrnout nejrůznější způsoby slídění, obtěžování, dotírání, nechtěné doprovázení (při cestách do zaměstnání, na nákupy, do školy), noční hlídky před domem či bytem poškozeného, pozorování poškozeného dalekohledem atd. Opět se musí jednat o jednání, které je v zásadě způsobilé vzbudit požadovanou důvodnou obavu.¹⁶⁰

4.2.2.4 Vytrvalý kontakt prostředky elektronické komunikace, písemně nebo jinak – písm. c)

Podobně jako podmínka dlouhodobosti, je pojem „vytrvalý kontakt“ značně nejasný. Musí se jednat o kontakt pravidelný, soustavný či téměř nepřetržitý? Zákodárce v tomto případě pojem nijak nevyjasňuje. Záleží tedy na diskreci soudů, jak se s tímto pojmem co nejlépe vypořádat.

Co se týče forem jednání, do této kategorie budou patřit zejména projevy výše zmíněného cyberstalkingu (nevyžádané emaily s často vulgárním, nevhodným obsahem, zahlcování elektronické pošty spamy, úmyslné zavirování počítače aj.), případně telefonního teroru, kdy je oběť vystavena opakovaným anonymním telefonátům, často s obscénním a výhrůžným obsahem. Pro znásobení tlaku na oběť se často tyto dva způsoby jednání doplňují.

Dále si pod tímto ustanovením můžeme představit tradiční písemné formy komunikace, jako jsou dopisy, vzkazy či pohlednice. Stejně tak je možné do této kategorie zařadit nevyžádané pozornosti, ať už ve formě darů či služeb (bonboniéry, alkohol, šperky, nevyžádané objednávky jídla atd.). Může se rovněž jednat o kontakty zprostředkované třetí

¹⁵⁹ § 125 TZ: „Osobou blízkou se rozumí příbuzný v pokolení přímém, osvojitel, osvojenec, sourozenec, manžel a partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké jen tehdy, kdyby újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.“

¹⁶⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012, s. 3296. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

osobou (mnohdy jednající v dobré víře), která se může snažit předat informace, dárky či vzkazy.¹⁶¹

4.2.2.5 Omezování obvyklého způsobu života – písm. d)

Toto ustanovení by mohlo v praxi činit určité interpretační problémy. Jde o jednání, v jehož důsledku nebude poškozený schopen takřka vykonávat své obvyklé aktivity nebo tyto aktivity budou podstatným způsobem narušeny. Jedná se kupříkladu o sportovní či jiné volnočasové činnosti, aktivity s dětmi či přáteli, výkon pracovní činnosti aj.¹⁶² Nejvyšší soud dále považoval za omezení v obvyklém způsobu života i jednání, kdy se pachatel dostal na pozemek oběti, přemísťoval a používal její věci a prohlížel si prádlo, které oběť sušila venku.¹⁶³ Dle judikatury Nejvyššího soudu, je vždy nutné posuzovat jako rozhodující kritérium subjektivně pocíťovanou újmu poškozeného, objektivizované jen do určité míry, nikoli jakéhosi „zprůměrovaného“ člověka s „obvyklým“ způsobem života.¹⁶⁴ Kupříkladu pro lékaře může být velmi omezující dotěrné sledování jedním z jeho pacientů, naproti tomu známý herec či politik, by měl být vůči takovému jednání odolnější, což znamená, že by byla potřeba vyšší intenzity takového jednání, aby mohlo být kvalifikováno jako trestný čin.

4.2.2.6 Zneužití osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu s poškozeným – písm. e)

Při výkladu tohoto ustanovení je třeba odkázat především na zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, který v ustanovení § 4 vymezuje pojem osobní údaj¹⁶⁵. K trestnosti jednání podle ustanovení § 353 odst. 1 písm. e) TZ je však ještě třeba splnit obligatorní podmínku, že účelem zneužití je získání osobního nebo jiného kontaktu s poškozeným. Nejde o to, jakým způsobem chce kontakt navázat (osobně, dopisem či elektronicky) či zda ho vůbec naváže. Zákonodárce předem nevypočítává všechny možné varianty jednání, jelikož

¹⁶¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012, s. 3298. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹⁶² BEDNÁŘ, Miroslav. Stalking - nebezpečné pronásledování. *Právní rozhledy*. 2014, (20), s. 699. ISSN 1210-6410.

¹⁶³ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 7. 2015, sp. zn. 8 Tdo 757/2015

¹⁶⁴ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 9. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1082/2011

¹⁶⁵ „Osobním údajem je jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů. Subjekt údajů se považuje za určený nebo určitelný, jestliže lze subjekt údajů přímo či nepřímo identifikovat zejména na základě čísla, kódu nebo jednoho či více prvků, specifických pro jeho fyzickou, fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu.“

jich může být vskutku nepřeborné množství a jejich kazuistickým výpočtem by je nikdy nebyl schopen zákonem zcela vymezit.¹⁶⁶

4.2.2.7 *Vzbuzení důvodné obavy*

Dalším pojmem vzbuzujícím interpretační komplikace je způsobilost vzbudit důvodnou obavu o život nebo zdraví poškozeného nebo o život a zdraví jemu blízkých osob. Všem výše uvedeným, taxativně vyjmenovaným, formám jednání je společné, že zákon pro jejich trestnost vyžaduje právě způsobilost vzbudit tuto důvodnou obavu.

Důvodnou obavou se rozumí taková obava, která je objektivně způsobilá v poškozeném vyvolat vyšší stupeň obav, úzkosti nebo jiného tísnivého pocitu zla. Poměrně restriktivní výklad této podmínky podal Nejvyšší soud v roce 2011, který zrušil usnesení Krajského soudu v Brně a jemu předcházející rozhodnutí Městského soudu v Brně z důvodu, že tyto soudy uspokojivě nevysvětlily, proč měl být vznik obavy o život u poškozené, se zřetelem ke konkrétní situaci i s ohledem na její zkušenosti s obviněným reálný. V tomto případě se jednalo o vulgární hádku poškozené s obviněným, jejíž vyvrcholení bylo prohlášení obviněného ve facebookové konverzaci „že ju (poškozenou) zabije“. Soud vzhledem ke kontextu tohoto vyjádření a celého případu shledal, že toto prohlášení způsobilé vzbudit důvodnou obavu není.¹⁶⁷ Avšak v roce 2014 podal Nejvyšší soud poněkud extenzivnější výklad, který spočívá v tom, že vzhledem k tomu, že se jedná pouze o způsobilost důvodnou obavu vzbudit, nemusí být obava ve skutečnosti vyvolána, musí být jen reálně možná.¹⁶⁸ Šámal se domnívá, že se může jednat o obavy o zdraví fyzické, ale i psychické (např. matka se obává o své dítě, které se nevrátilo včas ze školy, protože jí pachatel opakovaně vyhrožoval, že dítěti ublíží, poté se nervově zhroutí nebo se obává nervového zhroucení). Dále má také za to, že je vždy potřeba zhodnotit povahu a závažnost jednání taxativně vymezených v ustanovení § 354 odst. 1 písm. a) až e) TZ, neboť je potřeba odlišit nebezpečné pronásledování od méně závažných projevů, např. od „siláckých slov“, která v konečném důsledku nic závažnějšího neznamují. Způsobilost vzbudit důvodnou obavu by se tedy měla posuzovat subjektivně v tom ohledu, že záleží na určité rezistenci oběti či na jejím stavu nebo věku. Proto je možné, že i méně závažná výhrůžka či jiná forma

¹⁶⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012, s. 3298. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹⁶⁷ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 9. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1082/2011

¹⁶⁸ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 4. 2014, sp. zn. 7 Tdo 229/2014

nebezpečného pronásledování bude u dítěte, těhotné ženy či osamělého seniora způsobila vzbudit požadovanou důvodnou obavu. Naproti tomu u zkušené dospělé osoby by toto chování ještě důvodnou obavu nevzbudilo. Dále je také třeba brát v potaz další chování pachatele, které mohlo jeho jednání (např. právě výhružku) ilustrovat (např. máchání nožem nebo jinou zbraní při výhružce ublížením na zdraví).¹⁶⁹

Obecně je, dle mého názoru, tato formulace problematická, hlavně z toho důvodu, že je často velmi sporné, zda je jednání pachatele způsobilé vzbudit obavu o život nebo zdraví poškozeného nebo o život a zdraví jemu blízkých osob, či zda vůbec tuto obavu vzbudit chce. Na druhou stranu může jednání způsobit poškozenému jinou značnou újmu než újmu na zdraví či životě. V podstatě jde k této podmínce přistupovat dvěma způsoby. Extenzivním výkladem můžeme dospět k závěru, že nebezpečné pronásledování je pro oběť vždy velmi závažnou psychickou zátěží a vzhledem k tomu, že pojem zdraví zahrnuje, jak zdraví fyzické, tak zdraví psychické, tato podmínka může být splněna prakticky vždy. Restriktivní výklad této podmínky je založen na tom, že oběť musí cítit skutečnou obavu o své (fyzické) zdraví či o zdraví svých blízkých, které by mohlo být narušeno přímo pachatelovým jednáním (např. napadením). Judikatura se zatím, na rozdíl od Šámala, přiklání spíše k restriktivnímu výkladu, i když zmírněnému rozhodnutím z roku 2014. Dle mé analýzy vybraných rozsudků Okresního soudu v Olomouci se domnívám, že aplikační praxe se s touto formulací prozatím vypořádala poněkud ambivalentně, i když se ve valné většině přiklání spíše k restriktivnímu výkladu.

Dle mého názoru není ani jeden z výkladů úplně vhodný, jelikož na jednu stranu extenzivní výklad nepřiměřeně rozšiřuje trestní represi, a na druhou stranu výklad restriktivní neumožňuje postih závažných případů stalkingu, kdy se však oběť necítí přímo ohrožena na životě či zdraví. Domnívám se, že by tuto problematickou výkladovou situaci mohla, *de lege ferenda*, vyřešit inspirace ustanovením § 353 odst. 1 TZ, nebezpečným vyhrožováním. „Kdo jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.“ Zařazení podmínky „jiné těžké újmy“ by, dle mého názoru, pomohlo překlenout interpretační problémy a ustanovení by mohlo vypadat kupříkladu následovně: „...a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život, zdraví nebo jiné těžké újmy nebo o život a zdraví nebo osob jemu blízkých nebo jiné těžké újmy těmto

¹⁶⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012, s. 3298. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

osobám způsobené...“. Další možností by mohla být inspirace, české úpravě velmi podobnou, úpravou slovenskou, jež má, mimo obavy o život a zdraví, v sobě zakotvenu alternativní podmínku zhoršení kvality života. Srovnání české a slovenské právní úpravy se budu podrobněji věnovat v kapitole 4.7 Srovnání se slovenskou právní úpravou.

V současné době, by bylo přinejmenším žádoucí, aby byly soudy dostatečně obeznámeny s problematikou stalkingu. Tím pádem by mohly vhodně, s ohledem na konkrétní škodlivost stalkingu a dopady na oběť, vhodně interpretovat a následně aplikovat problematické formulace v ustanovení o nebezpečném pronásledování.

4.2.3 Pachatel

Dalším ze čtyř obligatorních znaků skutkové podstaty trestného činu je pachatel trestného činu. Obecně je pachatelem vždy osoba, ať už fyzická nebo právnická, která spáchala trestný čin. V užším slova smyslu je pachatelem trestného činu trestně odpovědná osoba. Musí se tedy jednat o fyzickou osobu přičetnou¹⁷⁰, která dovršila zákonem stanovený patnáctý rok věku¹⁷¹, a která je rozumově a mravně vyspělá, jde-li o mladistvého pachatele provinění nebo o osobu právnickou. V některých případech musí mít pachatel určité zvláštní postavení (tzv. speciální subjekt) či zvláštní vlastnosti (tzv. konkrétní subjekt), avšak skutková podstata trestného činu nebezpečného pronásledování žádné takové zvláštnosti nevyžaduje.¹⁷² Pachatelem tedy může být jakákoli trestně odpovědná fyzická osoba (nikoli osoba právnická¹⁷³).

4.2.4 Subjektivní stránka

Posledním obligatorním znakem skutkové podstaty trestného činu je subjektivní stránka trestného činu. Jedná se o soubor znaků, jež charakterizují psychiku pachatele ve vztahu k trestné činnosti. Jediným obligatorním znakem subjektivní stránky trestného činu je zavinění, které je nezbytné pro naplnění kterékoli skutkové podstaty trestného činu. Jednou

¹⁷⁰ Legální definice tohoto pojmu není zákonem poskytnuta. Musíme nahlédnout do ustanovení § 26 TZ, kde jsou vypočteny důvody nepřičetnosti: „*kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný*“.

¹⁷¹ § 25 TZ, spolu s § 89 odst. 1 ZSVM

¹⁷² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016, s. 200 - 203. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5.

¹⁷³ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, § 7. Toto ustanovení taxativně vymezuje trestné činy, u nichž právnická osoba nemůže být pachatelem.

ze základních zásad trestního práva je právě odpovědnost za zavinění, čímž se vylučuje objektivní odpovědnost. Rozlišujeme dvě formy zavinění, úmysl (přímý a nepřímý) a nedbalost (vědomá a nevědomá).

Subjektivní stránku trestného činu nebezpečného pronásledování charakterizuje úmysl, který zahrnuje mimo složku vědění také složku volní (čili chtění nebo srozumění). Ve většině případů se u nebezpečného pronásledování jedná o zavinění ve formě přímého úmyslu. Výjimečně si můžeme představit i situaci, kdy pachatel jedná v úmyslu nepřímém. Většinou se bude jednat o případ, kdy má pachatel za cíl spáchat nějaký jiný trestný čin, avšak je srozuměn s tím, že svým jednáním může poškozenému ztrpčovat život natolik, že se bude zároveň jednat i o nebezpečné pronásledování.¹⁷⁴

4.3 Kvalifikovaná skutková podstata

Kvalifikovaná skutková podstata je tvořena znaky základní skutkové podstaty a nějakým dalším znakem, který typizuje vyšší stupeň její závažnosti (škodlivosti, nebezpečnosti). Tento vyšší stupeň nebezpečnosti trestného činu spočívá buďto v závažnějším porušení nebo ohrožení objektu trestného činu nebo ve způsobu provedení.¹⁷⁵ Některé kvalifikované skutkové podstaty mohou reflektovat také zvláštní postavení pachatele nebo jeho pohnutku. Aby byla kvalifikovaná skutková podstata naplněna, musí být vždy naplněny znaky skutkové podstaty základní. Dá se tedy říci, že kvalifikovaná skutková podstata pouze modifikuje základní skutkovou podstatu, a to nikoli v jejích podstatných znacích či podstatných vlastnostech. Tato modifikace spočívá především v přidání dalších znaků skutkové podstaty podmiňujících použití vyšší trestní sazby, z důvodu vyššího stupně společenské škodlivosti.

V případě nebezpečného pronásledování jsou znaky kvalifikované skutkové podstaty dle § 354 odst. 2 písm. a), b) a c) TZ naplněny v případě, že se některého jednání, taxativně uvedeného v odst. 1, pachatel při splnění dalších podmínek (dlouhodobosti a způsobivosti vzbudit důvodnou obavu) dopustí vůči dítěti nebo těhotné ženě, se zbraní nebo nejméně se dvěma osobami. Kvalifikovaná skutková podstata zakládá použití vyšší trestní sazby,

¹⁷⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012, s. 3299. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹⁷⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016, s. 166 - 167. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5.

jelikož pachatel spáchal trestný čin na zranitelných osobách, které vyžadují zvláštní míru ochrany (dítě či těhotná žena) nebo spáchal trestný čin zvlášť nebezpečným způsobem (se zbraní nebo s nejméně dvěma osobami).

Pojďme se nyní detailněji podívat na jednotlivá ustanovení § 354 odst. 2.

- **Vůči dítěti nebo těhotné ženě – písm. a)**

Dítětem se rozumí osoba mladší osmnácti let.¹⁷⁶ Pachatel nemusí ve skutečnosti znát věk takového dítěte, postačí, se zřetelem k okolnostem (vzhled dítěte, jeho fyzická vyspělost, chování apod.) či vzhledem ke svému vztahu k dítěti, že o uvedené okolnosti vědět měl a mohl. Postačí tedy zavinění z nedbalosti.¹⁷⁷

Těhotnou je žena v období od nidace (uhníždění oplodněného vajíčka v děložní sliznici) do začátku porodu. Plod totiž přechází v živého člověka právě tímto okamžikem. Pokud dochází při umělém oplodnění k zavedení již oplodněného vajíčka do těla matky, je počátkem jejího těhotenství též okamžik nidace takového oplodněného vajíčka v její děloze. Z hlediska zavinění u této zvlášť přitěžující okolnosti postačí, ve smyslu ustanovení § 17 písm. b) TZ, nedbalost, neboť není třeba, aby pachatel věděl, že jde o těhotnou ženu, avšak se zřetelem na okolnosti případu a své subjektivní dispozice to vědět měl a mohl.¹⁷⁸

Je evidentní, že v těchto případech musí soud zvlášť bedlivě zkoumat všechny konkrétní okolnosti případu, neboť jednání pachatele může mít naprosto jiné dopady na dítě, zvláště pak mladší patnácti let, než na dospělé osobu. Kupříkladu obtěžování, vyhrožování a domáhání se kontaktu může u čtrnáctileté dívky vyvolat pocit ohrožení mnohem snáze než u dospělé ženy. U těhotné ženy je potřeba brát v úvahu její obavy o nenarozené dítě a průběh těhotenství, což v případě nebezpečného pronásledování může neblaze ovlivnit její psychický stav.¹⁷⁹

¹⁷⁶ § 126 TZ

¹⁷⁷ VANTUCH, Pavel. K postihu stalkingu (nebezpečného pronásledování) podle §354 trestního zákoníku. *Trestní právo*. 2011, (2), s. 10. ISSN 1211-2860.

¹⁷⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012, s. 1470-1471. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹⁷⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012, s. 3299. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

- **Se zbraní – písm. b)**

Trestný čin je podle ustanovení § 118 TZ spáchán se zbraní, jestliže pachatel užije zbraně k útoku, k překonání nebo zamezení odporu anebo jestliže ji k tomu účelu má u sebe. Může se jednat i o situaci, kdy má s jeho vědomím některý ze spolupachatelů zbraň u sebe. Zbraní se rozumí, pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákoníku nevyplývá něco jiného, cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším. Ve vztahu k této okolnosti je třeba úmyslu, neboť pachatel úmyslně pomocí zbraně ovlivňuje chování poškozeného, nebo ji má za tím účelem u sebe.¹⁸⁰

Judikatura dospěla k jednotnému názoru, že není nutný přímý fyzický útok pomocí zbraně, ale že na to, aby byl trestný čin spáchán se zbraní, postačí i psychický tlak, který je pomocí zbraně na poškozeného vyvolán.¹⁸¹ V souladu s touto skutečností je dle rozhodnutí Nejvyššího soudu za zbraň považována i její replika, pokud vypadá dostatečně reálně a zároveň není naprosto zřejmé, že nejde o zbraň v technickém slova smyslu, anebo jestliže osoba, již bylo vyhrožováno použitím zbraně, pozná, že jde o hračku ve tvaru pistole, nebo jiného předmětu, jímž se pachatel snažil vytvořit zdání, že jde o skutečnou a funkční zbraň. Po poškozeném nelze obecně rozumně požadovat, aby sám v krátkém časovém úseku posuzoval, zda jde o zbraň skutečnou či nikoliv, což za okolností, za nichž jsou zpravidla páchany trestné činy se zbraní, není z hlediska psychického, časového ani z hlediska stavu ohrožení poškozeného možné. Jak již bylo vyloženo shora, rozhodující je okolnost, že pachatel svou výhrůžkou, že užije zbraň, vyvolal zdání, že výhrůžka byla míněna vážně a že také ohrožená osoba (poškozený) ji pokládala za skutečnou výhrůžku.¹⁸²

- **Nejméně se dvěma osobami – písm. c)**

Spácháním trestného činu nejméně se dvěma osobami se rozumí, že se na jednání aktivně podílejí nejméně tři lidé. Tyto osoby nemusí být při jednání současně přítomny, ani se nemusí účastnit stejnou měrou. Zásadně postačuje součinnost i v takové míře, že osoby o sobě nemusí vůbec vědět, a zároveň nemusí být nijak organizované. Zároveň se nevyžaduje, aby šlo o osoby trestně odpovědné. Může jít o spolupachatelství¹⁸³ nebo o některou z forem

¹⁸⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012, s. 1753. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹⁸¹ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 3. 2004, sp. zn. 5 Tdo 253/2004

¹⁸² usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.7.2003, sp.zn. 5 Tdo 792/2003

¹⁸³ § 23 TZ: „Byl-li trestný čin spáchán úmyslným společným jednáním dvou nebo více osob, odpovídá každá z nich, jako by trestný čin spáchala sama.“

účastenství s výjimkou návodu¹⁸⁴. Jedinou osobou, která o součinnosti musí vědět, je pachatel, jemuž je přičítána tato zvlášť přitěžující okolnost.¹⁸⁵

4.4 Souběh nebezpečného pronásledování a dalších trestných činů

Trestní zákoník sice legální definici souběhu neobsahuje, avšak nauka i praxe je při vymezení tohoto pojmu jednotná. Souběhem se nazývá případ, kdy pachatel spáchal dva nebo více trestných činů dříve, než byl pro některý z nich odsouzen, resp. než byl za takový čin vyhlášen odsuzující rozsudek soudem prvního stupně, popř. dříve než byl obviněnému doručen trestní příkaz.¹⁸⁶ V případě souběhu nebezpečného pronásledování a jiných trestných činů přichází v úvahu souběh jednočinný nestejnorodý, kdy pachatel jedním skutkem spáchá více trestných činů různých skutkových podstat, nebo případně souběh vícečinný nestejnorodý, kdy pachatel více skutky spáchá trestné činy různých skutkových podstat.

Dříve než přistoupím k důkladnějšímu rozboru souběhu dalších trestných činů s nebezpečným pronásledováním, je nasnadě objasnit pojem skutku. Tento pojem nemá legální definici, proto se jeho vymezení ponechává na teorii a právní praxi. Jelínek skutek definuje jako „určitou událostí ve vnějším světě, záležející v jednání člověka, která může mít znaky jednoho nebo více trestných činů (jednočinný souběh), anebo nemusí vykazovat znaky žádného trestného činu“.¹⁸⁷ Dále je zásadní objasnit hmotněprávní pojem jednota skutku, kdy „se za jeden skutek považují všechny ty projevy vůle pachatele navenek, které jsou příčinou následku významného z hlediska trestního práva, pokud jsou zahrnuty zaviněným“¹⁸⁸. Při posuzování souběhu je tedy zásadní především rozhodnout, zda se v daném případě jedná o jediný skutek nebo více skutků.

Ráda bych se v krátkosti ještě pozastavila nad tím, jak právní teorie, s ohledem na skutek, vlastně vnímá trestný čin nebezpečného pronásledování. Dle mého názoru by se mělo jednat o trestný čin hromadný, kdy je podmínkou trestnosti více útoků, které teprve

¹⁸⁴ Může tedy jít o organizátorství a pomoc dle § 24 odst. 1 písm. a) a c) TZ.

¹⁸⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012, s. 3300. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹⁸⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016, s. 342. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5.

¹⁸⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016, s. 344. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5.

¹⁸⁸ rozhodnutí č. 8/1985 Sb. rozh. tr.

v souhrnu zakládají odpovědnost za trestný čin.¹⁸⁹ Avšak česká judikatura, komentářová či jiná odborná literatura se poměrně překvapivě k této problematice dle dostupných zdrojů nijak nevyjadřuje. K závěru, že je nebezpečné pronásledování hromadným trestným činem, mě vedlo několik poznatků. Za první ke vzniku trestní odpovědnosti za nebezpečné pronásledování, vzhledem k jeho nutné dlouhodobosti, nepostačuje jediný útok. Za druhé musí být pronásledování soustavné a systematické, z čehož lze vyvodit společný záměr jednotlivých útoků. Za třetí se předmět útoku v průběhu pronásledování nemění. Nelze pominout skutečnost, že je, na rozdíl od pokračování v trestném činu, mnohost útoků vyjádřena, právě požadavkem dlouhodobosti, již ve skutkové podstatě trestného činu nebezpečného pronásledování. Je důležité podotknout, že to, zda je co do povahy trestný čin nebezpečného pronásledování trestným činem hromadným, není důležité jen pro právní teorii, ale především pro právní praxi, ať už se jedná o trestní řízení nebo právní kvalifikaci činu. V případě, že přijmeme závěr, že je nebezpečné pronásledování trestným činem hromadným, vyloučíme vícečinný souběh stejnorodý či případné pokračování, jelikož budou všechny dílčí útoky spáchané do sdělení obvinění považovány za jediný skutek, čili jediný trestný čin, a to jak z hmotněprávního, tak i z procesněprávního hlediska¹⁹⁰.

Vzhledem ke komplikované dynamice stalkingu a různorodosti jednání, které ve svém důsledku tvoří komplexní celek chování pachatele, jež je možné zahrnout pod skutkovou podstatu nebezpečného pronásledování, musí logicky docházet k situacím, kdy tímto svým jednáním pronásledovatel naplní skutkovou podstatu více trestných činů. V rámci svých aktivit může pronásledovatel oběť zahrnovat svou přízní, postupně ji začít obtěžovat či sledovat. Dále může přikročit i k výhrůžkám a vydírání oběti, k ničení majetku či neoprávněnému vstupování do obydlí oběti, a v nejhorších případech i k fyzickému útoku na její osobu. Jaký je tedy nejlepší způsob, jak správně posoudit takové jednání? Možných forem pronásledování je nespočet a možností jejich vzájemných kombinací snad ještě více. Odborníci se v některých závěrech ohledně této problematiky značně rozcházejí.

Dle Šámalova komentáře v praxi často trestní postih nebezpečného pronásledování úzce souvisí zejména s trestnými činy, jako je např. omezování osobní svobody (§ 171 TZ), porušování domovní svobody (§ 178 TZ), pomluva (§ 184 TZ), poškození cizí věci (§ 228 TZ), výtržnictví (§ 358 TZ), týrání zvířat (§ 302 TZ) apod. Ve všech těchto případech

¹⁸⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016, s. 159. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5.

¹⁹⁰ Srov. § 12 odst. 11, odst. 12 TR a rozhodnutí č. 11/2010 Sb. rozh. tr.

se téměř vždy jedná o jednočinný souběh nestejnorodý. Vyloučen není ani souběh s trestným činem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (§ 337 TZ), a to v případech, kdy bylo pachateli uloženo vykázání (dle PolZ) nebo předběžné opatření (dle ZŘSR) a ten je maří. Velmi často se zpravidla jedná o jednočinný souběh s trestným činem nebezpečného vyhrožování (§ 353 TZ). Porovnáme-li ustanovení § 353 TZ a §354 odst. 1 písm. a)., můžeme získat pocit, že ustanovení § 353 TZ a § 354 odst. 1 písm. a) TZ postihují na první pohled v podstatě stejná jednání. Avšak je mezi nimi nezbytné rozlišovat, a to zejména vzhledem k intenzitě výhrůžky, která je zákonem vyžadována. Ustanovení § 353 TZ požaduje výhrůžku usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou, pro § 354 TZ postačí pouze samotná výhrůžka ublížením na zdraví nebo jinou újmou. Dalším rozdílem je fakt, že pro naplnění skutkové podstaty nebezpečného vyhrožování postačí pouze jediný útok, a to vzbudit v poškozeném důvodnou obavu. Vidíme, že požadavek na dlouhodobost takového jednání, typický pro nebezpečné pronásledování, zde chybí. Proto se domnívám, že je v tomto případě jednočinný souběh mezi § 353 TZ a § 354 odst. 1 písm. a) vyloučen, jelikož nebezpečné vyhrožování nebezpečné pronásledování konzumuje. Na druhou stranu další formy jednání, uvedené v ustanovení § 354 odst. 1 TZ pod písmeny b) až e), jsou od nebezpečného vyhrožování natolik odlišné, že je jednočinný souběh bez debat přípustný. Dle aplikační praxe Okresního soudu v Olomouci, si dovoluji tvrdit, že téměř typickými jsou případy ex-partner stalkingu, kdy vyhrožování dosáhne takové intenzity, že se vedle nebezpečného pronásledování (dle § 354 odst. 1 písm. b) až e) TZ) jedná právě i o trestný čin nebezpečného vyhrožování. Vyhrožování se nevztahuje jen na osobu poškozeného, ale také na jeho rodiče a na společné děti, případně pachatel vyhrožuje jinou těžkou újmou jakou je například podpálení bytu.¹⁹¹

Problematičtější je vztah k dalším trestným činům proti životu a zdraví nebo svobodě, popř. proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Splní-li totiž pachatel při zachování téhož skutku pohrůžku ublížením na zdraví nebo životě, bude trestný čin nebezpečného pronásledování zpravidla konzumován závažnějším trestným činem. Může se jednat o trestné činy jako je vražda (§ 140 TZ), těžké ublížení na zdraví (§ 145 TZ), ublížení na zdraví (§ 146 TZ), obecné ohrožení (§ 272 TZ), znásilnění (§ 185 TZ) atd. Názory na tuto problematiku se velmi různí. Visinger se domnívá, že jednočinný souběh s trestnými činy vraždy (§ 140 TZ), těžkého ublížení na zdraví (§ 145 TZ), znásilnění (§ 185 TZ) a týrání

¹⁹¹ Rozsudky Okresního soudu v Olomouci, sp. zn. 7T 180/2010, 7T 187/2010, 6T 119/ 2011, 6T 213/2011. Ve všech zmíněných případech byla obětí žena.

osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 odst. 2 TZ) není vůbec možný.¹⁹² Dle Šámala nebezpečné pronásledování nemusí být konzumováno v případě, že by bylo třeba zvlášť vyjádřit, že k určitému činu došlo v důsledku či v průběhu nebezpečného pronásledování, a tím zdůraznit jeho zvláštní povahu, závažnost a zvýšenou společenskou škodlivost tohoto jevu.¹⁹³ V tomto případě se ztotožňují spíše se Šámalovým výkladem.

Příkladně uvedu také případ vícečinného souběhu s nebezpečným pronásledováním¹⁹⁴, kdy na sebe jednotlivá jednání určitým způsobem navazovala, ale nejednalo se pouze o jeden skutek. Pachatel, v té době ještě partner poškozené, se neustále vnucoval k ní do bytu, obtěžoval poškozenou, až nakonec do jejího bytu chodil proti její vůli, čímž spáchal trestný čin porušování domovní svobody (§ 178 TZ). V bytě poškozené sebral intimní fotografii a zveřejnil ji na facebooku, čímž v jednočinném souběhu spáchal trestný čin porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 TZ). Zároveň s tím poškozené sebral z jejího pokoje klíče od auta, čímž spáchal, opět v jednočinném souběhu, trestný čin krádeže (§ 205 odst. 1, písm. b) TZ). Při jiné příležitosti, stále ještě za trvání jejich vztahu, odcizil své přítelkyni platební kartu a využíval ji na své nákupu, čímž ve vícečinném souběhu spáchal trestný čin neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku (§ 234 odst. 1 TZ). Nakonec po jejich rozchodu čekal před jejím domem, zvonil, klepal na dveře, dožadoval se kontaktu, čekal ji před prací, nabízel jí odvoz domů, neustále jí telefonoval. Poškozená nechtěla chodit ven, měla neustále zatažené závěsy. Navíc byl pachatel myslivec, proto se bála, že by jí mohl ublížit. Ve vícečinném souběhu tedy pachatel spáchal trestný čin nebezpečného pronásledování dle ustanovení § 354 odst. 1 písm. b), c) a d), protože vyhledával její osobní blízkost, vytrvale ji kontaktoval a poškozená byla omezena v obvyklém způsobu života. Na tomto případě je zajímavých několik věcí. Za prvé, se sice jedná o vícečinný souběh nebezpečného pronásledování a jiných trestných činů, avšak celé pachatelovo jednání bychom mohli označit za stalking, který však začal být nebezpečným pronásledováním až poté, co se pachatel s poškozenou rozešli. Zároveň zde Okresní soud v Olomouci výjimečně uplatnil poměrně extenzivní výklad pojmu „způsobilsto vzbudit důvodnou obavu o život či zdraví“. Poškozená tvrdila, že se bála svého ex-přítele, protože je myslivec, i když jí žádnou újmu nevyhrožoval, ani újmě nic nenasvědčovalo. Avšak Okresní

¹⁹² VISINGER, Radek. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2009, 8(11), s. 331. ISSN 1213-5313

¹⁹³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012, s. 3300. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹⁹⁴ Rozsudek Okresního soudu v Olomouci, sp. zn. 6T 96/2014

soud, dle mého názoru spravedlivě, vyhodnotil, že se jedná o způsobilou obavu, také vzhledem k tomu, že i psychické zdraví poškozené, bylo již jednáním pachatele určitým způsobem narušeno.

4.5 Trestání nebezpečného pronásledování

Trestněprávní sankce ukládané soudem představují hmotněprávní reakci státu na spáchaný trestný čin. Trestní zákoník rozlišuje dva systémy trestněprávních sankcí – tresty a ochranná opatření. V této kapitole se budu věnovat především ukládání trestů, protože k podrobnému rozboru problematiky ochranných opatření nestačí kapacita této práce. Je důležité zodpovědět otázku, proč jsou vlastně tresty ukládány a jaký přínos mají, nebo by měly mít, pro společnost. Pojem „účel trestu“ nemá legální definici, proto jeho vymezení zůstává na právní nauce. Účelem trestu je v první řadě ochrana společnosti před pachateli trestných činů spolu se zabráněním odsouzenému v další trestné činnosti. Dále je účelem výchova pachatele k tomu, aby vedl řádný život, což se mi jeví, jako nejpraktičtější složkou trestní represe, avšak zároveň nelehkou na provedení. Mimoto je účelem trestu generální prevence, která má mít výchovný účinek na ostatní členy společnosti.¹⁹⁵ Na následujících řádcích budu polemizovat nad tím, zda se pomocí trestů ukládaných za trestný čin nebezpečného pronásledování daří, nebo se může dařit, tyto účely naplňovat.

De lege lata se za přečin nebezpečného pronásledování dle ustanovení § 354 odst. 1 TZ uloží trest odnětí svobody až na jeden rok nebo zákaz činnosti, v případě kvalifikované skutkové podstaty dle § 354 odst. 2 TZ se pachateli uloží trest odnětí svobody na šest měsíců až tři roky. Otázkou zůstává, zda je výše trestu upravena vhodně. Rozhodně nejsem zastáncem rozšiřování trestní represe nad míru nezbytně nutnou, na druhou stranu touto trestní sazbou zákonodárce trestný čin nebezpečného pronásledování a fenomén stalkingu obecně, dle mého názoru, poněkud bagatelizuje. Pro srovnání, stejná trestní sazba bude pachateli uložena v případě některých nedbalostních a ohrožovacích trestných činů či takových činů, jejichž chráněný objekt je sice pro společnost důležitý (např. majetek či řádná

¹⁹⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016, s. 339. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5.

výchova dítěte), ale rozhodně se nejedná o narušení psychické či dokonce fyzické integrity člověka¹⁹⁶.

V kapitole 2.2 Oběti jsem se podrobně zabývala následky pronásledování na oběť, které rozhodně nejsou zanedbatelné. Někteří odborníci je dokonce srovnávají s následky po domácím násilí, či dokonce znásilnění. Je zajímavé, že se zákonodárce dívá tak diametrálně odlišnou optikou právě na problematiku stalkingu a domácího násilí. Pochopitelně má oběť domácího násilí proti oběti stalkingu zhoršenou pozici, jelikož pro ni může být z různých důvodů obtížné opustit společné obydlí, či je na svém trýzniteli závislá, ale vzhledem k tomu, že dynamika jednání spolu s následky pro oběť mohou být srovnatelné, a zároveň není výjimkou „pokračující“ domácí násilí formou stalkingu, mám za to, že by diference neměla být až tak markantní. Pro srovnání musím zmínit, že sazba za trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 TZ) je v případě, že je trestný čin páchan delší dobu, což je u nebezpečného pronásledování základní podmínkou, dva roky až osm let.

De lege ferenda navrhuje Válková¹⁹⁷ zvýšit trestní sazbu v základní skutkové podstatě až na pět let, a zároveň, inspirována německou právní úpravou, jako alternativu přidává peněžitý trest. Horáková¹⁹⁸ dokonce navrhuje trestní sazbu zvýšit nad pět let a Visinger¹⁹⁹ navrhuje trestní sazbu zvýšit, avšak neuvádí jak. Osobně bych byla pro zvýšení trestní sazby s tím, že by, stejně jako doposud, nebyla uvedena dolní hranice. Zvýšení by bylo, dle mého názoru vhodné, za prvé proto, aby zákonodárce dal jasně najevo vysokou škodlivost tohoto jednání, a za druhé, aby soudy získaly větší rozhodovací diskreci.

Při polemice nad výší trestní sazby nesmíme zapomínat na aplikační praxi. Vzhledem k tomu, že se v případě trestného činu nebezpečného pronásledování ve všech případech jedná o přečin, tak vzhledem k ustanovení § 55 odst. 2 TZ, lze uložit nepodmíněný trest odnětí svobody jen za podmínky, že by vzhledem k osobě pachatele uložení jiného trestu zjevně nevedlo k tomu, aby pachatel vedl řádný život. Z toho vyplývá, že se u trestného činu

¹⁹⁶ Kupříkladu se jedná o trestné činy: blíženi na zdraví z nedbalosti (§ 148 TZ), šíření nakažlivé nemoci z nedbalosti (§ 153 TZ), ohrožení pohlavní nemocí (§ 155 TZ), rvačka (§ 158 TZ), útisk (§ 177 TZ), pomluva (§ 184 TZ), podání alkoholu dítěti (§ 204), zatajení věci (§ 219 TZ), maření úkolu úřední osoby z nedbalosti (§ 330 TZ) aj.

¹⁹⁷ VÁLKOVÁ, Helena. Proč by neměl chybět v novém trestním zákoníku "Stalking". GRIVNA, Tomáš a Marie VANDUCHOVÁ, ed. *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2008, s. 420. ISBN 97880-7357-365-2.

¹⁹⁸ HORÁKOVÁ, Monika. *Stalking - první zkušenosti*. 2012, **11**(10), s. 223. ISSN 1213-5313.

¹⁹⁹ VISINGER, Radek. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2009, **8**(11), s. 336. ISSN 1213-5313.

nebezpečného pronásledování ukládají především alternativní tresty, včetně podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody. Veškeré druhy trestů jsou vyjmenovány v ustanovení § 52 TZ. Dle ustanovení § 53 odst. 2 TZ lze samostatně uložit domácí vězení, obecně prospěšné práce, peněžitý trest, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, vyhoštění a zákaz pobytu, i když trestní zákon na některý trestný čin takový trest nestanoví. Dle mého názoru jsou všechny tyto tresty, za určitých podmínek, aplikovatelné na nebezpečné pronásledování. Zároveň je přímo ve skutkové podstatě trestného činu § 354 TZ uveden trest zákazu činnosti. Dále by vedle jiného trestu bylo možné uložit i propadnutí věci. Nejlogičtějším se mi však jeví uložení podmíněného trestu odnětí svobody nejlépe s dohledem spolu s uložení omezení dle § 48 odst. 4 TZ, a to zejména podrobit se vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy, podrobit se vhodným programům psychologického poradenství, zdržet se návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami, zdržet se neoprávněných zásahů do práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob či poskytnout poškozenému přiměřené zadostiučinění.

Z dvanácti mnou zkoumaných rozsudků Okresního soudu v Olomouci bylo v jednom z případů uloženo domácí vězení, v jednom případě obecně prospěšné práce a ve všech zbylých případech byl uložen podmíněný trest odnětí svobody. Velice zarážející mi však připadá fakt, že pouze ve dvou z výše uvedených případů bylo odsouzenému uloženo omezení styku s pronásledovanou osobou a pouze jednomu z pachatelů bylo nařízeno podrobit se programu psychologického poradenství.

Právě rozhodovací praxe a nedostatek kvalitní efektivní práce s odsouzenými by možná měla být témata, o která bychom se měli zajímat akutněji než pouze o výši trestní sazby. Je otázkou, zda by zvýšení trestní sazby mělo odstrašující preventivní účinek. Možná ano, ale domnívám se, že by to rozhodně nebylo samospasitelné. Dle mého názoru, není ve většině případů trest odnětí svobody, ať už podmíněný či nepodmíněný, bez dalšího pro nápravu pachatele a jeho začlenění do společnosti tím nejefektivnějším řešením. Jak už jsem uvedla v kapitole 2.1 Pachatelé – stalkeri, pro účinnou nápravu pachatele nestačí jen represe, ale také „terapie či léčba“, i když se ve skutečnosti nejedná o psychicky nemocného člověka, ale pouze o člověka s narušeným chováním. Na druhou stranu je vždy třeba brát ohledy na zájmy oběti a její bezpečí. Proto by soud měl vzít vždy poctivě v úvahu všechny proměnné daného konkrétního případu a rozhodnout zároveň s ohledem na oběť a možnou

nápravu pachatele a uložit pachateli vhodný individualizovaný trest, popř. je-li to nutné ochranné opatření.

4.6 Vybrané procesní aspekty trestného činu nebezpečného pronásledování

V rámci této diplomové práce není možné popsat v souvislosti s trestným činem nebezpečného pronásledování trestní řízení krok za krokem, jelikož se jedná o materii tak obsáhlou, že by vydala na další práci. S ohledem na to, jsem tedy vybrala několik institutů, které jsou k problematice trestného činu nebezpečného pronásledování relevantní. Ráda bych v této kapitole stručně popsala, jak se na trestný čin nebezpečného pronásledování aplikují trestní stíhání se souhlasem poškozeného, odposlechy a záznamy telekomunikačního provozu a v neposlední řadě odklony, konkrétně podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání a dohoda o vině a trestu. Dalším podstatným trestněprocesním institutem jsou, v souvislosti s trestným činem nebezpečného pronásledování, též předběžná opatření, avšak touto problematikou jsem se již poměrně podrobně zabývala v kapitole 2.2.6.3 Pomoc obětem stalkingu v ČR.

4.6.1 Trestní stíhání se souhlasem poškozeného

V první řadě mi připadá důležité zmínit, že byl trestný čin nebezpečného pronásledování novelou trestního řádu č. 41/2009 Sb. přidán do ustanovení § 163 TR. Nyní se tedy nachází v taxativním výčtu trestných činů, k jejichž stíhání je třeba souhlasu poškozeného v situaci, kdy je podezřelý s poškozeným v určitém konkrétním, specifickém, zákonem daném vztahu. Přesněji řečeno, trestní stíhání vůči tomu, kdo je ve vztahu k poškozenému osobou, vůči níž by měl poškozený jako svědek právo odeprít výpověď (§ 100 odst. 2 TR²⁰⁰), lze zahájit a v již zahájeném trestním stíhání pokračovat pouze se souhlasem poškozeného.

Institut trestního stíhání se souhlasem poškozeného byl do trestního řádu zaveden jeho novelou z roku 1990²⁰¹. Do doby účinnosti této novely, musely orgány činné v trestním řízení stíhat všechny trestné činy, o kterých se dozvěděli, z úřední povinnosti, bez ohledu

²⁰⁰ příbuzný obviněného v pokolení prímém, jeho sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh

²⁰¹ zákon č. 178/1990 Sb.

na stanovisko poškozeného. Trestní stíhání se souhlasem poškozeného představuje tedy určitý průlom do zásad oficiality²⁰² a legality²⁰³. Tímto ustanovením dal zákonodárce poškozeným do rukou dispozici s trestním řízením, protože považoval za nutné zohlednit fakt, že trestním stíháním mohou být, jinak než trestně, fakticky postiženy další osoby z okolí podezřelého, a ty by měly mít možnost volby, zda si přejí, aby byla blízká osoba, která vůči nim spáchala trestný čin, trestně stíhána.²⁰⁴ V případě, že poškozený udělí souhlas s trestním stíháním (písemně nebo ústně do protokolu), budou orgány činné v trestním řízení postupovat standardně, jako u jakéhokoli jiného trestného činu. Pokud však poškozený vysloví nesouhlas s trestním stíháním nebo svůj předchozí souhlas vezme zpět, bude se jednat o rozhodnutí konečné a nezměnitelné, které bude mít za následek nepřipustnost trestního stíhání.²⁰⁵

Dispozice s trestním stíháním však není v rukou poškozeného bezvýhradně. *Ex officio* budou stíhány případy uvedené v ustanovení § 163a odst. 1 TR. Jedná se o případy, kdy byla trestným činem způsobena smrt, poškozený není schopen dát souhlas pro duševní chorobu nebo poruchu, pro kterou byla jeho svéprávnost omezena, poškozeným je osoba mladší 15 let, z okolností je zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůžkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností. Pro případy trestného činu nebezpečného pronásledování je zásadní zejména poslední z vyjmenovaných důvodů, a to především pro případy ex-partner stalkingu. V praxi se můžeme setkat s rozličnými situacemi, kdy se pachatel snaží (často úspěšně) svou oběť (manželku, bývalou manželku či družku) pod nátlakem přesvědčit, aby prohlásila, že nesouhlasí s trestním stíháním, ba dokonce, v extrémních případech se pachatel může snažit oběť, se kterou nemá žádný vztah, přimět, aby prohlásila, že je jeho družkou a následně odmítla poskytnout souhlas s jeho trestním stíháním. Pro podobné případy je nezbytné, aby orgány činné v trestním řízení vyvíjely aktivitu a byly obezřetné i ve chvíli, kdy poškozený vypadá, že chce odepřít souhlas s trestním stíháním. V takové situaci je třeba vyloučit možnost, že poškozený nedal souhlas s trestním stíháním pod nátlakem, v tísní, závislostí nebo podřízeností

²⁰² Srov. § 2 odst. 4 TR

²⁰³ Srov. § 2 odst. 3 TR

²⁰⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 861-862. Glosátor. ISBN 978-80-7502-106-9.

²⁰⁵ § 163 odst. 2 TR

4.6.2 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu

Dále je trestný čin nebezpečného pronásledování jedním z taxativně vymezených činů, u kterých je pro účely trestního řízení povoleno zjistit údaje o telekomunikačním provozu (mobilní telefon, pevná linka, email, fax, ale i komunikace na sociálních sítích aj.²⁰⁶) dle ustanovení § 88a TŘ. Tyto údaje jsou standardně předmětem telekomunikačního tajemství nebo se na ně vztahuje ochrana osobních a zprostředkovacích dat (např. údaje o volajícím a volaném čísle). Je-li tedy třeba získat tyto údaje a nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo, nařídí v řízení před soudem jejich vydání soudu předseda senátu a v přípravném řízení nařídí jejich vydání státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu soudce na návrh státního zástupce. Dle § 88a odst. 4 TŘ takového příkazu není třeba, pokud k poskytnutí údajů dá souhlas uživatel telekomunikačního zařízení, ke kterému se mají údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu vztahovat.

V ustanovení § 88 TŘ je upraven především institut odposlechu. Ustanovení § 88 odst. 5 TŘ stanoví, že bez příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu může orgán činný v trestním řízení nařídít odposlech a záznam telekomunikačního provozu, nebo jej provést i sám, je-li vedeno trestní řízení pro trestný čin (mimo jiné) nebezpečného pronásledování (§ 354 TZ), pokud s tím uživatel odposlouchávané stanice souhlasí.

Jak ustanovení § 88a odst. 4 TŘ, tak § 88 odst. 5 TŘ mohou být právě pro případy nebezpečného pronásledování velkým pomocníkem. Je velmi pravděpodobné, že oběť pronásledování bude souhlasit, ať už s odposlechem svého telefonu, nebo s poskytnutím záznamů o telekomunikačním provozu, jelikož tím vyšetřovatelům poskytne cenné usvědčující důkazy.

4.6.3 Zvláštní způsoby řízení – odklony

Odklony jsou zásadní kategorií v rámci tzv. zvláštních způsobů řízení. Pojem odklon není uveden ani v trestním zákoníku, ani v trestním řádu. Dokonce tento pojem nemá ani přesnou vědeckou definici a není ani vymezen jeho přesný teoretický koncept. Zjednodušeně je možné pojem odklonu vymežit jako alternativu standardního řízení či jakousi odchylku

²⁰⁶ Práci. v tomto ohledu, orgánům činným v trestním řízení stěžují různé aplikace, které využívají šifrovanou komunikaci (např. Whatsapp), avšak dle dostupných informací se na úrovni Evropské Unie v souvislosti s teroristickými útoky diskutuje o změně legislativy a možnosti prolomení tohoto šifrování. Srov. SEVERSON, Daniel. The Encryption Debate in Europe. In: *Lawfare* [online]. [cit. 2017-08-07]. Dostupné z: <https://www.lawfareblog.com/encryption-debate-europe-0>

od klasického průběhu řízení. Výhodou odklonů obecně je rychlejší vyřízení věci než v případě nařízení hlavního líčení před soudem.

4.6.3.1 Podmíněné zastavení trestního stíhání

Jedná se v praxi o nejčastěji využívanou formu odklonu.²⁰⁷ Jedná se o formu použitelnou i pro řešení případů nebezpečného pronásledování, pokud obviněný splní všechny stanovené podmínky²⁰⁸. Smyslem tohoto institutu je zejména odlehčit výkonu trestní justice v méně závažných případech. Samo o sobě, v případech nebezpečného pronásledování, není ve většině případů, dle mého názoru, podmíněné zastavení trestního stíhání, nejšťastnější volbou. Myslím si, že není příliš pravděpodobné, že by se pronásledovatel svého jednání bez dalšího omezení či odborné pomoci zdržel.

Vzhledem k tomu, že tato premisa platí zřejmě i na další závažnější přečiny, byla s účinností od 1. 9. 2012 přijata do trestního řádu další forma podmíněného zastavení trestního stíhání²⁰⁹, kdy obviněný musí kromě podmínek dle § 307 odst. 1 TŘ splnit ještě další podmínky. A to, že se zaváže, že se během zkušební doby zdrží určité činnosti, v souvislosti s níž se dopustil přečinu, nebo složí na účet soudu a v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu.²¹⁰ Tato varianta podmíněného zastavení trestního stíhání mi připadá poněkud příhodnější, avšak je, dle mého názoru, využitelná jen v určitých specifických případech, a to (stejně jako u varianty § 307 odst. 1 TŘ), pokud lze vzhledem k osobě obviněného s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.

²⁰⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: 4. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 10. 2016 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 264/2006 Sb.* Praha: Leges, 2010, s. 730. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-160-1.

²⁰⁸ Ty jsou stanoveny v ustanovení § 307 odst. 1 TŘ.

²⁰⁹ zákon č. 193/2012 Sb.

²¹⁰ § 307 odst. 2 TŘ

4.6.3.2 *Narovnání*

Velmi zajímavou formou odklonu je institut narovnání, u něhož se nejsilněji projevují prvky restorativní justice²¹¹. Narovnání spočívá především v dohodě mezi obviněným a poškozeným, která se, stejně jako v případě podmíněného zastavení trestního stíhání, uplatňuje pouze u přečinů. Avšak zásadní rozdíl mezi narovnáním a podmíněným zastavením trestního stíhání je právě podmínka souhlasu poškozeného a dále úplné nahrazení újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení²¹². Jelínek však odhaluje legislativní nedostatek, který může být problematický právě i u trestného činu nebezpečného pronásledování. Jedná se o skutečnost, že ani narovnání, ani podmíněné zastavení trestního stíhání nepočítají s náhradou nemajetkové újmy, která musí být od majetkové újmy (škody) nutně odlišena.²¹³

Zároveň se domnívám, že pro oběť nebezpečného pronásledování může být setkání s pronásledovatelem velmi stresující a dohoda tím pádem může být velmi problematická. Na druhou stranu se jedná o zrychlení a zefektivnění celé procedury řešení daného problému, navíc oběť by měla mít pocit určité zadostiučinění, a to jí, podle mě, může právně narovnání přinést. A proto věřím, že v mnoha případech by teoreticky mohl být právě tento institut velmi dobrým řešením.

4.6.3.3 *Dohoda o vině a trestu*

Posledním institutem, který bych chtěla zmínit je dohoda o vině a trestu. Jedná se o nejmladší formu odklonu v trestním řízení a zvláštní typ řízení před soudem. Tento institut zavedla novela trestního řádu provedená zákonem č. 193/2012 Sb., účinným od 1. září 2012. Dohoda o vině a trestu je upravena v ustanovení § 175a a násl. TŘ a § 314o a násl. TŘ a jedním z jejich přínosů je posílení role procesních stran.²¹⁴ Základním principem dohody

²¹¹ V klasickém konceptu retribuční justice se na trestný čin hledí především jako na konflikt mezi jedincem a státem, v souvislosti s tím jdou nároky poškozených více méně stranou. Na druhou stranu restorativní justice klade důraz i na vztahy mezi jednotlivci a bere zvýšený ohled na potřeby obětí (potažmo poškozených). Snahou je dojít k urovnání konfliktní situace za aktivní účasti pachatele a zároveň umožnit pachateli resocializaci, čímž se omezí nežádoucí projevy prizonizace. Srov. KARABEC, Zdeněk. *Nové možnosti pro trestní justici. Kriminallistika*. 2002, (3), s. 88-98. ISSN 1210-9150.

²¹² U podmíněného zastavení trestního stíhání uzavřít smlouvu o náhradě újmy či přijmout jiné obdobné opatření.

²¹³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: 4. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 10. 2016 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 264/2006 Sb.* Praha: Leges, 2010, s. 733. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-160-1.

²¹⁴ JELÍNEK, Jiří. *Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. Bulletin advokacie* [online]. 2012, (10), s. 19-25 [cit. 2017-08-07]. Dostupné z: http://www.cak.cz/assets/komora/bulletin-advokacie/ba_10_2012_web.pdf

o vině a trestu je dohoda mezi státním zástupcem a obviněným, která obsahuje popis skutku, o němž obviněný prohlásí, že jej spáchal a výměru a druh trestu stanovený dle zákona, kterou schvaluje soud. Tato dohoda může obsahovat i dohodou poškozeného a obviněného o výši náhrady škody, avšak nejedná se o obligatorní podmínku.²¹⁵

Nutno podotknout, že soud neprovádí dokazování, nenařizuje hlavní líčení, a ani se neúčastní jednání o návrhu dohody, pouze ve veřejném zasedání schválí návrh dohody, pokud s ní souhlasí, a zároveň uloží obviněnému trest. Smyslem institutu je zjednodušení celého řízení. Konkrétně pro oběť nebezpečného pronásledování může být zrychlení a zjednodušení určitým přínosem, jelikož bude kratší dobu vystavována pocitům stresu a frustrace a především se vyhne nutnosti osobně svědčit u soudu.

4.7 Srovnání se slovenskou právní úpravou

V této kapitole budu provádět komparaci české a slovenské právní úpravy fenoménu stalkingu. Slovenskou právní úpravu jsem zvolila z několika důvodů. Za prvé, je nám slovenská právní úprava, mimo jiné vzhledem ke své geografii, spolu s úpravou rakouskou a německou, velmi blízko. Za druhé, jsme až do 31. 12. 1992 sdíleli se Slovenskem nejen stát, ale i předpisy platného práva, proto mi připadá zajímavé zkoumat, jakými cestami se o více než dvacet let později platné právo v obou zemích ubírá. A za třetí, slovenská úprava pronásledování je české úpravě velmi podobná, na první pohled drobné rozdíly však mohou v důsledku znamenat velké odlišnosti.

Po rozpadu České a Slovenské federativní republiky, přealy oba nástupnické státy právní předpisy bývalé federace, včetně zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona. Odborná veřejnost se dovolávala přijetí nových trestních předpisů, mimo jiné, z důvodu pomyslného stigmatu politicko-právní doktríny autoritářského socialistického státu. Slovensku se podařilo trestní právo rekonstruovat dříve a komplexněji než České republice. S účinností k 1. 1. 2006 Slovensko přijalo nejen nový hmotněprávní trestní kodex, zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, ale navíc oproti České republice přijalo současně také nový kodex trestního práva procesního zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok. Pro Českou republiku je možnost dovršení rekonstrukce a přijetí nového trestního řádu zatím jen hudbou budoucnosti.

²¹⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: 4. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 10. 2016 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 264/2006 Sb.* Praha: Leges, 2010, s. 736. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-160-1.

Avšak právní úprava reagující na fenomén stalkingu se do slovenského trestného zákona dostala až zhruba o rok později než do českého trestního zákoníku. Nová skutková podstata trestného činu § 360a nebezpečné prenasledovanie se do slovenského trestného zákona dostala k 1. 8. 2011, účinností novely č. 262/2011 Z. z. Mátel upozorňuje na fakt, že i když nalezneme mnoho podobností s českou právní úpravou, protože ji slovenská úprava v podstatě „okopírovala“, okolnosti přijetí nové skutkové podstaty se v obou zemích značně lišily. V České republice se nutnosti zákonné úpravy stalkingu dovolávali odborníci z řad psychologie či kriminologie (např. Čírtková), mimo jiné, v rámci organizací zaměřujících se na pomoc obětem trestných činů (např. Bílý kruh bezpečí). Naproti tomu na Slovensku byla nová skutková podstata přijata, tak říkajíc, v tichosti, bez předchozí veřejné či odborné diskuze, zřejmě jako reakce na evropský resp. celosvětový trend postihu stalkingu. Jak Mátel správně podotýká, problematika stalkingu není řešitelná jen pomocí právních nástrojů, ale potencionální oběti musí být obeznámeny s tímto fenoménem a s možnostmi jeho řešení. Důležitou součástí jsou také speciálně vyškolení pracovníci různých pomáhajících profesí.²¹⁶

Formulace skutkové podstaty trestného činu nebezpečného prenasledovanie dle ustanovení § 360a trestného zákona č. 300/2005 Z. z. je vymezena následovně:

„(1) Kto iného dlhodobo prenasleduje takým spôsobom, že to môže vzbudiť dôvodnú obavu o jeho život alebo zdravie, život alebo zdravie jemu blízkej osoby alebo podstatným spôsobom zhoršiť kvalitu jeho života, tým, že

- a) sa vyhráža ublížením na zdraví alebo inou ujmu jemu alebo jemu blízkej osobe,*
- b) vyhľadáva jeho osobnú blízkosť alebo ho sleduje,*
- c) ho kontaktuje prostredníctvom tretej osoby alebo elektronickej komunikačnej služby, písomne alebo inak proti jeho vôli,*
- d) zneužije jeho osobné údaje na účel získania osobného alebo iného kontaktu, alebo*
- e) ho inak obmedzuje v jeho obvyklom spôsobe života, potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok.*

(2) Odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) na chránenej osobe,*
- b) závažnejším spôsobom konania,*

²¹⁶ MÁTEL, Andrej. Sociálne poradenstvo obetiam stalkingu. MÁTEL, Andrej, Lucia JANECHOVÁ a Ladislav ROMAN, ed. *Sociálna patológia a intervencia sociálnej práce: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava: VŠZaSP sv. Alžbety, 2011, s. 122. ISBN 978-80-8132-018-7.

c) z osobitného motívu, alebo

d) verejne.“

Na prvni pohled se jeví slovenská základní skutková podstata trestné činu velmi podobně jako česká. Jediným zásadním rozdílem je podmínka podstatného zhoršení života pronásledovaného. Jak už jsem uvedla v kapitole zabývající se objektivní stránkou trestného činu nebezpečného pronásledování, považuji tuto formulaci za mnohem lépe zvolenou, jelikož dokáže příhodněji reflektovat různé další možné újmy, které mohou být obětí způsobeny, psychickou újmu nevyjímaje. Ve slovenské právní úpravě nebezpečného pronásledování také nenalezneme, analogicky s českou, potažmo s rakouskou úpravou, generální klauzuli, která by umožňovala postihovat stejně závažné, avšak zákonem přímo nepředvídané či nepředvídatelné, varianty pronásledování.

Na první pohled odlišnější je však kvalifikovaná skutková podstata, dle ustanovení § 360a odst. 2 trestného zákona.²¹⁷ Slovenský trestný zákon používá řadu pojmů, které jsou české trestněprávní úpravě neznámé. Pronásledovatel naplní znaky kvalifikované skutkové podstaty, pokud se dopustí nebezpečného pronásledování na chráněné osobě dle ust. § 360a odst. 2 písm. a) trestného zákona. Dle ustanovení § 139 zákona č. 300/2005 Z. z., se chráněnou osobou rozumí dítě, těhotná žena, blízká osoba, odkázaná osoba, osoba vyššího věku, nemocná osoba, osoba požívající ochrany dle mezinárodního práva, veřejný činitel či osoba, která plní svoje povinnosti na základě zákona, svědek, znalec, tlumočník či překladatel anebo zdravotnický pracovník při výkonu povolání směřujícího k záchraně života anebo k ochraně. Z uvedeného ustanovení je patrné, že okruh osob chráněných před nebezpečným pronásledováním je oproti tuzemské úpravě značně rozšířen. V České republice požívá, v případě nebezpečného pronásledování, zvýšené ochrany pouze dítě a těhotná žena. V trestním zákoníku nalezneme spáchání trestného činu na některých z výše vyjmenovaných osob pouze v obecných přitěžujících okolnostech (§ 42 TZ), které mohou mít za následek „pouhé“ uložení vyššího trestu v rámci základní trestní sazby.

Dalším znakem naplnění kvalifikované skutkové podstaty je dle § 360a odst. 2 písm. b) trestného zákona spáchání nebezpečného pronásledování závažnějším způsobem konání. V ustanovení § 138 trestného zákona nalezneme taxativní výčet způsobů závažnějšího jednání. Rozumí se jím kupříkladu spáchání trestného činu se zbraní, po delší dobu, surovým anebo trýznivým způsobem, násilím, hrozbou bezprostředního násilí anebo hrozbou jiné těžké

²¹⁷ ČENTÉŠ, Jozef a kol. *Trestný zákon: Veľký komentár*. Bratislava: Eurokódex, 2016, s. 753-754. ISBN 978-80-8155-066-9.

újmy apod. Slovenská právní úprava je i v tomto případě poněkud striktnější než úprava česká, jež do kvalifikované skutkové podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování zahrnuje pouze jeho spáchání se zbraní. V trestním zákoníku opět podobná jednání nalezneme u obecných přitěžujících okolností.

Pachatel jednající z osobního motivu je dle ustanovení § 360a odst. 2 písm. c) zákona č. 300/2005 Z. z., dalším z alternativních znaku kvalifikované skutkové podstaty. Česká právní úprava pojem „osobní motiv“ nezná. Tento pojem je ve slovenské právní úpravě vymezen ve výkladovém ustanovení § 140 písm. a) až g) trestného zákona, jedná se například o spáchání nebezpečného pronásledování na objednávku, z pomsty anebo ze sexuálního motivu. V české právní úpravě by se tento motiv dal přirovnat k motivům uvedeným v ustanovení § 42 písm. b) TZ, kupříkladu ke zvlášť zavrženíhodné pohnutce.

Dále naplní pachatel kvalifikovanou skutkovou podstatu nebezpečného pronásledování v případě, kdy spáchá trestný čin dle ustanovení § 360a odst. 1, 2 písm. d) trestného zákona veřejně. Legální definici nalezneme ve slovenském trestném zákoně v ustanovení § 122 odst. 2 trestného zákona, který stanoví, že pachatel spáchá trestný čin veřejně, pokud jej spáchá obsahem písemnosti či rozšiřováním spisu, filmem, rozhlasem, televizí, počítačovou sítí či jiným obdobně účinným způsobem, anebo před více než dvěma osobami současně přítomnými. S definicí veřejného spáchání trestného činu se setkáme i v české právní úpravě, konkrétně v ustanovení § 117 TZ. Obě definice jsou téměř shodné.

Ve slovenské kvalifikované podstatě nebezpečného pronásledování chybí jeho spáchání s dalšími dvěma osobami. V žádné zahraniční ani tuzemské publikaci jsem se nesečkala s významným výskytem případů stalkingu, který by byl páchan více osobami. Samozřejmě to nevylučuji a umím si představit případy, kdy případní spolupachatelé v konečném důsledku ani nemusí vědět, že oběť pronásledují, jelikož je hlavní pachatel umně zmanipuloval. Jediným případem, se kterým jsem se setkala, a který byl kvalifikován jako nebezpečné pronásledování, byl případ řešený Okresním soudem v Olomouci, který se v dovolacím řízení dostal až k Nejvyššímu soudu, kdy manželský pár pronásledoval své sousedy²¹⁸. Z výše uvedeného se domnívám, že zahrnutí tohoto parametru do kvalifikované skutkové podstaty nebezpečného pronásledování se jeví jako nadbytečné.

²¹⁸ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1084/2014

Z výše uvedeného je patrné, že i když mají obě úpravy shodné trestní sazby, jak pro základní, tak pro kvalifikovanou skutkovou podstatu, slovenská úprava se jeví poněkud přísnější. Slovenská kvalifikovaná skutková podstata v sobě obsahuje tak široký výčet způsobů jednání, že si téměř neumím představit postihování pachatele dle skutkové podstaty základní. Na slovenské úpravě musím ocenit, že nepřímo, mnohem více než tuzemská úprava, bere ohled na sekundární oběti pronásledování, kdy pachatel často vyhrožuje, či jinak ztrpčuje život i osobám blízkým oběti (rodičům, partnerům či dětem). Tyto osoby je pak možné zahrnout pod pojem chráněné osoby.

Co se týče výše trestní sazby, tak ta je, jak již bylo uvedeno výše, naprosto shodná s českou trestní sazbou. Nadto však český trestní zákoník uvádí přímo v základní skutkové podstatě další možný trest zákazu činnosti. Jak už jsem uvedla v kapitole 4.5 Trestání nebezpečného pronásledování, otázkou zůstává, zda je výše trestní sazby u české, potažmo slovenské, úpravy dostatečná, jinak řečeno zda působí na potencionální pronásledovatele preventivně tím, že ji budou pociťovat jako dostatečnou hrozbu.

Závěr

Trestný čin nebezpečného pronásledování se do české trestněprávní legislativy zařadil s účinností k 1. 1. 2010 jako ustanovení § 354 TZ. Od té doby uplynulo již více než sedm let, což je, dle mého názoru, dostatečná doba na ohlédnutí se a zhodnocení stávající právní úpravy. Toto zhodnocení bylo také hlavním cílem této diplomové práce, a to především s ohledem na to, zda se zákonodárci podařilo vystihnout celou šíři a rozmanitost problematiky stalkingu, a v neposlední řadě také to, jak je to s postihováním tohoto škodlivého jevu v praxi.

Abych byla takového hodnocení vůbec schopna, dala jsem si za cíl nejprve čtenáři poskytnout podrobný vhled do problematiky stalkingu jako takového. Dále jsem popsala typologie, motivace a druhy chování jednotlivých pachatelů, spolu s konkrétními dopady stalkingu na oběti. Tento poměrně obsáhlý úvod mé trestněprávní analýzy byl zásadní pro uchopení daného tématu, především s ohledem na to, že pro kvalitní rozbor skutkové podstaty trestného činu je nejprve nutné objektivně zhodnotit, zda je vůbec trestněprávní regulace daného jednání nutná. A dále, bez přesného zhodnocení konkrétních dopadů pronásledování na oběť a pochopení motivace jednotlivých pachatelů, není možné škodlivé jednání efektivně ve skutkové podstatě vyjádřit, či případně uvažovat o alternativních možnostech prevence.

V prvních dvou částech této práce byla pro mě neocenitelným zdrojem informací zahraniční literatura, jelikož problematika stalkingu není v České republice ještě zdaleka podrobně popsána. Nejrelevantnější českou autorkou, která se však stalkingem zabývá nikoli z právního, ale z psychologického a kriminologického hlediska, je Čírtková, z jejíž práce jsem obsáhle čerpala.

Ve druhé polovině práce jsem již přistoupila k trestněprávní analýze daného tématu. Na základě nashromážděných poznatků nyní mohu přistoupit k závěrečnému hodnocení trestněprávní úpravy problematiky stalkingu vtělené do trestného činu nebezpečného pronásledování. Dle mého názoru má česká právní úprava několik relativně podstatných mezer a nedostatků. Předně bych ráda uvedla, že by se Česká republika mohla v některých ohledech inspirovat v zahraničních právních úpravách.

V prvé řadě je, podle mě, zásadním nedostatkem, že v ustanovení chybí generální klauzule, kterou bych, po vzoru německé právní úpravy, *de lege ferenda* do ustanovení zavedla, kupříkladu ve znění: „*Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že ... se dopustí*

jiného srovnatelného jednání...“. Pochopitelně je nezbytné ctít základní trestněprávní zásadu *nullum crimen sine lege certa*, avšak tato formulace s ní, dle mého názoru, v rozporu není. Především vzhledem k tomu, že zákonodárce nikdy není, a ani nemůže být, schopen přesně vyjádřit všechny varianty pachatelova možného jednání a u pronásledování, které má nespočet variací, to platí dvojnásob. Generální klauzule by totiž postihovala stejně závažné jednání, které však momentálně ještě ani nemusíme být schopni identifikovat.

Zároveň se problematickými mohou jevit podmínky dlouhodobosti pronásledování a vytrvalosti kontaktování (§ 354 odst. 1 písm. c)). Oba tyto pojmy jsou poměrně vágní a nejsou zákonodárcem nijak definovány. Můžeme se jen domnívat, co konkrétně znamená, že někdo někoho „dlouhodobě pronásleduje“ či „vytrvale kontaktuje“, jak dlouho takové pronásledování musí trvat, či kolik takových kontaktů a v jaké frekvenci musí proběhnout. Je samozřejmě možné jít současnou cestou a tyto pojmy nechat specifikovat judikaturu. Na druhou stranu by bylo zřejmě elegantnější, kdyby zákonodárce pojmy konkrétněji vymezil sám, ať už nějakým časovým úsekem, či počtem opakování, což by pochopitelně vzbuzovalo další otázky, jako například, proč byl určen zrovna takový počet a ne více či méně. Další možností by bylo podmínku dlouhodobosti, potažmo vytrvalosti, opět dle německé právní úpravy, úplně vypustit. Toto řešení by podstatně změnilo charakter trestného činu nebezpečného pronásledování, jelikož by už nebyla vyžadována mnohost útoků. Osobně se domnívám, že podmínka dlouhodobosti má v ustanovení své opodstatnění a judikатурní vymezení by mohlo být do budoucna dostatečné. Na druhou stranu podmínka vytrvalosti se mi jeví již zcela nadbytečnou, protože dle mého názoru stačí, že někdo někoho „dlouhodobě pronásleduje tím, že ho kontaktuje“ a nemusí ho ještě ke všemu kontaktovat vytrvale. Mám za to, že je znak určité soustavnosti a úpornosti již dostatečně vyjádřen podmínkou dlouhodobosti.

Dále bych zákonodárci doporučovala inspirovat se též slovenskou právní úpravou nebezpečného pronásledování, jež podmínku vzbuzení důvodné obavy o život nebo zdraví jiného nebo osobě jemu blízké rozšiřuje o podmínku podstatného zhoršení kvality života. Pronásledovatel vždy nemusí své výhrůžky primárně směřovat na život a zdraví své oběti či osob jí blízkých, ale také kupříkladu na majetek, její sociální postavení, kariéru či na úplně cizí osoby (příkladem je atentát na amerického prezidenta Ronalda Reagana), avšak tato jednání mohou bezesporu podstatně snížit kvalitu života oběti.

Konečně je zde polemika o výši trestní sazby. Jak už jsem uvedla výše, nejsem zastáncem zvyšování trestní represe, ba naopak bych vítala více alternativních efektivnějších

řešení daných situací. Avšak, dle mého názoru, by měla být zvýšena horní hranice trestní sazby, jak u základní, tak u kvalifikované skutkové podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování. Hlavním důvodem zde není nutné ukládání vyšších trestů, ale především pomoci individuální a generální prevenci nebezpečného pronásledování. Zákodárce by měl dát najevo, že se jedná o porušení zásadního chráněného zájmu.

S výší trestní sazby úzce souvisí trestání konkrétních pachatelů. Ze statistik víme, že je nebezpečné pronásledování ve většině případů trestáno podmíněným trestem odnětí svobody. To by samo o sobě nemuselo být problém, jelikož se odsouzený vyhne negativním důsledkům prizonizace²¹⁹, jež může být pro společnost v konečném důsledku ještě závažnějším problémem. Avšak uložit, bez dalšího, pouze podmíněný trest odnětí svobody mi připadá krátkozraké. Odsouzený by měl absolvovat terapeutický či sociální výcvik a měl by mu být přinejmenším uložen zákaz styku s pronásledovanou osobou.

Řešení případů nebezpečného pronásledování by tedy nemělo zůstat jen v soudních síních a tím být uzavřeno. Dle mého názoru je zde absolutně zásadní mezioborová spolupráce mezi odborníky z řad psychologů, policistů, právníků, pracovníků probační a mediační služby či zaměstnanců neziskových organizací specializujících se na problematiku práce s oběťmi (potažmo s pachateli) trestné činnosti. Jinak řečeno, efektivní case management může být zásadní pomocí pro nápravu pachatelů a snížení dopadů nebezpečného pronásledování oběti na minimum.

Závěrem bych chtěla podotknout, že i přes výše uvedené nedostatky hodnotím vznik právní úpravy nebezpečného pronásledování veskrze pozitivně. Hlavním důvodem je to, že oběť, potažmo orgány činné v trestním řízení, dostávají do rukou další, dle mého názoru, poměrně efektivní nástroj, jímž mohou předejít tragické eskalaci pronásledování. Současnou právní úpravu by však, mimo jiné vzhledem ke vzniku nových technologií, jež mohou představovat další způsoby pronásledování, výše uvedené změny bezpochyby zdokonalily.

²¹⁹ Proces psychologické proměny svobodného člověka ve vězně (čili „plnohodnotného kriminálního“) se značnými negativními dopady. Srov. FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 198. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.

Seznam citované a použité literatury a dalších zdrojů

Knihy

- BOON, Julian a Lorraine SHERIDAN, ed. *Stalking and psychosexual obsession: psychological perspectives for prevention, policing, and treatment*. New York: Wiley, 2002. Wiley series in psychology of crime, policing, and law. ISBN 04-714-9459-3.
- DAVIS, Joseph A., ed. *Stalking crimes and victim protection: prevention, intervention, threat assessment, and case management*. Boca Raton, FL: CRC Press, 2001. ISBN 978-0-8493-0811-6.
- ČENTĚŠ, Jozef a kol. *Trestný zákon: Velký komentár*. Bratislava: Eurokódex, 2016. ISBN 978-80-8155-066-9.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0582-1.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-2472014-2.
- DAVIS, Joseph A., ed. *Stalking crimes and victim protection: prevention, intervention, threat assessment, and case management*. Boca Raton, FL: CRC Press, 2001. ISBN 978-0-8493-0811-6.
- DAVIS, Keith E., Irene Hanson FRIEZE a Roland D. MAIURO, ed. *Stalking: perspectives on victims and perpetrators*. New York: Springer Publishing Company, 2002. ISBN 0-8261-1535-.
- DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4.
- FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.
- GILLERNOVÁ, Ilona a Hedvika BOUKALOVÁ. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1293-3.
- GŘIVNA, Tomáš a Marie VANDUCHOVÁ, ed. *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2008. ISBN 97880-7357-365-2.
- HENDRYCH, Dušan. *Právníký slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: 4. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 10. 2016 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 264/2006 Sb.* Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-160-1.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou.* 6. vydání. Praha: Leges, 2016. Glosátor. ISBN 978-80-7502-106-9.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část.* 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5.
- KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky.* Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-717-9813-4.
- MAIURO, Roland D., ed. *Perspectives on Stalking: Victims, Perpetrators, and Cyberstalking.* New York: Springer Publishing Company, 2015. ISBN 978-0-8261-9468-8.
- MÁTEL, Andrej, Lucia JANECHOVÁ a Ladislav ROMAN, ed. *Sociálna patológia a intervencia sociálnej práce: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie.* Bratislava: VŠZaSP sv. Alžbety, 2011. ISBN 978-80-8132-018-7.
- MELOY, J. Reid, ed. *The psychology of stalking: clinical and forensic perspectives.* San Diego, California: Harcourt Academic, 1998. ISBN 01-249-0561-7.
- MELOY, J. Reid, Lorraine SHERIDAN a Jens HOFFMANN, ed. *Stalking, threatening, and attacking public figures: a psychological and behavioral analysis.* New York: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-532638-3.
- MULLEN, Paul E., Michele PATHÉ a Rosemary PURCELL. *Stalkers and their victims.* 2. vydání. New York: Cambridge University Press, 2009. ISBN 978-0-521-73241-3.
- NOVOTNÝ, Oto, Josef ZAPLETAL a kol. *Kriminologie.* 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-735-7026-2.
- PATHÉ, Michele. *Surviving stalking.* New York: Cambridge University Press, 2002. ISBN 05-210-0964-2. Dostupné také z: <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam033/2001052720.pdf>
- PINALS, Debra A. *Stalking: psychiatric perspectives and practical approaches.* New York: Oxford University Press, 2007. ISBN 978-0-19-518984-1.
- SKOLER, Glen. The Archetypes and Psychodynamics of Stalking. MELOY, J. Reid, ed. *The psychology of stalking: clinical and forensic perspectives.* San Diego, Kalifornie: Harcourt Academic, 1998, s. 85-111. ISBN 01-249-0561-7.
- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář.* 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné.* 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Edice kapesních zákonů. ISBN 978-80-7552-358-7.

- VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4.
- VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-808-6131-764.
- VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4849-8.
- WALBY, Sylvia a Jonathan ALLEN. *Domácí násilí, sexuální napadení a pronásledování: výsledky britského průzkumu o kriminalitě*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-088-5.

Články

- BEDNÁŘ, Miroslav. Stalking - nebezpečné pronásledování. *Právní rozhledy*. 2014, (20), s. 698 - 705. ISSN 1210-6410.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Nebezpeční expartneri. *Právo a rodina*. Wolters Kluwer, 2011, **13**(3), s. 1-8. ISSN 1212-866x.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Psychologické poznatky k nebezpečnosti pronásledování (stalking). *Psychomost.cz* [online]. 2008 [cit. 2017-06-26]. Dostupné z: <http://www.psychomost.cz/view.php?cislocclanku=2008040002>
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Nebezpečné pronásledování: jak ho rozpoznat? Poznámky k trestnosti stalkingu. *Právo a rodina*. Wolters Kluwer, 2009, **11**(7), s. 5-6. ISSN 1212-866X.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Cyberstalking - je možné se účinně bránit? *Právo a rodina*. Wolters Kluwer, 2013, **15**(11), s. 1-6. ISSN 1212-866X.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Expartner stalking a jeho podoby. *Právo a rodina*. Wolters Kluwer, 2011, **13**(2), s. 1-8. ISSN 1212-866x.
- FOX, Kathleen A. a Carrie L. COOK. Is Knowledge Power? The Effects of a Victimology Course on Victim Blaming. *Journal of Interpersonal Violence* [online]. 2011, **26**(17), s. 3407-3427 [cit. 2017-07-25]. DOI: 10.1177/0886260511403752. ISSN 0886-2605. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0886260511403752>
- FRYDECKÁ, Lucie. Proboha, ať už mi dá pokoj!. In: *Bílý kruh bezpečí* [online]. MF Dnes, 2007 [cit. 2017-07-19]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/aktuality/n111-z-tisku-proboha-at-uz-mi-da-pokoj/>
- HORÁKOVÁ, Monika. *Stalking - první zkušenosti*. 2012, **11**(10), s. 221-224. ISSN 1213-5313.

- JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie* [online]. 2012, (10), s. 19-25 [cit. 2017-08-07]. Dostupné z: http://www.cak.cz/assets/komora/bulletin-advokacie/ba_10_2012_web.pdf
- JELÍNEK, Jiří. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin advokacie* [online]. 2013, (5), s. 27-30 [cit. 2017-07-26]. ISSN 1210-6348. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/predbezna-opatreni-v-trestnim-rozeni>
- KARABEC, Zdeněk. Nové možnosti pro trestní justici. *Kriminalistika*. 2002, (3), s. 88-98. ISSN 1210-9150.
- KOPECKÝ, Kamil. *Stalking a Kyberstalking: Nebezpečné pronásledování* [online]. Olomouc: NET UNIVERSITY, 2010 [cit. 2017-07-22]. ISBN 978-80-254-7737-3. Registrační číslo: CZ.1.07/1.3.13/02.0040. Dostupné z: <http://www.e-nebezpeci.cz/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd>. Studie.
- KORBEL, František a Pavel ŠÁMAL. Změny trestního zákoníku a návrh postihu "stalkingu". *Státní zastupitelství*. 2008, 6(7-8), 14-17. ISSN 1214-3758.
- MAREŠOVÁ, Alena. Sociálně patologické jevy. *Trestněprávní revue*. 2010, 9(2), s. 52-58. ISSN 1213-5313.
- MELOY, J. Reid a Shayna GOTHARD. Demographic and Clinical Comparison of Obsessional Followers and Offenders With Mental Disorders. *American Journal of Psychiatry* [online]. 1995, s. 258-263 [cit. 2017-06-26]. Dostupné z: http://drreidmelo.com/wp-content/uploads/2015/12/1995_DemographicandC.pdf
- PODANÁ, Zuzana a Romana IMŘÍŠKOVÁ. Prevalence a charakteristiky stalkingu v České republice: výsledky viktimologického výzkumu. *Trestněprávní revue*. 2014, 13(4), s. 94-99. ISSN 1213-5313.
- POLMOVÁ, Olga. Právo oběti trestné činnosti na citlivé zacházení. *Trestněprávní revue*. 2009, 8(4), s. 113-114. ISSN 1213-5313.
- RUSNÁKOVÁ, Šárka. Mýty o znásilnění. In: *Bílý kruh bezpečí* [online]. [cit. 2017-07-08]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/znasilneni/>
- SEVERSON, Daniel. The Encryption Debate in Europe. In: *Lawfare* [online]. [cit. 2017-08-07]. Dostupné z: <https://www.lawfareblog.com/encryption-debate-europe-0>
- SÝKORA, Michal. Trestní postih cyberstalkingu. *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica*. 2013, 2012(4), 95-104. ISSN 0323-0619.
- ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník a naplňování funkce a základních zásad trestního práva hmotného. *Bulletin advokacie*. 2009, (10), s. 22-36. ISSN 1210-6348.
- TJADEN, Patricia a Nancy TOENNES. *Stalking in America : findings from the National Violence Against Women Survey* [online]. 1998 [cit. 2017-06-26]. Dostupné z: <https://stacks.cdc.gov/view/cdc/21857>

- VÁLKOVÁ, Helena. Česká podoba stalkingu podle § 354 TrZ v širších než jen trestněprávních souvislostech. *Trestněprávní revue*. 2009, 8(9), 227-263. ISSN 1213-5313.
- VÁLKOVÁ, Helena a Tomáš GŘIVNA. Nový zákon o obětech trestných činů a jeho význam pro aplikační praxi. *Trestněprávní revue*. 2013, 12(4), s. 83-87. ISSN 1213-5313.
- VANTUCH, Pavel. K postihu stalkingu (nebezpečného pronásledování) podle §354 trestního zákoníku. *Trestní právo*. 2011, (2), s. 5-13. ISSN 1211-2860.
- VISINGER, Radek. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2009, 8(11), s. 331-336. ISSN 1213-5313.

Internetové zdroje

- ABZ.cz: slovník cizích slov - on-line hledání. In: *ABZ.cz: slovník cizích slov* [online]. [cit. 2017-06-26]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/stalking-angl>
- Bílý kruh bezpečí: nebezpečné pronásledování. *Bkb.cz* [online]. [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/nebezpecne-pronasledovani/>
- Cambridge dictionary. In: *Dictionary.cambridge.org* [online]. Cambridge University Press, 2017 [cit. 2017-06-26]. Dostupné z: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/stalk#british-1-2-1>
- Celebrity stalking victims: Ivanka Trump. In: *Nydailynews.com* [online]. [cit. 2017-07-09]. Dostupné z: <http://www.nydailynews.com/entertainment/gossip/celebrity-stalking-victims-gallery-1.45896?pmSlide=1.2647097>
- *Google translator* [online]. [cit. 2017-07-09]. Dostupné z: <https://translate.google.cz/?hl=cs#en/cs/love-lorn>
- Krátkodobá ochrana - otázky a odpovědi. *Policie.cz* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/kratkodoba-ochrana-otazky-a-odpovedi.aspx>
- Man detained after allegedly stalking Malia Obama at internship. In: *Sunday Morning Herald: Daily Life* [online]. [cit. 2017-07-09]. Dostupné z: <http://www.smh.com.au/lifestyle/celebrity/man-detained-after-allegedly-stalking-malia-obama-at-internship-reports-20170419-gvo8ml.html>
- Registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů. *Justice.cz* [online]. Ministerstvo spravedlnosti České republiky [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: <https://otc.justice.cz/verejne/seznam.jsf>
- STATE OF CALIFORNIA. Californian Penal Code. In: *Penal Code*. Section 646.9. Dostupné také z: https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/codes_displaySection.xhtml?lawCode=PEN§ionNum=646.9.

- Sněmovní tisk 410 Vl.n.z. trestní zákoník - EU. *Psp.cz* [online]. [cit. 2017-07-31]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&t=410>
- Statistické přehledy kriminality. *Policie.cz* [online]. [cit. 2017-07-05]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>
- The United States Department of Justice: Stalking. *Justice.gov* [online]. [cit. 2017-06-28]. Dostupné z: <https://www.justice.gov/ovw/stalking>

Právní předpisy

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.
- Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
- Zákon č. 40/1964 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů).
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich
- Zákon 251/2016 Sb. o některých přestupcích.
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon (SK).
- Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok (SK).
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu.

Soudní rozhodnutí

- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.7.2003, sp.zn. 5 Tdo 792/2003.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 3. 2004, sp. zn. 5 Tdo 253/2004.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 11. 2011, sp. zn. 3 Tdo 1378/2011.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 9. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1082/201.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. 4 Tdo 1263/2012.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9.4 2014, sp. zn. 7 Tdo 229/2014.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9.7 2014, sp. zn. 4 Tdo 692/2014.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1084/2014.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 7. 2015, sp. zn. 8 Tdo 757/2015.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2016, sp. zn. 3 Tdo 1594/2015.
- Rozhodnutí pod č. 19/1999 Sb. rozh. tr.
- Rozsudek Okresního soudu v Olomouci, sp. zn. 7T 180/2010
- Rozsudek Okresního soudu v Olomouci, sp. zn. 7T 187/2010
- Rozsudek Okresního soudu v Olomouci, sp. zn. 6T 119/ 2011
- Rozsudek Okresního soudu v Olomouci, sp. zn. 6T 213/2011
- Rozsudek Okresního soudu v Olomouci, sp. zn. 9T 63/2012
- Rozsudek Okresního soudu v Olomouci, sp. zn. 5T 216/2012
- Rozsudek Okresního soudu v Olomouci, sp. zn. 2T 239/2012
- Rozsudek Okresního soudu v Olomouci, sp. zn. 6T 241/2013
- Rozsudek Okresního soudu v Olomouci, sp. zn. 6T 306/2013
- Rozsudek Okresního soudu v Olomouci, sp. zn. 6T 96/2014
- Rozsudek Okresního soudu v Olomouci, sp. zn. 6T 261/2014
- Rozsudek Okresního soudu v Olomouci, sp. zn. 6T 145/2015

Seznam použitých zkratek

BKB	Bílý kruh bezpečí (nezisková organizace)
LZPS	Listina základních práv a svobod, vyhlášená usnesením předsednictva ČNR ze dne 16. 12. 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky pod č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
PolZ	Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
TŘ	Zákon č. 141/1960 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
ZOTČ	Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů).
ZTOPO	Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.
ZZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

Název diplomové práce v anglickém jazyce

Selected issues of crime of Stalking under Section 354 of the Criminal Code

Abstrakt

Tématem této práce jsou vybrané otázky trestného činu nebezpečného pronásledování podle § 354 trestního zákoníku. Trestný čin nebezpečného pronásledování postihuje celospolečensky škodlivý jev známý pod anglickým názvem „*stalking*“, jež představuje široké spektrum často předem nepředvídatelných variant jednání.

V této práci jsem si dala za cíl zanalyzovat skutkovou podstatu trestného činu nebezpečného pronásledování a zasadit ji do širších souvislostí. Zároveň je cílem práce poskytnout návrhy *de lege ferenda* na zlepšení stávající právní úpravy, a to za první, důkladným rozbořením této skutkové podstaty, za druhé, náhledem do aplikační praxe, a za třetí, komparací se zahraničními právními úpravami.

Předkládaná diplomová práce je členěna do čtyř hlavních celků, jež jsou děleny na jednotlivé kapitoly a podkapitoly. Tyto celky na sebe logicky navazují a dávají čtenáři možnost postupně proniknout do celé materie práce. Postupují od obecnějšího výkladu a popisu problematiky stalkingu k analýze skutkové podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování. Celá práce je pro její lepší ilustraci a pochopení proktnuta příklady z praxe.

V úvodní části je popsán fenomén stalkingu jako takový, včetně jeho nejběžnějších forem, jakými jsou ex-partner stalking, cyberstalking a celebrity-stalking. Zároveň se zde vyvrací nejčastější mýty o tomto jevu. Ve druhé části následuje kriminologický rozbor, který obsahuje typologie pachatelů dle zahraničních odborníků, dopady stalkingu na život obětí a dále způsoby, jakými se může oběť, konkrétně v českém právním prostředí, pronásledování bránit. Třetí část je věnována antistalkingové legislativě v České republice. Tato část obsahuje popis cesty k přijetí trestněprávní úpravy stalkingu a zároveň mimotrestní nástroje, jimiž mohl být před účinností trestního zákoníku stalking postihován. Čtvrtá, neobsáhlejší, část obsahuje podrobný rozbor skutkové podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování, včetně některých souvisejících trestněprocesních institutů, a v neposlední řadě obsahuje komparaci se slovenskou právní úpravou.

V závěru práce si dovoluji uvést zhodnocení stávající právní úpravy a několik návrhů *de lege ferenda* ve vztahu k trestnému činu nebezpečného pronásledování.

Summary

This Thesis focuses on the topic of selected issues of the crime of Stalking according to Section 354 of the Criminal Code. The offence of Stalking affects the socially harmful phenomenon known under its English name “*stalking*”, which represents a wide range of often unpredictable forms of behavior.

In this Thesis, I aimed to analyze the constituent elements of the criminal offence of Stalking and to place it in a broader context. At the same time, the aim of the work is to provide *de lege ferenda* proposals for improving existing legislation, firstly by thoroughly analyzing the constituent elements of the offence, secondly, by looking at practical use of the provision of the law, and thirdly, by comparing it with foreign legal regulations.

This Diploma Thesis is divided into four main sections, which are further divided into individual chapters and subchapters. These sections follow consecutively logically and give the reader the opportunity to gradually penetrate into the whole matter. I have proceeded from a more general explanations and descriptions of the issue of stalking to the detailed analysis of the crime of Stalking. A lot of practical examples and cases are provided in the Thesis, for better illustration and understanding of the issue.

The introductory section describes the phenomenon of stalking as such, including its common forms, such as ex-partner stalking, cyberstalking and celebrity-stalking. At the same time, the most common myths about this phenomenon are overturned here. In the second section follows a criminological analysis, which contains the typology of perpetrators provided on the basis of foreign authors' studies, the consequences of stalking on the life of the victims and the ways in which the victims, specifically in the Czech legal environment, can defend the pursuit. The third section is devoted to an anti-stalking legislation in the Czech Republic. The section contains a description of the manner in which the crime of dangerous persecution has been accepted and, at the same time, other than criminal law instruments that could have been used before the effectiveness of the Criminal Code. The fourth, and the most extensive section contains a detailed analysis of the constituent elements of the crime of Stalking, including some related criminal procedure institutes, and last but not least, it contains a comparison with Slovak legislation.

In conclusion, I would like to evaluate the current legislation and introduce several *de lege ferenda* proposals in relation to the crime of Stalking.

Klíčová slova

stalking

pronásledování

oběti stalkingu

stalker

formy stalkingu

trestní postih stalkingu

trestný čin

trestní právo

Key words

stalking

pursuing

victims of stalking

stalker

forms of stalking

criminalization of stalking

criminal offence

criminal law